

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Studium humanitní vzdělanosti – Společenskovední modul

Veronika Ava

Ayahuascové rituály praktikované v Praze a význam, jaký jim přiřkládají jejich aktéři

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Skripnik, Ph.D.

Praha 2015

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Ondřeji Skripnikovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady a svým informátorům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Veronika Ava

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 20. června 2015

Veronika Ava

OBSAH

Abstrakt.....	1
Úvod.....	2
TEORETICKÁ ČÁST.....	5
1. Šamanismus.....	5
1.1. Co je šamanismus a kdo je šaman.....	5
1.2. Úděl šamana.....	6
1.3. Šamanská iniciace napříč kulturami.....	7
1.4. Šamanismus a západní svět, neošamanismus.....	8
2. Šamanismus v peruánské Amazonii.....	11
2.1. Oblast peruánské Amazonie, historické a sociální souvislosti.....	11
2.2. Indiánský kmenový šamanismus a mestický šamanismus – základní charakteristiky.....	12
2.2.1. Indiánský kmenový šamanismus.....	12
2.2.2. Mestický šamanismus.....	13
2.2.3. Iniciace vegetalisty, šamanská očista.....	14
2.2.4. Ícaros a další léčebné prostředky vegetalistů.....	15
2.2.5. Iniciace gringa aneb může se cizinec stát vegetalistou?.....	16
3. Ayahuasca.....	18
3.1. Co je ayahuasca.....	18
3.2. Kde se vzala ayahuasca.....	19
3.3. Ayahuasca – látka měnící vědomí.....	19
3.4. Léčení ayahuascou.....	20
3.5. Složení nápoje ayahuasca.....	21
3.6. Příprava ayahuascového nápoje.....	21
3.7. Ayahuasca není jen pro šamany.....	22
3.8. Ayahuasca a církve.....	22
4. Ayahuascové rituály.....	23
4.1. Vymezení pojmu rituál.....	23
4.2. Ayahuascový rituál v Horní Amazonii.....	23
4.2.1. Příprava na rituál.....	23
4.2.2. Prostředí rituálu.....	24
4.2.3. Hlučně nebo potichu?.....	25
4.2.4. Základní prvky rituálu.....	25
4.2.5. Po západu slunce.....	26
4.2.6. Fyzické, psychické a spirituální projevy, vize.....	26
4.2.7. Po rituálu.....	28
4.3. Ayahuasca a mýtický zrod společnosti.....	28
5. Ayahuascový turismus.....	29
6. Západní člověk a ayahuascové rituály.....	31
6.1. Potřebné informace a příprava.....	31

6.2. Prostředí.....	31
6.3. Šaman, vůdce, zprostředkovatel.....	31
6.4. Důvody pro návštěvu rituálu.....	32
6.5. Dávkování nápoje.....	32
6.6. Hudba.....	32
6.7. Fyzické projevy, vize a strach.....	33
6.8. Po rituálu.....	33
6.9. Přínos rituálu.....	34
6.10. Ayahuascové obřady pořádané mimo autentické prostředí (v Evropě).....	34
6.11. Ayahuascové rituály pořádané českým šamanem v Praze.....	35
6.12. Diskuze a otázky.....	36
EMPIRICKÁ ČÁST.....	38
7. Průběh empirického šetření.....	38
7.1. Výzkumný problém, výzkumné otázky.....	38
7.2. Výzkumná strategie.....	39
7.3. Výběr vzorku.....	39
7.4. Technika sběru dat a kvalita výzkumu.....	40
7.5. Kvalita výzkumu.....	41
7.6. Informátoři a sebraná data.....	42
7.7. Metoda zpracování dat.....	60
7.8. Výsledky.....	60
7.8.1. Motivace participantů k účasti na rituálech.....	60
7.8.2. Jak aktéři prožívají rituál a jak hodnotí jeho průběh.....	63
7.8.3. Co přináší participantům účast na rituálech a jak změnila jejich život?.....	66
7.8.4. Jak informátoři vnímají dietu a sexuální abstinenci před obřadem?.....	68
7.8.5. Životní styl participantů rituálů.....	69
7.8.6. Přenos rituálů z autentického prostředí Amazonie do Prahy.....	70
7.8.7. Srovnání pražských a amazonských rituálů.....	72
7.9. Stručné srovnání s výzkumy Veroniky Kavenské, Šárky Vosáhlové a Kateřiny Petružálkové.....	73
Závěr.....	75
Dodatek.....	77
Přílohy.....	78
Použitá literatura.....	81

Abstrakt

Bakalářská práce “Ayahušcové rituály praktikované v Praze a význam, jaký jim přiřkládají její aktéři” má za cíl zmapovat fenomén ayahuascy, posvátného psychotropního nápoje, který má svůj původ v kulturním areálu Amazonie a šamanismu, a to ve dvou rozdílných kulturách, Amazonské a “západní”. V první řadě se v teoretické části práce zabývá šamanismem jako obecným jevem, neošamanismem, který na něj volně navazuje, dále domorodým a mestickým šamanismem peruánské Amazonie včetně deskripce iniciace a způsobu léčení, který tito šamani používají. Přibližuje jev ayahuascy v poměrně velké šíři – jaké má nápoj složení, jak se připravuje, k čemu se používá, jak působí na fyzickou a psychickou stránku člověka, jakým způsobem za její pomoci šamani léčí. Zabývá se také ayahuascovým turismem, který je velmi aktuálním jevem a popisuje vztah západního člověka k ayahuascovým rituálům, kterých se účastní v autentickém prostředí Amazonie i mimo něj. Empirická část skrze několik otázek formou kvalitativního výzkumu zkoumá ayahušcové rituály praktikované v pražském prostředí, usiluje o zjištění motivace se těchto rituálů opakovaně účastnit, popisuje průběh obřadu očima jeho participantů a sleduje jejich výpovědi o vlivu těchto ceremonií na jejich život.

Klíčová slova

Šamanismus, neošamanismus, mestický šamanismus, vegetalista, Horní Amazonie, rituál, iniciace, dieta

Abstract

Bachelor thesis "Ayahuasca ceremonies carried out in Prague and how the participants value them" aims to map the phenomenon of ayahuasca - a sacred psychotropic drink which has its origin in the Amazonian cultural complex and shamanism - in two different cultures: the Amazon and the "West" one. In the first place it deals with shamanism as with a common phenomenon in its theoretical part. Thereafter looks at subsequent neoshamanism, indigenous and mestic shamanism of the Peruvian Amazon, including a description of initiation and shaman's ways of the treatment. This work brings the phenomenon of ayahuasca closer in a relatively large extent - the drink composition, preparation, application... how it affects the physical and mental aspects of man, how the shamans use it for healing. Furthermore it also discusses a current appearance of ayahuasca tourism and describes the relationship between "Western man" and ayahuasca based on rituals attended both in the authentic environment of the Amazon and beyond its natural environment. Empirical part investigates ayahuasca rituals practiced in the Prague environment through a few questions using the rules of qualitative research. It seeks to determine the motivation to participate in these rituals repeatedly. It lets describe the ceremony course from the participant's point of view and observe his statement to find out the feedback to his live.

Keywords:

Shamanism, neoshamanism, mestic shamanism, herbalist, Upper Amazon, ritual, initiation, diet

Ayahuasca v sobě obsahuje veškerou vědu a umění domorodého či lidového léčitele, který ji požívá. K ní se obrací se svou touhou po věděni, je po ruce, když je třeba utišiti bolest bližních nebo při pátrání po podstatě věci.
Gabriel del Castillo

Úvod

Důvod, proč jsem se rozhodla psát bakalářskou práci o užívání Ayahuascy, byl velmi prostý. Manžel podstoupil již před lety šamanskou iniciaci v Peru a šamanismus se pro nás stal věcí každodennosti, jelikož manžel praktikuje šamanismus v České Republice, k nám domů pravidelně chodí jeho pacienti a rovněž pořádá pravidelné semináře a rituály spojené s užíváním ayahuascy. Mám za to, že je téma hornoamazonského šamanismu již dobře zmapováno světovými i českými odborníky, a tak jsem se rozhodla pojmout tuto problematiku trochu jinak. Původně jsem si za cíl vzala prozkoumat, co se stane, když je hornoamazonský šamanismus přenesen mimo své autentické prostředí - do Evropy, do České Republiky. Co vše ze své původní podoby, kulturní a léčitelské tradice cestou ztratí, jak se vlivem prostředí změní a přinese-li toto spojení dvou zcela rozličných kultur něco nového.

Stále ještě byl však tento přenos šamanismu do jiné kultury téma velmi široké pro rámec, který stanovuje bakalářská práce, a zároveň jsem nenašla dostatek odborné literatury, která by mi umožnila tuto komparaci provést. Proto jsem provedla několika stupňové zúžení tématu – zaprvé jsem se rozhodla věnovat přenosu šamanských tradic pouze peruánského šamanismu a to pouze na území Prahy a nikoliv celé České Republiky - především z důvodu časové náročnosti. Pokud bych chtěla zmapovat v tomto směru celou Českou Republiku, byla by to práce na několik let. Dalším důvodem bylo, že v Praze jsme za roky praktikování šamanismu narazili s manželem na největší odezvu a zájem ze strany veřejnosti. V neposlední řadě pak proto, že jsem členem určité skupiny osob, která se šamanismu věnuje pravidelně, a všichni tito žijí v Praze a zde také navštěvují šamanské rituály – právě oni se z většiny stali informátory pro můj kvalitativní výzkum.

Další zúžení zkoumané problematiky se týkalo osoby šamana – do Prahy přijíždějí také jihoameričtí šamani, aby zde prováděli své ayahuascové rituály – mne však zajímaly rituály vedené Čechem, který se šamanismu vyučil v Peru.

Ale zúžit téma co do lokality a osoby šamana nestačilo – stále ještě zbývalo mnoho témat souvisejících se šamanismem, která se sama nabízela. Ptala jsem se tedy sama sebe, co mě ze šamanismu oslovilo nejvíce – a je to právě ayahuasca, posvátný rostlinný nápoj, který hraje v jihoamerickém a středoamerickém šamanismu zcela mimořádnou roli. Tento fenomén

představím opravdu široce – budu se zabývat jejím složením, přípravou, použitím, léčebnými účinky, rituálním užitím a také ayahuascovým turismem a vztahem západního člověka k rituálům a ayahuasce samotné. Když jsem si kladla otázku, jak spojit svůj zájem o ayahuascu a zájem o přenos šamanismu mimo původní prostředí, výzkumný problém se již formuloval jaksi sám.

Ayahuascové rituály praktikované v Praze navštěvuje mnoho osob opakovaně, a já jsem se rozhodla zjistit, proč. Zajímá mě jejich motivace k opakované účasti na rituálech, chci zjistit, jaký význam pro ně tyto rituály mají, jak je prožívají, co jim přináší, jaký vliv mají na jejich život. Jelikož se v průběhu sběru dat ukázalo, že velká část mých informátorů měla možnost absolvovat rituál nejen v Praze, ale i v Peru, zahrnula jsem do výzkumu ještě dodatečnou otázku – jaký rozdíl vnímají mezi rituálem, který se koná v autentickém prostředí a tím “pražským.” To jsem však pojala opravdu velmi stručně, protože vyvstávaly další podotázky a téma, které jsme se snažila zúžit, se opět rozšiřovalo k původnímu “přenosu peruánského šamanismu mimo autentické prostředí.”

Postupná redukce tématu však neznamená, že se jednotlivých mezistupňů týkajících se přenosu šamanismu do Prahy alespoň stručně nedotknu v teoretické části. Kromě toho, že představím peruánský hornoamazonský šamanismus a šamanismus obecně včetně toho, jak probíhá iniciace či jak šamani léčí, přiblížím také téma neošamanismu. Rovněž se budu stručně věnovat tomu, jak to vypadá, když cizinec podstoupí šamanskou iniciaci v Amazonii. Popsat, jak vypadá praxe šamana-vegetalisty v Praze si netroufám, protože k takovému tématu neexistuje žádná odborná literatura a stavěla bych jen na svém vlastním pozorování. Jelikož manžel, v době, kdy jsem pracovala na teoretické části této práce, pobýval v Peru, neodolala jsem a požádala ho, aby pořídil několik videozáznamů. Jedná se o rozhovory s několika amazonskými šamany. Tyto nahrávky považuji za velmi cenné zdroje informací pro antropology, zabývající se tímto tématem, a přikládám je, pro případné interní potřeby fakulty, k této práci.

Dostupné literatury ke zkoumané problematice je dostatek a to zejména zahraniční. Mezi nejvýznamnější odborníky patří “novodobý ayahuascero” **Luis Eduardo Luna**. Jeho kniha *Vegetalismo - šamanismus mezi mestickým obyvatelstvem peruánské Amazonie*, která je pokladnicí cenných informací, se pro mne při zpracování teoretické části stala naprosto zásadní. Dalšími světovými odborníky jsou pak **Stephan Beyer**, který posvátné amazonské rostliny studoval velmi komplexně a antropoložka a psychoterapeutka **Marlene Dobkin de Rios**. Cenné informace mi poskytl **Ralph Metzner**, psychoterapeut a výzkumník psychedelických látek a editor knihy *Sacred vine of spirits – ayahuasca*.

Neošamanismus mi představila kniha **Michaela Harnera** *Cesta šamana – Jak probudit svůj vnitřní potenciál*. Témata jako rituál a náboženské pozadí rituálu a pozici šamanismu v západní kultuře jsem si ujasnila díky **Fioně Bowie** a její knize *Antropologie náboženství*.

Jak správně uchopit metodologii v empirické části jsem si nastudovala z knih **Jana Hendla** – *Kvalitativní výzkum* , **Jána Ferjenčíka** – *Úvod do metodologie psychologického výzkumu* **Miroslava Dismana** – *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*.

Co se týká českých vědců a autorů zabývajících se šamanismem anebo přímo ayahuascou, velmi inspirativní pro mě byla diplomová práce **Kateřiny Petružálkové** – *Ayahuascová subkultura v Praze* a několik prací **Veroniky Kavenské**, psycholožky, která momentálně pracuje na tématu ayahuascového turismu. Zdrojem informací mi byla především její studie *Zkušenosti s ayahuascou v Evropě – motivace, možné přínosy a rizika*, kterou zpracovala ve spolupráci s **Šárkou Vosáhlovou**.

Odborníků na tato témata je samozřejmě mnohem více, jmenuji však ty, jejichž díla mě nejvíce ovlivnila.

Oblastí mého výzkumu je tedy ayahuasca a peruánský šamanismus. Cílem výzkumu je pochopit motivaci participantů ayahuascových rituálů konaných v Praze, najít důvody, proč je navštěvují opakovaně, jak je prožívají a dozvědět se, co jim účast na nich přináší do života. Motivací mi byla má životní zkušenost a hluboký zájem o toto téma.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Šamanismus

1.1. Co je šamanismus a kdo je šaman

Vymezení pojmu šamanismus je velmi složité, na toto téma se neustále vedou diskuze. Luna říká, že je těžké definovat, co tento pojem zahrnuje, a kdy je vůbec možné ho použít. Šamanismus je fenomén, který nemá ve svém základu žádné psané texty a nestojí ani na epické orální tradici. Archeologické poznatky ukazují, že šamanské metody jsou staré nejméně dvacet nebo třicet tisíc let (Luna, 2002; Harner, 2010).

Mezi jednotlivými vědci se řešila otázka, zda je možno chápat šamanismus jako náboženství. **Mircea Eliade** ve svém díle *Šamanismus a nejstarší techniky extáze* popisuje šamany jako jedince, kteří jsou odborníky na stav extáze či transu, kterého dosahují cíleně pomocí rozličných metod a ve kterém pak opouští svět, který je jim známý, cestují do vesmíru a vzdálených světů a během těchto “cest” pak získávají informace, které jsou podstatné pro společenství, ve kterém žijí. Prozatím je, i přes její nedostatky (například opomíjení užívání psychotropních látek, které je v šamanismu velmi rozšířené), Eliadeho definice, ve které říká, že šamanismus je archaickou technikou extáze, zároveň mystikou, magií a náboženstvím, tou, která se uvádí nejčastěji (Eliade, 1997).

Michael Harner se na šamanismus dívá podobně jako Eliade, ale zdůrazňuje, že důležitou roli hraje v šamanismu kontakt s duchy. Když se šaman nějakým způsobem dostane do stavu transu, naváže důvěrný vztah s jedním či více duchy nebo dokonce božstvy a ti přicházejí na pomoc jemu nebo jeho kmeni nebo jej chrání či předávají informace. Šaman je zprostředkovatelem mezi obvyklou a neobvyklou realitou (Harner, 2010; Eliade, 1997). Podle obou autorů není tedy šamanismus náboženstvím s nějakými pravidly a organizačními strukturami, ale spíše technikou, jak získat kontakt s jinou, běžně skrytou realitou.

Naopak DeKorne říká, že šamanismus není jen způsob, jak vzývat duchy či léčit, ale že je i nejstarším náboženstvím a předchůdcem psychologie a medicíny. Šamanismus chápe spíše jako soubor tradic a šamany jako ty, kteří dobrovolně přecházejí do změněných stavů vnímání ve prospěch svého kmene, svých žáků či pacientů (DeKorne, 1997). S tím souhlasí i Horák, který říká, že šamanismus je specifický způsob animistické víry, je pluralitní a decentralizovaný, přičemž osobnost šamana je zcela nezávislá na jakékoli organizaci tohoto primitivního

náboženství. Šamanismus je charakterizován jako víceúrovňový a vícerozměrný. Šaman transu dosahuje nikoliv ve svůj prospěch, ale ve prospěch společenství, ve kterém žije, a následkem transu se stává odborníkem na otázky nemoci, utrpení nebo smrti (Horák, 2006).

Fiona Bowie říká, že šamany lze nalézt na všech kontinentech včetně Arktidy, podobně jako Harner si všímá, že šamanské metody jsou nápadně podobné po celém světě, i když jsou jejich domovské kultury odděleny oceány. Důvodem je nejspíš to, že tyto kultury neměly k dispozici vyspělé lékařské technologie, a tak hledaly řešení ve schopnostech mysli léčit a metodou pokusů a omylů dospěly k podobným závěrům (Bowie, 2008; Harner, 2010). Bowie se shoduje s Eliadem a Harnerem v tom, že šamanismus je spíše technika než náboženství a šamana označuje za specialistu, který v transu komunikuje s duchy za účelem ochrany, uzdravování, zajišťování plodnosti anebo provázení duší zemřelých, vše v zájmu svého společenství (Bowie, 2008). Podobně vidí šamana i Murphy, podle kterého šaman užívá svých schopností ke společenským cílům, léčí nemoci, předpovídá budoucnost, nachází ztracené lidi a věci, a je zástupcem neviditelných sil na zemi (Murphy, 2004). Dosažení těchto znalostí bude vždy považováno za vzácné (DeKorne, 1997).

Šaman se stává pro svého pacienta druhem na cestě k uzdravení, ukazuje mu, že lidská bytost je schopna se obětovat pro druhého, protože své cesty do jiných světů nepodstupuje pro zábavu. V případě použití drogy ji často bere spíše šaman než pacient, případně oba. Tyto dva faktory jsou zároveň příklady základních kontrastů s moderní medicínou. Jinak se to má s podobností vědy a šamanismu. Oba, vědec i šaman, si uvědomují velkolepost vesmíru a přírody a jsou si vědomi toho, že za svůj život odhalí jen nepatrnou část tohoto jsoucna a oba věří, že hluboké kauzální procesy světa a vesmíru jsou běžným zrakem neviditelné. Oba také nedovolí, aby do jejich výzkumů zasahovala církevní či politická autorita (Harner, 2010).

1.2. Úděl šamana

Většina autorů se tedy shoduje v tom, že hlavní úlohou šamana je léčení, ochrana kmene, zajištění hojnosti a další aktivity (například věštění, záchrana unesené duše, zajištění dobrého lovu), které kmeni nebo společenství, v němž žije, prospívají. Jejich sociální role je tedy nepopíratelná.

Společenský život či úloha šamana v tradičních kmenových společenstvích však nejsou příliš jednoduché. Jak píše DeKorne, jedná se většinou o intelektuála, který je své společnosti odcizen, je odsunut na její okraj a jelikož je považován za posvátného, nesmí mít ani žádnou politickou moc. Jeho služba je nenahraditelná a to, že žije stranou ostatní společnosti, je právě

tím, co jej odlišuje a dává mu jeho moc. Jeho schopnosti jsou často obávané, a proto se těší velké úctě a vážnosti (DeKorne, 1997). Je také mluvčím tradice, kterou ústně předává z generace na generaci, na základě svých vizí rovněž hovoří o budoucích událostech, a tím vytváří pouto mezi lidmi svého společenství a upevňuje pouto k místu, kde žijí a tak zajišťuje skupinovou kontinuitu (Horák, 2006).

Podle Harnera vykonává šaman v mnoha kmenových společenstvech naopak svou práci jen na částečný úvazek, například, když je ho třeba při nějakém zvláštním úkolu, a jinak se běžně účastní společenských či politických záležitostí komunity a pěstuje další aktivity jako například umění, zahradničení a je plnoprávným členem rodiny a svého společenství (Harner, 2010).

1.3. Šamanská iniciace napříč kulturami

Šamanská iniciace je nezbytnou podmínkou pro to, aby jedinec mohl jako šaman pracovat. Schopnost pracovat s vyššími silami musí být jedincem opravdu velmi dobře pochopena a prožita, aby mohl v jiných dimenzích pracovat stejně efektivně jako v nám známém světě (DeKorne, 1997).

U šamanských iniciací v různých kulturách se dají vysledovat jisté podobnosti. Především co se týká volby této specifické profese. Šaman se může k této profesi dostat dvěma možnými způsoby. Povolání šamana buď zdědí, a toto dědictví potvrdí komunita, nebo je spontánně “vyvolen duchy” a stává se šamanem z moci nadpřirozeného, přičemž v průběhu iniciace se snaží z těchto duchů učinit své spojence a důvěrníky. Spontánnímu vyvolení někdy předchází psychické či fyzické trauma, záchvaty, halucinace.

Během iniciačního období šaman vyhledává samotu, protože jeho způsob vnímání se začíná lišit, často mívá vizionářské sny. Pro šamana může být fakt, že je vyvolen, někdy nevídanou skutečností, protože je v kmenových společnostech sice v úctě, ale jeho úděl je často namáhavý. I když má šaman po iniciaci přístup k silám nevídaným, musel za to zaplatit vysokou cenu. Proto se ti, kteří jsou k šamanství vyvoleni (ať už duchy nebo společností), často tomuto údělu brání, většinou tento závazek nevyhledávají cíleně a přijímají jej až tehdy, když již není zbytlí (Eliade, 1997; DeKorne, 1997).

Tato iniciace je vždy provázena zásadními změnami – stará identita jedince se rozpadá a rodí se nový “člověk – šaman” (Eliade, 1997). Zpravidla je nezbytné značné odříkání, ať už se to týká stravovacích návyků nebo celkové změny životního stylu. Iniciační obřady bývají někdy extrémně bolestivé - a pakliže jedinec útrapy nevydrží nebo dokonce zemře, znamená to, že nebyl role šamana hoden. Jedná se o jakousi přirozenou selekci (DeKorne, 1997).

1.4. Šamanismus a západní svět, neošamanismus

Naše každodennost nás konfrontuje s pluralitou náboženských a kulturních systémů, dochází k procesu globalizace - nikoliv ve smyslu rozšiřování jedné kultury, jedná se o vytvoření nového pole, ve kterém jednotlivé kultury nacházejí nový domov (Lužný, 1995).

V posledních desetiletích se o šamanské praktiky domorodých společností začal zajímat západní svět. Za průkopníka neošamanismu je považován **Carlos Castaneda** a jeho série populárních děl o donu Juanovi. Největším zastáncem neošamanismu je Michael Harner, jehož příručka *Cesta šamana* se stala pro neošamanismus zásadní. Podle Harnera je důvodem renesance šamanismu fakt, že mnoho lidí přestalo důvěřovat tomu, že církevní dogmata a jiné autority jsou jim schopné podat důkazy toho, že nějaký duch doopravdy existuje. Náboženské texty z jiných míst a časových období již nejsou dostačující proto, aby lidem dodaly paradigma pro jejich osobní život. Lidé začali vyžadovat vyšší úroveň důkazů. A ty chtějí získat za pomoci vlastní, empirické zkušenosti. Šamanismus jim tuto možnost poskytuje, protože se nejedná o náboženství, ale o metodologii (Harner, 2010).

Spojené státy se zaměřily na zkoumání tradic původních Američanů, Evropané na keltská a pohanská náboženství a začali si je vykládat a praktikovat poněkud po svém. Zásadní změnou bylo, že se začala vytrácet původní sociální role šamana a ohniskem zájmu (což se netýká jen šamanismu) se stal duchovní rozvoj a uzdravení individualit – neošamanismus je spíše něco jako hobby, kterému se západní člověk věnuje jen občasně (Bowie, 2008). O iniciaci dle archaických tradic také zpravidla nemůže být řeč (Lužný, 1995). Podle západních šamanských učitelů může být šamanem každý, případně alespoň může praktikovat některé šamanské techniky. Učení neošamanismu vyzývá každého, aby se sám stal šamanem, dal tak smysl vlastnímu životu a dostal se do styku s vnitřním duševním světem a zároveň rozšířil svůj pohled na svět. K dispozici jsou semináře, knihy, nahrávky... (Bowie, 2008). Frecska říká, že každý, i ten nejposlednější člověk, v sobě nosí celý kosmos a má možnost si na něj sáhnout (Frecska, 2010).

V neošamanismu nejde jen o dosažení extáze, navozené bubnováním a podobnými technikami, jak píše Harner (který je považuje za bezpečné a překvapivě rychlé oproti rokům strávených v meditaci nebo modlitbách a tím pádem za vhodné pro současný život zaneprázdněných jedinců), ale zejména o dosažení změněného stavu vnímání pomocí psychedelických látek – zejména marihuany a LSD (především v 60. letech), psilocybinových hub a ecstasy (90. léta). Je důležité nezaměňovat tyto látky měnící vědomí za drogy, které slouží k výplni volného času – alkohol, tabák, káva (Lužný, 1995).

Podle Frecsky lze stavu transu dosáhnout i spontánně, například hlubokým traumatem, epilepsií či horečkou. Dodává také, že použití psychedelických drog, bubnování, přísný půst a

další techniky navozující stav extáze mají za následek zhroucení normálního vědomí, přičemž to nutně nemusí znamenat šílenství. Upadne-li do změněného stavu vnímání například schizofenik, pak rozdíl mezi touto psychózou a pozicí šamana je, že schizofenik z tohoto stavu nepřináší žádné důležité informace, jaké nosí šaman například svému kmeni či pacientům (Frecka, 2010).

To vše je poněkud v rozporu s tím, že v kmenových společenstvích tato činnost přináší jen několika vyvoleným jedincům. Existuje proto potencionální nebezpečí, že domorodá etnika mohou mít pocit, že jim lidé ze západu odcizili jejich vědění, které, nabyté náročnou iniciací, komercializují a užívají pro své vlastní záměry a domorodá etnika tak mohou být znevažována. Šamani západu naopak tvrdí, že šamanské techniky nejsou vlastnictvím jednoho nebo několika etnik, nýbrž vlastnictvím celého lidstva (Bowie, 2008). Podle Harnera neošamanisti nepředstírají, že jsou skutečnými šamany, ale dosáhnou-li nějakých skutečně šamanských výsledků, pak je to proto, že lidská mysl, srdce a tělo jsou stejné a různí se jen kultury (Harner, 2010).

Tento individualistický přístup, který již nerozeznává kulturní rozdíly, je podobný hnutí New Age (Bowie, 2008; Lužný, 1995). Vyrůstá z jádra aktivit zahrnutých pod pojem kontrakultura. Tyto aktivity v 60. a 90. letech usilovaly o vymanění z většinových společenských vzorců chování a hledaly vůči nim alternativu. V tomto hnutí jde o vytvoření planetární kultury, která ruší karteziánské paradigma vztah subjekt – objekt¹, a to má být nahrazeno celostním paradigmatem, které vidí svět jako strukturu navzájem se ovlivňujících prvků, jedinců, společenství a kultur (Lužný, 1995).

Neošamanismus má leccos společného s psychoanalýzou a psychoterapií (Bowie, 2008). Mnohé praktiky neošamanismu jsou vykonávány v holistickém duchu, a tak získávají pozornost těch, kteří hledají nové řešení psychických či duševních onemocnění (Harner, 2010). Podle Fiony Bowie je neošamanismus skvělým předmětem pro další bádání, může napomoci vnímat lidskou mysl v jiném světle. Historický a kulturní kontext západu dodává šamanismu “neo-podobu” a ten se v naší současné kultuře se revitalizuje a jeho podoba je bližší našim současným kulturním a sociálním podmínkám. Podobně jako šamani léčí své soukmenovce, i v západním světě se prosazují léčitelé, kteří se svým dovednostem naučili u domorodých šamanů, nebo je alespoň při jejich činnosti sledovali a mohou léčit druhé (Bowie, 2008; Lužný, 1995). Status západního šamana mohou člověku udělit až ti druzí, kterým pomáhá (Harner, 2010).

---

1 Vychází z myšlenek R. Descarta a I. Newtona. Newton věřil, že vesmír je ve své podstatě hmotný, složený z atomů a uspořádaný trojrozměrně. Je neměnný, absolutní a vždy v klidu. Funguje jako stroj v lineárním a autonomním čase a tak může být i pochopen. Stvořitelem vesmíru je ale Bůh. K tomuto názoru přidal R. Descartes svoji formulaci extrémního dualismu mezi myslí a hmotou, která později vyústila v přesvědčení, že vesmír může být popsán objektivně bez ohledu na lidského pozorovatele. Ještě pro Descarta však byla tato objektivita založena tím, že svět je nepřetržitě vnímán Bohem. Na podkladě těchto tvrzení se zformovalo Karteziánsko - Newtonovské paradigma. Tento světový názor je založen na přesvědčení, že vesmír je souborem materiálních částic, atomů, pohybujících se podle daných a neměnných zákonů od minulosti přes přítomnost do budoucnosti.

Neošaman je podle Harnera něco jako antropolog. Zakusí změněné stavy vědomí a je schopen je posléze sdělit ostatním, podobně jako antropolog pozoruje a účastní se života nějaké kultury a pak porozumění této kultuře předá lidem, kteří by jinak nebyli schopni ji pochopit. Antropologové tedy pomáhají lidem vyhnout se etnocentrismu, západní šamani plní podobnou úlohu v oblasti kognicentrismu a vytváří *kognitivní relativismus*, tak jako antropolog svou prací *relativismus kulturní* (Harner, 2010).

2. Šamanismus v peruánské Amazonii

2.1. Oblast peruánské Amazonie, historické a sociální souvislosti

Amazonská džungle zabírá více jak polovinu celkové rozlohy Peru. Tato oblast se vyznačuje vysokou vlhkostí vzduchu, značným množstvím srážek, teplotními rozdíly, vysokou biodiverzitou a je protkána sítí řek. V této oblasti žily a stále žijí četné indiánské kmeny, lingvisticky velmi různorodé, jejichž společným rozpoznávacím znakem je pěstování tropických plodin, výroba keramiky, kvalitních lodí a výroba hamak, sítí na spaní (Luna, 2002).

Aktivita misionářů od 16. století, především jezuitů a františkánů, byly velmi intenzivní. Díky násilné christianizaci docházelo k intenzivnímu prolínání kultur. Obyvatelům byly mimo jiné zakázány ayahuascové obřady, pro ně tolik zásadní, pro misionáře naopak představující nástroj ďábla. Dnešní mestická populace je primárně katolická, avšak velmi specifickým způsobem se s touto katolickou vírou prolínají také indiánské tradice a jejich animistické víry a tyto dva světy představ vedle sebe zvláštním způsobem koexistují. Vzrůstá také vliv protestantských sekt (např. Adventistů) a objevují se desítky synkretických kultů, které vznikly zvláštním spojením ayahuascy a katolicismu. Důležitou silou však zůstává lidový katolicismus, křesťanské prvky pronikly hluboko do náboženských představ amazonského obyvatelstva (Luna, 2002).

Misionáři však nebyli jediní, kteří měli intenzivní a násilný vliv na indiánskou populaci (Luna, 2009; Beyer, 2010). Místní obyvatelé museli čelit také útlaku sběratelů kaučuku (během *kaučukové éry*² v letech 1880- 1914), docházelo k jejich zotročování, nucené práci a násilné migraci, byli vystaveni nedostatečné výživě, která zapříčinila mnohé nemoci a ve výsledku vedla k vymizení celých etnických skupin. Výsledkem je, že současnosti se dočkalo jen 20% původní indiánské populace džungle. Což znamená 2,5% celkového současného obyvatelstva Peru. V amazonských teritoriích žije pouhých 10% populace. V průběhu posledních desetiletí však dochází díky osidlovacím programům k demografické expanzi do Amazonie, zejména obyvateli Limy – například původně malá městečka Iquitos a Pucallpa zažívají nebývalý rozvoj (Luna, 2002).

---

2 V roce 1820 Ameriku zachvátila první kaučuková horečka, když britský průmyslník Nadier začal vyrábět oděvní voděodolné doplňky z kaučukového vlákna. Až do roku 1840 však výrobky nedosahovaly potřebné kvality. Od roku 1832 se továrna Rosburg snažila marně zlepšit technologii výroby. V roce 1842 pan Hancock odkoupil práva k vynálezu vulkanizace od firmy Goodyear, což mu později přineslo ohromné bohatství. V roce 1845 R.W.Thomson vynalezl pneumatiku, plastickou trubku a vylepšené kaučukové vlákno. V roce 1869 upadly v zapomnění, když Michaeux vynalezl pevný kaučuk. Když v roce 1895 Michelin adaptoval kaučukovou pneumatiku na použití v automobilovém průmyslu, extrémně vzrostla pozice obchodu s kaučukem na světovém trhu. Jelikož v té době rostl kaučuk jen v Amazonii, obrovsky vzrostl význam zejména severní Brazílie, která zažila bezprecedentní ekonomický růst. Euforie bankéřům, obchodníkům a přistěhovalcům vydržela až do roku 1910, kdy se část obchodu s kaučukem přesunula do Asie. (překlad autorky)

2.2. Indiánský kmenový šamanismus a mestický šamanismus – základní charakteristiky

Mestici jsou míšenci mezi jihoamerickými indiány a Španěly či Portugalci nebo Italy, kteří obývají Jižní Ameriku od 16. stol. Luna, ale i další odborníci, užívají termín mestizo spíše jako kulturní a sociální, nikoliv rasový (Luna, 2002).

2.2.1. Indiánský kmenový šamanismus

Před příchodem bělochů do Jižní Ameriky byl šamanismus veřejnou a váženou záležitostí. Úlohou kmenového šamana bylo skrze komunikaci s nadpřirozenou sférou zejména léčení nemocí, předpovídání budoucnosti, zajišťování štěstí při lovu, řízení slavnostních obřadů (Petružálková, 2013). Šamanismus byl mužskou profesí, ženské šamanky hrály významnou roli jen u několika kmenů, ženy se mohly stát šamankami až po skončení plodného období (Luna, 2002).

Šamanem se jedinec mohl stát nadpřirozenou volbou (například zjevením zvířecího či jiného ducha či následkem psychosomatické krize) nebo dědičně, přičemž za dědictví se považovala i situace, kdy se dotyčnému zjevil jeho předek. Šamani získávali svou nadpřirozenou sílu na základě osobních schopností a kontaktem s duchy, a to buď přímo jako výsledek posednutí, nebo po iniciaci řízené učitelem.

Iniciace hrála v tradičním kmenovém amazonském šamanismu zásadní roli. Během tohoto období byl jedinec izolován, žil v (nejen) sexuálním odloučení a musel dodržovat přísnou dietu, užíval různé rostliny a to s cílem setkat se s duchy. Když se duch zjevil, Indián se od něj učil tajemstvím magie, dodržoval jeho instrukce a získal neviditelnou sílu a případně nějaké předměty (př. kusy křemene nebo šípů), a pomocí těchto znalostí, duchů a magických předmětů pak mohl léčit (případně i zraňovat). Léčení zahrnovalo zejména masáže, nakuřování tabákem, sání na určitých místech těla s cílem vytáhnout z něj nemoc (Luna, 2002).

Kmeny Horní Amazonie rozlišovaly dva typy rituálů: 1) kolektivní ceremonie, kterých se účastnily i spřátelené kmeny, a které měly charakter oslavy (například oslavování předků, vítězství ve válce, případně se jednalo o iniciační rituál). V průběhu obřadu se popíjela ayahuasca, hrálo se na hudební nástroje, zpívalo, přednášelo, tančilo; 2) individuální ceremonie pro významné členy kmene, při kterých se věštilo, předávaly se šamanské praktiky apod. (Reichel - Dolmatoff, 1972 in: Petružálková, 2013).

2.2.2. Mestický šamanismus

Mestický šamanismus je přímým pokračováním tradičního amazonského šamanismu. Velká část charakteristik původního šamanismu zůstává mezi mestici nezměněna. Mestický šamanismus je však také ovlivněn katolicismem a dokonce západní medicínou. Mestici pracovali jako sběratelé kaučuku, často na odlehlých místech, kde nebyl v dosahu lékař, a tak v případě onemocnění navštěvovali domorodé šamany, od nichž se posléze učili jejich znalostem. Uvědomují si původ svých znalostí a hrdě se k této tradici hlásí (Luna, 2002).

Mestičtí šamani se kolektivně nazývají *vegetalisté*, což znamená rostlinoznalci, nebo *curanderos* či *maestros*. Vegetalista získává své znalosti od rostlin - *vegetales*, resp. od duchů rostlin, a tyto znalosti pak používá při léčení sebe nebo svých pacientů. Pojem vegetalista je podle Luny nejasný a slouží především k odlišení od ostatních léčitelů, například těch, kteří léčí pomocí modliteb (Luna, 2002). Mestičtí šamani se tímto názvem také odlišují od tradičních šamanů (Beyer, 2010).

Je nutné dodat, že léčení je mezi mestickými šamany tou hlavní aktivitou, přičemž zahrnuje také léčbu emočních nebo ekonomických krizí, onemocnění způsobených magií, “ztrátu duše” apod. Tyto nemoci, které pocházejí z nadpřirozených sfér, popsala v roce 1972 Marlene Dobkin de Rios jako emocionální či psychosomatické poruchy vykořeněných a psychologicky rozvrácených indiánů, kteří byli vytrženi z tradičního způsobu života (Dobkin de Rios, 1972). Postup léčby stanoví vegetalisté na základě diagnostiky, která probíhá zejména při užití ayahuascy a nakuřování tabákem, zohlední také pacientovu interpretaci toho, jak nemoc vznikla. Svým pacientům dodávají psychickou podporu, často je u sebe na kratší či delší dobu ubytují, konzultují s nimi jejich problémy a působí jako intenzivní terapeuti (Luna, 2002; Grauds, 2004).

Postoje lidí k vegetalistům se různí. Ekonomicky dobře zajištění lidé je považují za šarlatány, mezi chudými se pak těší respektu, nicméně jejich služby vyhledávají všechny ekonomické třídy. V praxi to vypadá tak, že pomoc vegetalisty vyhledá jedinec až poté, co selže městský doktor (Luna, 2002; Horák, 2006). To, nakolik je šaman uznávaný, se odvíjí od délky jeho praxe, počtu a druhu rostlin a posvátných zpěvů, jejichž znalost ovládá (Dobkin de Rios, 1972).

Mezi vegetalisty najdeme různé specialisty. Jejich pojmenování se odvíjí od toho, jakým způsobem léčí a především od toho, kterou rostlinu používají jako hlavní. Nejznámější je *ayahuascero*, pracující výhradně s ayahuascou, kterou sklízí v pralese nebo pěstuje na svém políčku, dále například *tabaquero*, který léčí za pomoci tabáku, *palero*, jež se učí od velkých stromů, můžeme se setkat například i se šamanem *perfumero*, který pracuje s vonnými esencemi (Luna, 2002). Každý z nich může být *maestrem* hned několika rostlin a tak vznikají označení

např. *Perfumero-ayahuascero* (Beyer, 2010).

Existují také šamani, kteří svou moc nepoužívají k léčení, ale naopak k poškození nějaké osoby, například pro peníze nebo z pomsty. Takovým šamanům se říká *brujos* a znamená to něco jako čaroděj (Beyer, 2010). Podle Luny však mezi dobrými a zlými vegetalisty neexistuje ostré rozlišení, protože i “dobrý” vegetalista se někdy musí bránit útokům bruja protiútokem podobného charakteru (Luna, 2002).

Luna se zmiňuje o tom, že při jeho pozorování na něj vždy udělalo dojem, jak skvělý fyzický stav a mysl vegetalisté mají a jak důvěrný je jejich vztah k džungli a jak velkou znalostí místní flory a fauny disponují. Vegetalisté jsou zpravidla individualisté, ale tvoří neformální síť vztahů a to i na větší vzdálenosti, vzájemně si předávají své znalosti a častým jevem je, že se vegetalista obrátí pro pomoc ke zkušenějšímu rostlinoznalci, pokud se ocitne v nesnázích (například stane-li se obětí *brujerie*). Podle Luny jsou vegetalisté mezi mestickým obyvatelstvem jedinými nositeli amazonského světonázoru, který stojí proti cílům křesťanských misí (Luna, 2002).

2.2.3. Iniciace vegetalisty, šamanská očista

Iniciace vegetalisty je záležitostí osobní volby nebo specifického druhu povolání, dotyčný neprochází žádným veřejným rituálem a nestojí za ním žádná sociální skupina, která by jej v iniciaci podporovala. Dá se říci, že vegetalistou se člověk stane ve chvíli, kdy mu není západní medicína schopna pomoci, a tak se začne zabývat rostlinami. Touha stát se léčitelem tedy není tím primárním důvodem (Luna, 2002).

Vegetalista nezkoumá rostliny jako botanik nebo etnobotanik, získává znalosti přímo od rostlin a to jejich konzumací. Zpravidla připraví směs rostlin, přičemž hlavní součástí je ayahuasca, a tuto směs pak rituálně užívá. Může mít průvodce, zkušeného vegetalistu, ten ho však pouze chrání a dbá na dodržování pravidel iniciace, ale vše podstatné se nováček naučí, jak jsem již zmínila, od samotných rostlin (Luna, 2002).

Iniciace je nezbytná a velmi náročná. Provází ji řada zákazů, *disciplinas*, zejména přísná dieta (vařené banány, uzené ryby a maso z určitých zvířat z džungle, někdy je možné jíst i maniok nebo rýži; striktní zákaz platí pro sůl, cukr, koření, vepřové maso, ovoce, většinu druhů zeleniny, studené nápoje), sexuální abstinence, abstinence od alkoholu a izolace (například na odlehlem místě v džungli). Někdy se novici zjeví duchové a sami mu sdělí, jak má jeho iniciace probíhat a jak dlouho má trvat. Toto iniciační období by mělo trvat nejméně půl roku, může se však protáhnout až na několik let. Tělo musí “nasát pach džungle” a přiblížit se k přírodě, splynout s ní. Budoucí vegetalista přebývá v džungli, dodržuje všechna stanovená pravidla, čas

od času může být navštíven svým pomocným učitelem, a užívá rostliny, nejčastěji ayahuascu se směsí dalších bylin. Pokud splní všechny podmínky, za čas se mu představí duchové rostlin, kteří si ho přejí učit. Jako učitel se ve vizi či ve snu může objevit i zvíře (jestřáb, mravenec...). Některé rostliny mohou být žárlivé, a pokud novic dietu poruší, mohou mu způsobit onemocnění nebo dokonce smrt (Luna, 2002; Grauds, 2004).

Iniciací a získáním vědění od rostlin však *disciplinas* nekončí. Jednou za čas vegetalisté znovu zahájí dodržování dietních opatření a sexuální abstinence, aby obnovili svou sílu a rozšířili své znalosti, a tato přerušovaná dieta se může protáhnout až na několik let (Luna hovoří až o dvanácti letech), v některých případech i doživotně. Vegetalisté se domnívají, že dodržování diety znamená jakýsi druh moudrosti. Mají při ní lepší paměť, srozumitelné učitelské sny a shodují se v tom, že při dietě sice zhubli, ale jejich tělo nijak nezesláblo, naopak.

Získání nových znalostí či obnova sil však nejsou jediným důvodem, proč se vegetalista k dietě vrací. Po iniciaci je vegetalista schopen léčit a posilovat nejen sebe, ale i další osoby. Dodržuje dietu, když připravuje léky a nápoje a léčí další osoby, k čemuž zpravidla užívá ayahuascu, k jejíž přípravě a popíjení se pojí stejná pravidla. Tato pravidla musí dodržovat i jeho pacient. Rostliny, které pacient užívá, účinkují jen po určitý čas – pokud dietu dodržoval, pak účinek přetrvá a pacient je vyléčen, pokud ji však porušil, výsledek bude menší nebo dokonce žádný (Luna, 2002).

Tato celoživotní, i když přerušovaná očista, je nejspíše důvodem, proč mladí lidé již nemají zájem stát se vegetalistou a proč šamanů ubývá (Luna & Amaringo, 1991).

2.2.4. Ícaros a další léčebné prostředky vegetalistů

Rostliny nejsou tím jediným, pomocí čeho vegetalista léčí. Významnou roli hrají také posvátné zpěvy, tzv. *ícaros*, chřestidlo zvané *schacapa*, magický hlen *yachay* nebo *yasua* a případně magické šípky *virotes*.

Ícaro získá vegetalista přímo od rostlin v období iniciace a pro každého vegetalistu je to nezbytná součást šamanské praxe. Samotná magická melodie má mnohé využití: *ícaro* má léčebný účinek, je možné pomocí něj přivolat předky nebo cestovat do jiných sfér, dokonce existuje speciální melodie, která se zpívá při lovu ryb nebo při milostné magii. Používá se však spíše ve spojení s přípravou a užitím ayahuascy nebo při přípravě jiných léků. Duch každé rostliny má své vlastní *ícaro* a čím více rostlin šaman používá, tím více těchto melodií si musí osvojit. Občas se stává, že některé zpěvy si vegetalisté předávají navzájem (Luna, 2002; Beyer, 2010).

Magický hlen získá novic tak, že mu jej v průběhu iniciace předá duch nebo starší šaman

a tento hlen pak uchovává nový vegetalista v hrudníku. Je to hustý hlen, pomocí kterého dokáže vegetalista vyjmout magické šípky *virote*, které *brujos* někdy vysílají, aby uškodili či způsobili nemoc. Tyto šípky mohou mít podobu šípu, hleny, trnu, úlomku kosti, drobného hmyzu. Pokud se podaří šípku pomocí hleny vytáhnout, má se za to, že se vrací ke svému původci a může ho zranit či dokonce zabít. Magický hlen se podobně může použít i k vysátí hadího jedu z rány (Luna, 2002; Beyer, 2010).

Schacapa je svazek listů z určitého druhu rostliny. Tyto listy může sbírat pouze samotný šaman, při sběru zpívá speciální *ícaro* a jeho *schacapy* by se neměl nikdo dotýkat. Používá ji buď samostatně, když s ní chřestí nad hlavou pacienta, a přivolává tak duchy, dále při přípravě ayahuascy nad kotlem, ve kterém se vaří, a v neposlední řadě při ayahuascové ceremonii, kdy pomocí *schacapy* dokáže upravovat a pozměňovat vize a energetický stav či přítomnost duchů v rituálním kruhu (Grauds, 2004).

2.2.5. Iniciace gringa aneb může se cizinec stát vegetalistou?

Podle všeho se může vegetalistou stát kdokoliv a nemusí se jednat o obyvatele Amazonie. Důvody, které přivádějí cizince, *gringos*, do Amazonie a k léčitelským rostlinám, bývají velmi podobné – cítí se “povolání” stát se léčitelem a z rozličných důvodů zvolí právě směr amazonského šamanismu, nebo jsou vážně nemocní, západní medicína selhává a tak hledají řešení u medicíny tradiční. Často se jedná o kombinaci obojího.

Connie Grauds ve své knize *Jungle medicine* popisuje několik situací, které považovala za ono volání – například informace o Amazonii, které našla v časopise a které jí daly odpověď na momentální nepříjemnou situaci, resp. nabídly její řešení. Tehdy pracovala jako farmaceutka a procházela krizí ohledně volby svého povolání, protože přestávala chemickým lékům věřit. V časopise objevila možnost zúčastnit se expedice do Amazonie, která si vzala za cíl najít zde přírodní alternativy k západním lékům. V rámci této expedice navštívila spolu s ostatními účastníky místního šamana, který se uvolil provést jim energetickou diagnostiku, a u kterého poprvé zažila zvláštní stav, kdy nekontrolovala své tělo ani svou mysl, třásla se a omdlela. Tento šaman jí sdělil, že má bulku na krku, čemuž nevěnovala pozornost. Zde se také krátce setkala s donem Antoniem, který jí sdělil, že by se měla stát šamankou. Po návratu do Spojených států ji neustále pronásledovaly vize džungle, zvláštní přívaly energie, nespavost, dokonce slyšela mluvit strom a další rostliny. Začala navštěvovat psychoterapeuta, ale bez efektu. Po několika týdnech začala pociťovat bolesti na krku a byl jí zjištěn nádor na štítné žláze, který se po chirurgickém odstranění ukázal jako maligní. Po čase, kdy její život ovládala rakovina, se opět vydala do Amazonie, přímo za donem Antoniem. Přijal ji za učednici, prodělávala různé

procedury, absolvovala ayahuascové obřady. Za další rok se vrátila znovu a při jednom z ayahuascových sezeních se za pomoci duchů vyléčila a získala od nich své *ícaro* : „*S tím oba položili své dlaně na můj krk. Mé hrdlo jako by se stále více rozšiřovalo, dokud nebylo jako obrovská píšťala kostelních varhan, připravené vyjádřit božskou hudbu života. Z mého hrdla teď spontánně vytryskly mocné posvátné písně, ícaros, a stoupaly z mého nově otevřeného hrdla a proměňovaly se v nádherné melodické zpěvy. Se zavřenýma očima jsem zpívala každým pórem svého těla melodii, kterou jsem nikdy dřív neslyšela. Nejsem zpěvačka; obvykle neudržím tón. Ale tohle bylo skutečně krásné.*“ (Grauds, 2004, s. 159). Po návratu do Států se učila naslouchat i severoamerickým rostlinám a na základě zkušenosti s těmito rostlinami založila bylinnou lékárnu a získala silný dar intuice, vnitřního hlasu, který začala využívat k léčení osob ze svého okolí. „*Zjistila jsem, že Země, rostliny a síla přírody nás mohou léčit. Že rostliny jsou žijící duchové s dary, které nám nabízí. Zjistila jsem, že život samotný je cestou, potravou i medicínou. Veškerá medicína, kterou potřebujeme, nám leží u nohou. A nakonec, že všechny cesty, které si zvolíme a všechny byliny, které užijeme, nás obrátí do našeho nitra, ve kterém dlí léčivé síly ducha.*“ (Grauds, 2004, s. 182).

Iniciace cizince se uskutečňuje podle všeho velice podobně jako iniciace amazonského vegetalisty, s tím rozdílem, že často probíhá na etapy. Popisuje to například Luna, novodobý *ayahuascero*, který vykonal do Horní Amazonie několik návštěv, stejně jako Connie Grauds – oba si nemohli z časových důvodů dovolit zůstat v Amazonii tak dlouho, aby iniciace proběhla najednou. Zdá se, že tyto časové odstupují problém.

Ve svém okolí mám dva “české vegetalisty” a oba rovněž říkají, že získali své znalosti podobně, jako je popisují amazonští vegetalisté a že vše muselo z časových důvodů proběhnout postupně a že tento odstup dokonce uvítali. Oba, stejně jako Grauds, zdůrazňují úlohu diety a dalších nařízení v průběhu iniciace a uznávají, že vegetalista v západní kultuře působí z části také jako terapeut - nejenže provede diagnostiku nemoci tradičním amazonským způsobem a podává příslušnou bylinu a doporučí další léčbu – se svým pacientem také hodně mluví a rozebírá jeho psychické potíže, aby odhalil možné psychosomatické příčiny jeho nemoci. To je další podobnost s tím, jak pojímá léčbu vegetalista. Na videonahrávce, o které píšu v úvodu, říká šaman don Ney, že každého, kdo má upřímný zájem se učit od rostlin, přijmou místní vegetalisté s otevřeným srdcem a skrze dietování ayahuascy ho nasměrují k přijímání znalostí od rostlin. Říká, že studium trvá tři a půl roku, aby se člověk stal dobrým šamanem (Videonahrávka, 2015).

3. Ayahuasca

Když budu v následujících kapitolách, týkajících se ayahuascy, hovořit o praktikách amazonského peruánského šamanismu, zpravidla nebudu rozlišovat mezi původním kmenovým šamanismem, který se dodnes na několika místech vyskytuje, a většinovým mestickým šamanismem. Jako dostatečný důvod shledávám fakt, že mají společný původ, identické techniky a rozdíl je pouze sociální (Luna, 2002). Za iniciací šamana v mestickém šamanismu nestojí kmenová společnost a také povolání k této profesi má jiné důvody. Nicméně s ayahuascou, léčením a dalšími praktikami pracují velmi podobně. Pokud by se našla natolik významná odlišnost, která by stála za upozornění, pak ji samozřejmě zmíním. Nadále již nebudu používat označení vegetalista, které je typické pro mestický šamanismus, ale pojem šaman.

3.1. Co je ayahuasca

Název ayahuasca pochází z Kečuánštiny. *Huasca* znamená réva či liána a *aya* mrtvý nebo také duch. Ayahuasca je tedy nazývána liánou duše nebo révou mrtvých (Luna, 2002; Pendell, 2009). Je však známá pod mnoha dalšími názvy, z nichž nejčastější jsou *yagé*, *natema*, *daime*, *caapi*, *vegetal* (Luna, 2002).

Ayahuasca je posvátný psychotropní nápoj užívaný původním i akulturovaným obyvatelstvem v tropických deštných lesích v Peru, Kolumbii, Ekvádoru, Brazílii a Bolívii (Petružálková, 2013). Je stěžejním prvkem, jakousi osou mnoha kulturních skupin žijících v Amazonii, a tyto kultury svým způsobem utváří. Indiánští a mestičtí šamani ji používají po celá tisíciletí, ale i běžný místní člověk ví, co ayahuasca dokáže.

Nejčastěji se používá k diagnostikování a léčení nemocí, v magii, k věštění, k odhalení plánů nepřítelů, nalézání ztracených lidí a věcí, k odvrácení neštěstí, ke komunikaci s fyzicky vzdálenými příbuznými, k cestování v čase, v prostoru... (Luna, 2002). Někteří šamani mohou také použít ayahuacu "na objednávku", v nějaké specifické záležitosti, například když mají odhalit vraha nebo přilákat konkrétní dívku do života konkrétního muže (Reichel-Dolmatoff, 1975). Pomocí ayahuascy šamani komunikují s duchovním světem či světem předků. Ayahuasca samotná je považována za duchovní bytost, která může poskytnout vědění a sílu. Hraje jedinečnou a nenahraditelnou roli při kmenových, ale i individuálních rituálech (Luna, 2002).

Indiáni říkají, že ayahuasca je jejich škola, studium, je základem jejich znalostí a jejich společnosti. Díky ní dokáží rozpoznat dobro a zlo a mohou získat informace o léčivých vlastnostech rostlin (Taussig, 1997).

Ayahuasca patří do kategorie “rostlin učitelek”, *plantas maestras* nebo také *doctores*. Další učitelskou rostlinou je tabák, který je jistým způsobem dokonce mocnější – bez tabáku se nemůže užívat žádná rostlina, ani ayahuasca, tabák mimo jiné pročišťuje tělo a vyhání choroby, je potravou pro duchy a naučit se pracovat s tabákem je nezbytnou součástí šamanské iniciace (Luna, 2002).

3.2. Kde se vzala ayahuasca

Datovat počátky ayahuascové kmenové kultury je věc prakticky nemožná. Ekvádorský etnograf **Plutarco Naranjo** zjistil, že na soškách a nádobách či v dýmkách, které se užívaly přibližně 2000 př.n.l., nalezených v oblasti ekvádorské Amazonie, se dochovaly stopy rostliny *anadenanthera*, což je rodina příbuzná liáně Ayahuasca (Petružálková, 2013). Podle Fursty nebudeme daleko od pravdy, když budeme užívání ayahuascy datovat podobně jako zrod kultury charakteristické pro tropické pralesy, tedy nejméně 3000 př.n.l (Furst, 1996).

Zájem o ayahuacu rostl od konce 19. století, např. britský botanik **Richard Spruce** identifikoval *Banisteriopsis Caapi* jako nový druh čeledi *Malphigiaceae* (Schultes & Hoffman, 1996 in: Petružálková 2013). Zájem o ayahuascu se plně rozvinul až v 60. letech 20.stol, kdy Michael Harner stvořil neošamanismus a vydal svou publikaci *Cesta Šamana*. Následovali jej další, kteří téma zpopularizovali, jako např. **Terrence McKenna** a Luis Eduardo Luna (Petružálková, 2013).

Indiánských mýtů o příchodu ayahuascy na Zemi je nesčetně, snad každý kmen má svou verzi onoho mýtu, velmi často se však podobají. Uvádím pro příklad alespoň jeden: Lidé se objevili na Zemi, když mužské Slunce oplodnilo ženskou Zemi, a z prvních kapek sémě se stali lidé. Mezi nimi se narodila i žena Yayé (Yayé je jeden z názvů pro Ayahuascu). Ta porodila dítě s lidskou podobou, ale světelnou podstatou. Bylo to dítě Yayé a lidem poskytovalo víze. Později bylo dítě rozčtvrceno a každý si vzal svůj kousek. Z každého toho kousku se pak stala rostlina Yayé (Reichel- Dolmatoff, 1972).

3.3. Ayahuasca – látka měnící vědomí

Mimořádný stav vědomí můžeme chápat až jako extatickou zkušenost nebo stav transu. Slovo trans pochází z latinského “transeo” a jeho význam je “jít na druhou stranu.” Podle Eliadeho není stav extáze nutně spojen s šamanismem – ne každý extatik je šamanem. Šaman je, jak jsem již zmínila v kapitole č 1.1., jakýmsi odborníkem na stav transu, během něhož může

návázat kontakt s duchy a jen on může duchy ovládat a mít s nimi důvěrný vztah (Eliade, 1997). Šamani se pravidelně a cíleně dostávají do stavu extáze za pomoci nejrůznějších technik, například tancem, askezí, bubnováním a v neposlední řadě užitím psychotropních rostlin - odvaru z kaktusu San Pedro, psilocybinových hub, v dnešní době například za pomoci marihuany (Grof, 2000). Rostliny měnící vědomí považují šamani za dar od bohů (Valíček, 2002).

Nápoj ayahuasca je jednou z látek, která je schopna kvalitativně měnit vědomí. Bohužel se nepodařilo určit aktivní látky, které jsou zodpovědné za její psychoaktivní účinky (Beyer, 2010). Často bývá řazena mezi halucinogeny nebo psychedelika. Dle Strassmana není termín halucinogen příliš výstižný, protože halucinace nejsou jediným jevem, který konzumace ayahuascy navozuje. Daleko vhodnější je podle něj označení psychedelika (Strassman, 2005 in: Petružálková, 2013). Psychedelika jsou prostředky, které zesilují již existující duševní pochody, aktivují psychiku a jsou schopny přivést nevědomé a podvědomé informace do vědomí (Grof, 2000). Povaha ayahuascy je rovněž nesrovnatelná s halucinogeny z dalšího důvodu. Vize, které vyvolá, zažívá uživatel jako skutečnost, nikoliv jako halucinaci. Často je tento stav vnímán uživatelem jako brána do jiných světů, které existují paralelně s tím naším (DeKorne, 1997).

3.4. Léčení ayahuascou

Nejčastěji se ayahuasca využívá pro léčbu nemocí. K šamanům se obyvatelé Amazonie obrací, jak jsem již zmínila v kapitole č. 2.2.2., až když selže lékař anebo pokud nemají lékaře v dosahu. S šamanem pacient absolvuje ayahuascový rituál a ve vizi by měl, stejně jako šaman, spatřit příčinu své nemoci. Po rituálu mu šaman doporučí další léčbu, například za pomoci jiných rostlin. Toto léčení je zcela holistické, protože domorodci věří, že tělo je nemocné, když je nemocná duše (Luna, 2002).

Kromě diagnostikování nemocí a jejich léčby se ayahuasca podává jako prostředek prevence proti chorobám, dokonce i dětem. Tato prevence je přisuzována zejména silným očistným účinkům, díky kterým jsou z těla vypuzeni paraziti, jichž je v amazonském areálu samozřejmě přemíra (Dobkin de Rios, 2009). Jeden z jeho informátorů Lunovi vyprávěl, že dokonce v armádě s vojáky pili ayahuascový nápoj, aby se udrželi v kondici. Potvrzuje, že vegetalisté, které potkal, se obecně dožívají vysokého věku a i v něm jsou velmi aktivní a silní (Luna, 2002).

Užívání ayahuascy je úspěšné při léčbě drogových závislostí. Veronika Kavenská pobývala v léčebném centru **Takiwasi** v městě Tarapoto a popsala, jak zdejší komunita funguje –

pacient je zde dobrovolně, a podstupuje kombinaci léčebných technik a praktik jako psychoterapie, dieta, meditace, semináře a v neposlední řadě se účastní rituálů s rostlinami včetně ayahuascy. Z pacientů, kteří léčbu dokončí, se k droze vrátí 15-20% (Kavenská, 2006).

3.5. Složení nápoje ayahuasca

Nápoj Ayahuasca se zpravidla připravuje z liány *Banisteriopsis caapi* z čeledi *Malpighiaceae* (tato čeleď zahrnuje až 100 různých druhů lián) v kombinaci s dalšími rostlinami. Domorodí obyvatelé rozlišují mnoho druhů této liány. Liána *Banisteriopsis caapi* je amazonským endemitem, má složené listy a charakteristický příčný řez, který tvoří růžici. Šlahouny liány vyrůstají ze země a obtáčejí se kolem čehokoliv, co se nachází poblíž (Pendell, 2009). Kůra je hnědá, listy tmavě zelené a má malé růžové kvítky (Valíček, 2000).

Nejčastější příměsí, která se při přípravě nápoje používá, je keř *Chacruna, psychotria viridis*, obsahující DMT – dimethyltryptamin. Chacruna se do nápoje přidává v Peru, Brazílii a Bolívii (Luna, 2002). K těmto dvěma základním bylinám se často přidávají desítky dalších rostlin a to dle uvážení toho kterého šamana. Podle Beyera by se nemělo množství přidávaných rostlin přehánět, ani šamani to nepovažují za vhodné (Beyer, 2010). Podle Luny ayahuasca bez přidání chacruny neúčinkuje.

Zdá se, že každý šaman má na přípravu nápoje svůj tajný recept (DeKorne, 1997). Ať už je počet rostlin přidávaných do nápoje jakkoliv vysoký, vždy se nápoj nazývá ayahuasca, a aby to nebylo jednoduché, stejný název se užívá i pro liánu *Banisteriopsis caapi* (Beyer, 2010).

3.6. Příprava ayahuascového nápoje

Příprava ayahuascy probíhá podle posvátných tradic, což svědčí o důvěře amazonského lidu v její duchovní sílu. Existuje několik způsobů přípravy ayahuacy, přičemž nejčastěji je popisován následovně: Po sběru révy se rozseká a rozdrtí na kousky až vlákna, které se vloží do velkého kotle, ve kterém se vaří. Do vývaru se postupně přidávají další rostliny, jako například výše zmíněná *chacruna*. Příprava nápoje trvá průměrně dvanáct hodin, vaří se pomalu, do kotle se průběžně dolévá voda, která se vypařila. Přípravu nápoje vykonává samotný šaman, v některých případech s pomocníkem, který se stará o přísun dřeva, zásobu vody apod. Existují přísná pravidla a omezení, která je třeba dodržovat, aby ayahuasca správně plnila svou funkci. Je například nezbytné, aby se nádoby předem rituálně očistily kouřem. Ayahuasca se musí začít vařit nejlépe v noci nebo brzy nad ránem. Je zapovězena přítomnost osoby, která měla nedávno

pohlavní styk a menstrující ženy. Samotný šaman se po celou dobu přípravy nápoje postí a mluví jen minimálně, nepřípustné jsou špatné myšlenky. Šaman během přípravy zpívá *ícaros* a žádá ducha ayahuascy o sílu (Furst, 1996; Pendell 2009; Kuchař, 1998; Petružálková, 2013). Výsledkem vaření je tekutina podobná sirupu, její výsledná chuť je popisována různě, nikdy však jako příjemná: „*Když muži ten nápoj pili, šklebili se a pevně zavírali oči, jako kdyby ta tekutina byla strašně hořká a odporná. Kašlali a plivali, někteří jakoby znechuceně kroutili hlavami.*” (Reichel-Dolmatoff & Schultes, 1975 in: Pendell, 2009, s. 168).

3.7. Ayahuasca není jen pro šamany

Jak jsem již zmínila výše, samotní šamani používají ayahuascu inividuálně k nejrůznějším účelům (např. k léčení, věštění...). Individuální význam má užití ayahuascy šamanem také v období iniciace (více v kapitole č. 2.2.3), rovněž ji osamotě užívají k dalšímu získávání znalostí o rostlinách, světě, kosmu... Nicméně ayahuasca je nápoj zejména rituální. Při některých příležitostech pijí ayahuascu všichni lidé ve vesnici a to doslova ve společenském kontextu. Někdy při těchto příležitostech spolu hovoří, tančí, diskutují o tom, co vidí, někdy jen tiše uléhají do hamak, houpacích sítí (Pendell, 2009). Více se rituálnímu užití ayahuascy budu věnovat v následujících kapitolách.

3.8. Ayahuasca a církev

Jak jsem již psala v kapitole č. 2.1., obyvatelstvo peruánské Amazonie bylo během 16-18. století poměrně silně vystaveno působení misijních stanic a misionáři byli velmi aktivní. Křesťanské prvky proto pronikly do náboženských představ domorodého obyvatelstva. Vytvořila se nová synkretická kultura, která sloučila kulturní prvky Amazonie s prvky západní kultury.

Vliv katolicismu se objevuje i mezi šamany, proto není ani příliš překvapující, že mnohé z ayahuascových rituálů začínají vzýváním Ježíše Krista či Panny Marie, na pomoc šamani volají namísto duchů anděly nebo dokonce vojáky se zbraněmi (Luna, 2010). Kateřina Petružálková se ve své diplomové práci věnuje používání ayahuascy v synkretických církvích jako např. Santo Daime nebo Barquinha. Jejich společným prvkem je užívání ayahuascy jako svátosti při obřadech. Členové církví věří, že v nápoji sídlí božská bytost (Petružálková, 2013).

4. Ayahuascové rituály

4.1. Vymezení pojmu rituál

Definovat rituál není snadné, pro srovnání uvádím několik nejznámějších definic nebo názorů odborníků.

Rituály jsou inscenované události, které se řídí standardními předpisy a při nichž je klíčová účast skupiny. Účastníci by měli být připraveni na posvátný stav, při kterém dochází ke spojení s posvátnými silami. Rituály jsou událostí navýsost kolektivní, přičemž shromáždění představují posvátný rámec a zároveň podmínku rituálu (Murphy, 2004).

Rituál je předepsané formální chování pro nerutinní příležitosti, odkazuje tedy na víru v mystické bytosti nebo síly, které chápe jako první a poslední příčiny všeho (Turner, 2004).

Rituály mají mnoho funkcí na úrovni jednotlivce i celých skupin. Vyjadřují city, řídí chování, podporují nebo narušují status quo, vyvolávají změny i rovnováhu. Mají také léčivou úlohu, vliv na úrodnost půdy a dobré vztahy se světem duchů. Lze je pokládat za představení s herci a diváky. Nelze je však interpretovat univerzálně, jedná se o specifický pohled na svět a jeho organizaci (Bowie, 2008).

Eliade říká, že rituál je novou realizací, novým zpřítomněním prvopočátečního mýtu, neboť nepřetržitě uvádí minulost do přítomnosti. Prvopočáteční mýtus je kosmogonický mýtus, mýtus o tom, jak vznikl svět, bohové a lidé (Eliade, 1997).

4.2. Ayahuascový rituál v Horní Amazonii

Zkrátka a dobře, antropologie svázala koncept rituálu do obrazu jakéhosi řádu, a v to v takovém rozsahu, že tento řád je ztotožňován se samotným duchovnem, takže zmatek svrhují do jámy pekelné... Noci s yagé tento rituál vysvětlování rituálů narušují. Nutí nás k zamyšlení nad nevyřčenými pravidly akademického názvosloví, nad prostředky utváření intelektuální autority, a především nad konvencí rozumu, která je zde popisována prostřednictvím konvence "uspořádání" chaosu, který je potřeba vysvětlit (Taussig, 1987 in: Pendell, 2009, s. 179).

4.2.1. Příprava na rituál

Na rituál se musí připravit šaman, všichni aktéři a dokonce i prostředí, a to na základě souboru pravidel, nařízení a příkazů, bez kterých se nemůže rituál úspěšně konat.

Tabák je v amazonském šamanismu chápán jako jedna z vysoce posvátných rostlin a tak

příprava začíná u něj. Především je nutné připravit prostor - “vykouřit” jej pomocí *mapacha*, tabáku, který obsahuje mnohem větší množství nikotinu než tabák průmyslově pěstovaný. Někteří účastníci den před obřadem pijí tabákový odvar anebo sami kouří *mapacha*. Šamani také nakuřují své posvátné nástroje a v neposlední řadě všechny účastníky rituálu (Beyer, 2010; De Rios 2009 in : Petružálková 2013). Důležité je vykouřit místnost také vonnými pryskyřicemi, nebo tyčinkami, případně potřít účastníky směsí posvátných vonných bylin, protože duch *ayahuascy* má rád výrazné vůně a tyto vůně zároveň chrání účastníky ceremonie před neblahými energetickými vlivy. Šaman si připraví svou *Shcacapu*, posvátný nástroj, který je tvořen svazkem listů a kterou bude používat v průběhu celého rituálu (Grauds, 2004).

Nedílnou součástí přípravy jsou dietní a další omezení – *dietas* nebo také *disciplinas*, aby bylo tělo plně vyčištěno. Dodržováním těchto nařízení si jedinec udržuje dobrý vztah s duchem *ayahuascy* (Beyer, 2010). Pokyny znějí zpravidla takto: týden před obřadem úplná sexuální abstinence, vyřazení jakýchkoliv chemických léků, abstinence od alkoholu, v den konání rituálu (nebo ještě lépe tři dny před) je zakázán kofein, tein, čokoláda, fermentované potraviny, cukr, sůl, koření. V den konání obřadu by účastník měl jíst nejpozději v poledne a to jen lehkou, bezmasou, nekořeněnou stravu (Petružálková, 2013; DeKorne, 1997).

4.2.2. Prostředí rituálu

Jednotlivé *ayahuascové* rituály se značně liší. Velký vliv má prostředí, ve kterém se konají. Luna vysledoval, že značný rozdíl je mezi obřady, které se pořádají ve velkých městech a na vesnicích na okraji pralesa.

Sezení ve městech mají větší množství účastníků, kolem dvaceti, kteří se často vzájemně neznají a během obřadu ani nejsou vzájemně seznámeni. Tyto obřady vede profesionální, ale někdy i poloprofesionální šaman. Většinou se konají ve velkých domech *malocas*, v nichž je prostor osvětlen pochodněmi. Často mají křesťanský charakter včetně čtení modliteb (Luna, 2002). Horák ve své práci k tomuto říká, že doménou šamanů již není odlehlý venkov a že mezi experty, kteří své dovednosti získali pod vlivem městského života, a mezi těmi, kteří žijí a pracují v rurálních oblastech, jsou také značné ekonomické rozdíly (Luna, 2002 in: Horák, 2006).

Vesnické obřady mají méně účastníků, šest až deset, kteří se vzájemně znají a tato setkání jsou mnohem neformálnější. Vždy se konají ve tmě, která minimalizuje rozptylování. Nicméně městští a vesničtí *ayahuasceros* se často vzájemně navštěvují a zvou ke společnému pití *ayahuascy*. Z toho vyplývá, že *ayahuascové* rituály nejsou vždy spjaty s léčením, mají také vzdělávací charakter nebo slouží k obnovování sil (Luna, 2002).

4.2.3. Hlučně nebo potichu?

Liší se také průběh jednotlivých rituálů, co se týká aktivity – některé jsou hlučné, plné tance, povídání a sdílení, jiné jsou naopak tiché, kdy se každý pohrouží sám do svého světa.

Srovnání:

Rozdělování nápoje formálně ohlašuje hlas trumpet, je doprovázeno rituálními gesty a proslovem šamana, muži tančí za zvuku fléten, chřestítek a dalších hudebních nástrojů, a jak se zvyšuje účinek nápoje, tanečníci koordinují své pohyby, takže nakonec tančí jako jedno tělo. Ženy se zdržují v koutě, nápoj nepijí, ale účastníky povzbuzují výkřiky či výsměchem, pokud některý zvrací. Užití nástrojů může manifestovat přítomnost vůdce rituálu, účastníci tak vědí, že je přítomen někdo, kdo se o ně v případě potřeby postará. Tyto obřady jsou typičtější pro městské prostředí (Furst, 1996; Luna, 2010).

Lidé ve tmě čekají na vize. Jakmile pocítí první náznaky působení, začne šaman třást *schacapou* a zpívat *ícaros*, aby umocnil účinky vizí. Občas některý účastník místnost opustí, aby vykonal potřebu. Nikdo nemluví. Každý se v naprosté tichosti věnuje svým vizím. V těchto mezidobích se nezpívají žádné melodie, jen občas někdo krátce promluví a popíše své krásné vize. Zpěv *ícaros* ožívá, až když přijde nový nápor halucinací (Luna, 2002).

4.2.4. Základní prvky rituálu

Lze vysledovat prvky společné všem ayahuascovým sezením. Především je vždy nezbytná přítomnost šamana, který obřad vede, vedlejší, ale neméně důležitá je pak přítomnost dalších aktérů. Hlavní roli však hraje ayahuasca. Zvukovou stránku obstarávají posvátné zpěvy *ícaros*, které jsou u každého šamana jedinečné (každý je získal od “svých duchů”) a chřestění *schacapy*.

To nejneuvěřitelnější divadlo se však odehrává v myslích účastníků, kteří jsou zároveň herci, dramatiky, režiséry... Úkolem šamana je, být jim schopným průvodcem (Dobkin de Rios, 2009 in: Petružálková, 2013).

Lidé se zpravidla schází při západu slunce, několik hodin před začátkem samotného obřadu. Podmínkou každého ayahuascového rituálu totiž je, že se koná v noci. V tomto čase si lidé povídají o svých zkušenostech a posilují tak soudržnost. Je obvyklé, že při obřadu mluví jen šamani a ostatní naslouchají. Sejde se několik “typů” aktérů – pacienti, kteří se chtějí léčit,

osoby, které nejsou nemocné, ale chtějí nápoj užít pro fyzickou očistu a zážitek “vizí” a dále osoby, které doprovázejí pacienty (Luna, 2002; Grauds, 2004).

4.2.5. Po západu slunce

Samotný rituál začíná otevřením posvátného prostoru, jak jsem již popsala výše, tedy pomocí vykuřování a dalších doprovodných činností. Následuje podání nápoje, který vypijí všichni společně. Dávkování nápoje určuje šaman, který následně začne se zpěvem svých *ícaros* a chřestěním *schacapou*. *Schacapa* vydává příjemný šelestivý, chřestivý zvuk. Šaman zpravidla *schacapuje* uprostřed rituálního kruhu, občas se však přemístí k některému z participantů a chřestí kolem jeho těla anebo jej nakuřuje (Luna, 2002; Grauds, 2004).

Po chvíli začne ayahuasca “působit”. Působí na dvou úrovních, fyzické a psychicko-spirituální. Není tomu tak vždy. Někdy pacienti pocítují účinky pouze na jedné z těchto úrovní nebo nemusí dokonce pocítovat žádný z účinků (Kavenská & Vosáhlová, 2013).

4.2.6. Fyzické, psychické a spirituální projevy, vize

Fyzické projevy:

Bývají zpravidla silné a postihnou většinu účastníků. Jedná se o opakovanou purifikaci zvracením nebo průjmem. Aktér může pocítovat celkovou nevolnost, zimnici, třas (obvykle v těch částech těla, které potřebují léčbu) nebo silné pocení. Někdy může dojít ke snížení krevního tlaku nebo naopak zvýšení tepové frekvence. Je proto důležité, aby se obřadů účastnil pouze člověk, který má zdravé srdce a játra. Doporučuje se mít po ruce vodu a sůl pro doplnění tekutin a obnovení výše krevního tlaku (Luna, 2010). Po několika seancích si účastníci na nápoj zvyknou a purifikace organismu již není tak častá anebo pro ně nepředstavuje problém (Luna, 2010). I když to nezní příliš povzbudivě, odborníci i uživatelé se shodují na jejich velmi přínosném očištném účinku (Luna, 2002; Grauds, 2004). Dávivé a projímavé účinky ayahuascy jsou často připisovány vnitřním procesům očisty, při nichž se účastníci zbavují traumat, zlovyků, závislostí (Metzner, 2006).

Vize:

Ayahuascové vize je velmi složité popsat, protože se liší od člověka k člověku. Někteří vidí různé rostliny, zvířata (především hady a jaguáry), duchy (nemusí je přímo vidět, mohou

však cítit jejich přítomnost), vzdálená místa, vesmír a blízké osoby (Harner, 1973; Furst 1996). Vize někdy probíhají jako film, mohou mít erotický charakter – například muži vídají nahé ženy nebo mořské panny. Je možné vidět svou budoucnost nebo minulost, dokonce minulé životy (Luna, 2002).

Dá se však vysledovat několik podobností. Vize jsou vídány s otevřenýma i zavřenýma očima. Střídají se ve vlnách, jsou doprovázeny například záchvaty pláče nebo smíchu (Taussig, 1987). Nezřídka účastníci rituálu vidí svou vlastní smrt a také rozpouští či potlačuje své ego (Shanon, 2002 in: Petružálková, 2013). Harner popisuje také časté sluchové halucinace, spatření aury, geometrických obrazců, soubojů s démony a zvířaty (Harner, 1973 in: Furst, 1996; Grauds, 2004).

Vize mohou být i hrůzné, což se primárně přisuzuje osobě uživatele nápoje, existuje však také “větrná ayahuasca”, *huaira-caspi ayahuasca*, ze které se obvykle nápoj nepřipravuje, protože vize, které přináší, působí velmi hrůzostrašně a mohou vést až ke smrti (Luna, 2002).

Luna při svém výzkumu zjišťoval, zda účastníci ceremonií vyhledávají spíše fyzickou očistu anebo vize. Dospěl k závěru, že mají větší zájem spíše o halucinace, i když fyzickou očistu vítají. Říkají, že pokud je ayahuasca správně připravena, má psychotropní účinky a vize se dostaví.

Nejhorší, co se může šamanovi stát je, že ayahuasca nezpůsobuje vize žádné. Nicméně je považována za dobrou, pokud alespoň způsobí fyzickou očistu, která je pro organismus přínosná. Šaman se přítomných opakovaně vyptává, mají-li vize, a pokud ne, přidá dotyčným další dávku nápoje, fouká na něj kouř a chřestí kolem jeho těla *schacapou*, aby vize vyvolal. Pokud ani po přidání nápoje a těchto úkonech jedinec vize nemá, přisuzuje se to tomu, že má příliš znečištěný organismus. K vyčištění organismu a otevření se vizím pak dochází po několika dalších sezeních.

Co se týká samotných šamanů, říkají, že k dosažení vizí je nutná úplná koncentrace, díky níž pak člověk může vidět to, co si přeje. Šamani se v této koncentraci cvičí. Sejde-li se na sezení několik šamanů, může nastat situace, jakou zažil Luna při účasti na jednom z ceremoniálů – jeden šaman řekl druhému, že bude sedět vedle něj, protože má překrásné vize. Několik šamanů tedy může své vize spojit a předat si tak svá poznání – a to je také důvodem, proč někteří užívají ayahuascu společně. Dokonce panuje i přesvědčení, že spolu dokáží pomocí ayahuascy komunikovat šamani, kteří se nacházejí na vzdálených místech (Luna, 2002).

Obecně vize bývají příjemné, působivé a poučné. Špatné vize bývají přisuzovány většinou porušení “povinné” diety a sexuální abstinence nebo špatnému chování dotyčné osoby. Mohou mít původ také v tom, že člověk se obává toho, co uvidí. Šamani říkají, že je nutné zůstat v klidu a nemít strach z toho, co člověk uvidí, protože ve strachu jsou zranitelní a toho využívají

zlí duchové a pokoušejí se mu ublížit (Luna, 2002; Grauds, 2004). Mohou mít podobu jaguára nebo hada, který se snaží dotyčného pozřít (Reichel-Domatoff, 1972 in: Furst, 1996).

4.2.7. Po rituálu

Když působení nápoje pozvolna mizí, účastníci spolu tu a tam prohodí pár slov nebo popíší své pocity. Někteří se vracejí domů, jiní zůstanou ležet na podlaze, kouří *mapacha* a vyprávějí si příběhy, dokud neusnou. Druhý den mezi nimi panuje velmi uvolněná atmosféra (Luna, 2002).

4.3. Ayahuasca a mýtický zrod společnosti

Posvátné mýty o zrodu světa slouží k vysvětlení přirozeného i nadpřirozeného řádu věcí a společnosti (Bowie, 2008). Člověk, který prodělal zkušenost s ayahuascou, se znovu narodí jako nová osobnost, která je propojena se svou původní kulturou. To, co viděl a slyšel při obřadu, mu potvrdilo to, co slýchal od šamanů a starců svého kmene (Furst, 1996). V průběhu obřadu může člověk ve vizi projít zpětně svým zrozením a dostat se až do mýtického světa stvoření (Reichel-Domatoff, 1972 in: Furst, 1996). Ayahuasca udržuje společenství, podporuje soudržnost a morálku. Často je podávána mladším příslušníkům kmene, aby s její pomocí shlédli nejen původ kmene, ale i Země a potvrdili si tak mýty, které jim předávají jejich autority (Metzner, 2006).

5. Ayahuascový turismus

Ayahuascovému turismu se ve svých pracích věnují Kateřina Petružáková, Veronika Kavenská a Šárka Vosáhlová. Tento turismus souvisí s rozvojem neošamanismu, o kterém píšou v kapitole č 1.4.. Ayahuasca se stala vyhledávaným antropologickým tématem v 60. letech 20. století, tento zájem pak prohloubili hledači psychedelických zážitků, Michael Harner a Bratři McKennové, kteří se věnovali tématu amazonských halucinogenů. Zájem o to získat vlastní ayahuascovou zkušenost vzbudily také příběhy o donu Juanovi Carlose Castanedy. Fiona Bowie zmiňuje, že mnoho badatelů z univerzitních a vědeckých kruhů se snažilo odhalit Castanedu jako podvodníka a že on sám ve své autobiografické knize *A magical Journey with Carlos Castaneda* (1996) tvrdí, že jeho líčení jsou pravdivá (Bowie, 2008).

Petružáková se zmiňuje také o infiltraci ayahuascy do popkultury a popisuje několik seriálů a filmů, jejichž hrdinové podstupují ayahuascový rituál, píše také o “celebritách”, které o této zkušenosti otevřeně hovoří (Petružáková, 2013).

Evropané a Severoameričané jsou nejčastěji těmi, kteří se za zkušeností s ayahuascou vydávají do Jižní Ameriky, přičemž centrem tohoto turismu je především Peru, zejména města Pucallpa, Iquitos a San Francisco, méně turistů pak cestuje do Ekvádoru, Bolívie nebo Brazílie. Evropským centrem ayahuascového turismu je Holandsko, kde je konzumace ayahuascy legální (Petružáková, 2013). V peruánských městech se turisté mohou o možnosti absolvovat ayahuascový rituál v centru města dozvědět pomocí letáků a dokonce rozhlasu. Pro cizince je samozřejmě stanovena jiná cena za obřad než pro místní a je jim podávána menší dávka nápoje (Stuart, 2006 in: Petružáková, 2013).

O šamanském turismu se poprvé zmiňuje Dobkin de Rios jako o jevu pozorovaném od 80. let (Kavenská & Vosáhlová, 2013). Ta je odpůrkyní tohoto fenoménu a popisuje jej jako nekontrolovatelný překotný jev, který je součástí masového turismu, zapříčiněného levným cestováním, dostupností informací a touhou turistů zažít něco exotického. De Rios popisuje samozvané neošamany jako obchodníky s drogami, zejména muže střední třídy, pro které jsou tyto aktivity čistě komerční, kteří nikdy neprošli iniciačními rituály a neučili se od skutečných šamanů, obřady vedou bez jakékoliv ochrany a kontroly (Petružáková, 2013; Kavenská & Vosáhlová, 2013). Tito neošamani nedokážou diagnostikovat nemoc, nevědí tedy ani jak ji léčit a to může znamenat skutečný problém v případě, že jejich služby vyhledá vážně nemocný jedinec. Léčba, která zpravidla obnáší přerušování užívání léků, pak mnohdy může vést k ještě větším zdravotním komplikacím, k psychickým problémům až depresím, a v nejzávažnějších případech dokonce k úmrtí. Jsou známy také případy znásilnění či fyzického zneužití osob, které tyto „šamany“ navštívily, v úvahu je třeba brát také fakt, že turistický šamanismus komercializuje domorodou spiritualitu a degraduje amazonské tradice (Kavenská & Vosáhlová, 2013). Podle

Luny dochází u těchto šamanů k přečnování vlastní síly, moci, ega a k ziskuchtivosti (Luna, 2002). De Rios vyzývá antropologickou obec k zodpovědnosti, co se týká zveřejňování informací o ayahuasce – tyto informace by měly být nezkrácené a zasazené do kontextu, jinak se antropologové a další odborníci neúmyslně stávají popularizátory ayahuascových zkušeností (Petružálková, 2013; Kavenská & Vosáhllová, 2013).

Někteří odborníci však spatřují v rostoucím zájmu o jihoamerický šamanismus i pozitiva. Jedná se zejména o přínos pro společnost, co se týká duchovního rozvoje, léčby fyzických i psychických potíží, zájem o kulturní dědictví Jižní Ameriky a vzájemné obohacování kultur. Následkem může být zlepšení vztahu sám k sobě i ke druhým (Kavenská, 2012). Jedná se také o prostředek, který může napomoci západnímu světu udržet alespoň minimální kontakt s tradiční spiritualitou, jakožto protipól k převažujícímu agnosticizmu a ateismu postmoderní doby (Winkelman, 2007 in: Kavenská & Vosáhllová, 2013).

Podle Luny představuje ayahuascový turismus mezinárodní pokračování tradice domorodých a mestických šamanů a to se všemi negativními i pozitivními aspekty. Umožňuje lidem rozvíjet svou spiritualitu, ale není možné kontrolovat, jakým způsobem tito neošamani pracují a zda jsou k tomu oprávněni. Podle něj je nutné fenoménu ayahuascového turismu věnovat pozornost, protože je jevem globálním (Luna, 2011 in: Kavenská & Vosáhllová, 2013).

Ralph Metzner spatřuje negativní rysy ve vykořisťování původních kultur a poukazuje na rizika spojená s konzumací ayahuascy pod vedením falešného šamana, za přínosný považuje fakt, že ayahuascový turismus přispívá jihoamerické ekonomice (Metzner, 2006).

Ayahuascový turismus nutně nemusí mít výše zmíněný negativní průběh a není pravidlem, že se jedinec dostane do rukou neprofesionálního neošamana. Trichter doporučuje turistům, kteří se vydají za ayahuascovou zkušeností, pečlivý výběr šamana (Trichter, 2010 in: Petružálková, 2013). Napomoci správnému výběru mohou organizátoři výprav za amazonskými šamany. Zkušenost mých respondentů to potvrzuje. Většina z nich se vydává na cestu za šamany pod vedením organizátora, který pečlivě volí lokality, do kterých cestuje a osvědčené šamany, za nimiž své klienty přivede. O organizaci takových výprav se ve své práci zmiňuje i Kateřina Petružálková, která jmenuje i několik takových českých organizátorů (Petružálková, 2013).

Petružálková uvádí ještě jednu alternativu, která omezí rizika spojená s ayahuascovým turismem – **ayahuascové retreaty**. Jedná se o několikadenní workshopy, na nichž se dotyčný věnuje sám sobě v neznámém prostředí a mezi neznámými lidmi. Součástí programu jsou kromě ayahuascových obřadů, vedených zkušeným šamanem, další aktivity jako masáže, reiki, koupele, terapie, meditace. Odehrávají se většinou v nových komplexech vybudovaných v přírodě poblíž větších měst (Petružálková, 2013). Možností je také dlouhodobý pobyt v centru Takiwasi (kapitola č. 3.4.).

6. Západní člověk a ayahuascové rituály

Ať už se člověk, který nepochází z amazonské kultury, zúčastní obřadu v Amazonii nebo jinde ve světě, zpravidla to pro něj představuje, zejména co se týká prvního rituálu nebo první série rituálů, natolik nepopsatelný, neskutečný, fascinující a silný zážitek, že je dobré se na něj patřičně připravit (Luna, 2010; Kavenská & Vosáhlová, 2013).

6.1. Potřebné informace a příprava

Účastníci prvních seancí by podle Luny měli mít předem dostatek informací (například z přednášek, knih, v ideálním případě by měli vědět, co nápoj obsahuje, jak se připravuje a užívá). Měli by mít instrukce ohledně vysazení léků, nezbytné diety a sexuální abstinence a důsledně je dodržovat (Luna, 2010).

6.2. Prostředí

Zvláštní pozornost je třeba věnovat vlastní mysli a záměrům či očekáváním a okolí, přičemž okolí neznamená jen místo konání, ale také stav mysli těch, v jejichž přítomnosti dotyčný ayahuascu požije, protože dochází k jakémusi synergickému procesu. Pomáhá i pocit, že ačkoliv se jedinec při obřadu nachází ve svém vnitřním světě, přesto není sám, důležitý může být i pocit solidarity. Prostor konání by měl být bezpečný, příjemný, co nejbližší přírodě, aby nedošlo k vyrušení. Důležitou roli hraje, jak jsem již zmínila, také tma (Luna, 2010).

6.3. Šaman, vůdce, zprostředkovatel

Neméně důležitou roli hraje výběr šamana, ceremoniály s ayahuascou s sebou samozřejmě nesou velkou zodpovědnost. Je třeba ověřit šamanovy zkušenosti, protože účastník rituálu se může dostat do emocionálně i fyzicky náročného stavu, a tehdy je potřeba veškerá dostupná podpora. V nejlepším případě by obřad měl vést zkušený vůdce, který je již obeznámen se vším, co může ayahuasca přinést, nemalou roli hraje také důvěra, kterou v něj účastník vkládá, aby si mohl troufnout jít tak hluboko ve svých prožitcích, jak je jen možné.

Šaman by měl být schopen i pod vlivem ayahuascy, kterou tradičně užívá při rituálu každý šaman, normálně fungovat a "být po ruce." Zkušená osoba bývá pod vlivem ayahuascy v

kontaktu s vyšším zdrojem vědomí a tak může myslet a jednat sice odlišně, ale efektivněji.

Je třeba brát na zřetel to, aby šaman byl “poctivý a pokorný” a neměl v úmyslu zprostředkovat tyto významné prožitky apriori za účelem zisku nebo snad dokonce k vyžadování laskavosti sexuálního charakteru. Nejlepším doporučením, jak se tomuto vyhnout, je nepřipisovat šamanovi příliš velké zásluhy a vyhnout se vytváření kultů vůdců. Běžným jevem je přenos nebo projekce do osoby šamana a tak by měly být zachovány etické standardy, které se užívají v psychologii a psychiatrii (Luna, 2010).

6.4. Důvody pro návštěvu rituálu

Důvody pro návštěvu rituálu jsou samozřejmě nejrůznějšího charakteru. Podle Luny je dobré, pokud účastí na rituálu člověk sleduje něco konkrétního, měl by mít před obřadem na mysli jasný záměr nebo připravenou konkrétní otázku, protože směr prožitku může být tímto záměrem silně ovlivněn. Mnozí ayahuascu konzumují, aby se vyléčili, uspořádali si životní hodnoty, poznali sami sebe a možnosti, jak se rozvíjet, proniknout do podvědomí a zpracovat zde uložená traumata... Po několika seancích, kdy už člověk s největší pravděpodobností svého prvotního cíle alespoň zčásti dosáhl, se důvody mění. Dotyčný nemá většinou žádný konkrétní záměr, chce nechat ayahuascu pracovat, aniž by do toho zasahoval, přeje si duchovně prozívat, najít vnitřní mír, propojit se s vesmírem nebo planetou či přírodou (Luna, 2010).

6.5. Dávkování nápoje

Lidé ze západu si často stěžují, že jim šaman podá příliš malou dávku – při první seanci je velikost dávky opravdu na rozhodnutí šamana, který ayahuascu dobře zná. Po dalších seancích, kdy se s ní účastník seznámí, si může velikost dávky sám rozhodnout, nicméně i tehdy musí mít šaman dohled nad příliš horlivými participanty. V úvahu je při dávkování třeba brát tělesnou hmotnost a rychlost metabolismu (Luna, 2010).

6.6. Hudba

Při jiných než tradičních rituálech, kterým tvoří hudební doprovod zpěv *ícaros*, může být pouštěna hudba z nahrávek, která stejně jako posvátné zpěvy může ovlivnit atmosféru rituálu. Volba hudby může jít přes klasickou, folkovou, instrumentální, elektronickou... Každý typ hudby

pak pomáhá ovlivňovat jiné emoční stavy, které je třeba sledovat, aby se případně typ hudby upravil. Po několika hodinách je možné přehrát taneční hudbu, která má oslavný charakter a vyzývá k tanci, jímž účastníci vyjádří své pocity (Luna, 2010).

6.7. Fyzické projevy, vize a strach

Fyzické a psychicko-spirituální stavy jsou srovnatelné s těmi, ke kterým dochází při tradičních obřadech. Stejně jako u domorodých obyvatel hraje významnou roli u západního člověka případný strach, především co se týká začátečníků. Člověk může projít proměnou ve zvíře, vidět svá minulá traumata, někdy dokonce minulé životy, může prožít svou vlastní smrt nebo se setkat s nestvůrami či mimozemšťany a to vše je umocněno fyzickými projevy. Proto je třeba se připravit nejen na krásné vize vzdálených krajín a laskavých bytostí. Podle Luny dojde ke zlomu ve chvíli, kdy je člověk konfrontován se svým největším strachem. Tehdy si ho může uvědomit, pojmenovat ho, postavit se mu a skoncovat s ním. Někdy ani po nejlepších přípravách není jedinec schopen se vyrovnat s tím, co viděl ve vizích, prožil při fyzické očistě a ani se svým strachem. Pak přichází řada na šamana, aby mu vlídně poskytl pomoc. Důležité je nebát se si o pomoc říci (Luna, 2010).

6.8. Po rituálu

Po obřadu účastníci cítí většinou silné emoce, dokonce prohlašují, že jim obřad změnil život od základů a že se jednalo o nejdůležitější událost jejich života, mohou být také hluboce otřeseni. Často si uvědomí své vzorce chování nebo vztahy s okolím z jiné perspektivy. Následující ráno většinou pořadatel poskytne prostor pro vzájemné sdílení ayahuascových prožitků. Tyto rozhovory, povídání a naslouchání, souhrnně řečeno “integrační kruhy”, hrají důležitou úlohu, vyžadují velkou odvahu (ne každý je schopen popisovat své niterné zážitky a jeho volba je samozřejmě respektována), ale přinášejí také úlevu a pocit solidarity, jelikož lidé například zjišťují, že řešili společná témata.

Ráno po obřadu vybízí také ke kreativní tvorbě či meditacím, to už však většinou o samotě. Fyzicky se participant cítí pročištěně a uvolněně. Pociťují vnitřní mír, který může trvat až týdny či měsíce, zejména pokud dotyčný pokračuje v dietě a podporuje nově nabytou zkušenost meditacemi či podobnými aktivitami (Luna, 2010).

6.9. Přínos rituálu

Podle Luny je největším léčivým účinkem situace, kdy si účastník rituálu uvědomí, že je se vším v jednotě, což mu umožní najít hlubší smysl života, spatřit svůj život jako celek, zbavit se starých nevhodných vzorců chování a překonat své strachy. Tento rozšířený pohled na realitu a vědomí jednoty pak přirozeně vede jedince například k ekologickým otázkám, k otázce volby či změny životního povolání, k probuzení morálních zásad a touhy svůj život a své jednání napravit. Ayahuasca léčí, probouzí kreativitu, integruje jedince se společností a má tak přínos na úrovni těla, mysli i ducha (Luna, 2010).

6.10. Ayahuascové obřady pořádané mimo autentické prostředí (v Evropě)

Vydat se za poznáním ayahuascy do Amazonie není, jak již napovídá název mé práce, jediný způsob, jak tuto zkušenost získat. Existují také dvě další možnosti. Jihoamerický šaman může přicestovat do jiné země a zde vykonat obřad nebo více obřadů anebo se některý jedinec, původem ze západního světa, může vyučit šamanem v autentickém prostředí a na základě těchto zkušeností pak ceremonii a další aktivity provozovat ve své domovině.

Když jsou rituály praktikované mimo tradiční prostředí, dochází k jejich reinterpetaci v místních podmínkách. Můžeme tedy hovořit o *glokalizaci* – globální informace a symboly jsou lokalizovány do určité oblasti a zde jsou pak interpretovány z lokálního hlediska (Eriksen, 2008).

Ayahuascové obřady, které se konají v různých zemích Evropy, vedené jihoamerickým šamanem, studovala Veronika Kavenská a Šárka Vosáhlová. Zaměřily se konkrétně na české účastníky těchto obřadů. Sledovaly ceremonie celkem u jedenácti různých pořadatelů. Zkoumaly, jak se účastníci dostali k informacím o tom, že se obřad koná, jak se na něj přihlásili, jaké informace předem obdrželi a v jakém prostředí se obřad konal. Více se zaměřím na to, jak popisují průběh obřadů, protože se zdá být velmi podobný obřadům, které jsem zkoumala dle svého záměru na území Prahy.

Kavenská a Vosáhlová konstatují, že i přesto, že se jednalo o obřady pořádané celkem jedenácti organizátory, jejich průběh byl velmi podobný, přičemž výjimku tvořily pouze dva, které vycházely z brazilských synkretických církví, které považují ayahuascu za svátost (př. Santo Daime).

Samotný obřad, jak ho sledovaly, probíhal následovně: účastníci se dle instrukcí sešli v

určitou dobu v rituální místnosti. Následně došlo k rituálnímu otevření prostoru za pomoci vykuřování tabákem, zpěvu *ícaros* a případně oslovování jednotlivých elementů. Poté pořadatel poskytl základní informace o průběhu obřadu a účastníci se vzájemně seznámili a sdělili své motivace k účasti. Při západu slunce se podávala ayahuasca, přičemž dávkování bylo na rozhodnutí pořadatele (v případě potřeby v průběhu obřadu některým jedincům podal další dávku). Následně se zhaslo světlo a čekalo se na začátek působení ayahuascy. Obřad provázela hra na hudební nástroje, zpěv, někdy i tanec, nicméně účastníci po většinu času zůstávali na svých místech a věnovali se své vnitřní práci. U obřadu byl kromě šamana přítomen zpravidla ještě pomocník. Rituál trval většinou až do rána, lidé postupně v rituálním kruhu usínali. Další den pak vzájemně sdíleli své zkušenosti a měli také možnost je konzultovat přímo se šamanem (Kavenská & Vosáhlová 2013).

6.11. Ayahuascové rituály pořádané českým šamanem v Praze

Nyní se budu stručně věnovat popisu obřadu, který vede český šaman, který podstoupil šamanskou iniciaci v Amazonii, a který se koná na území Prahy. Stručně proto, že detailnější popisy průběhu těchto obřadů bude možné vysledovat ve výzkumné části z odpovědí mých informátorů. Já osobně se pravidelně účastním obřadů v Praze pod vedením jediného šamana.

V rámci potřeby rozšířit své znalosti zkoumané problematiky jsem navštívila ještě další tři obřady, které vedly jiní čeští šamani, samozřejmě opět v Praze. Moji informátoři získali zkušenost s ayahuascou pod vedením českého šamana celkem u čtyřech pražských organizátorů. Sběrem těchto dat a díky své vlastní zkušenosti mohu potvrdit podobnost s evropskými rituály vedenými jihoamerickými šamaný (kapitola 6. 10.) v té podobě, v jaké popsaly Kavenská a Vosáhlová (Kavenská & Vosáhlová, 2013). Podobnost se týká kontaktu s pořadatelem, který probíhá většinou emailem, všichni organizátoři dopředu rozesílají instrukce ohledně dietních opatření a otevírání rituálního prostoru.

Narazila jsem však na několik odlišností. Jednak co se týká místa konání – obřady těchto organizátorů, které jsem navštívila já nebo moji informátoři, se konaly většinou v sále či tělocvičně, pouze jeden se odehrával v rodinném domě (obřady, které sledovaly Kavenská a Vosáhlová se konaly v přírodě, v rodinných domech, potních chýších apod). Roli pravděpodobně bude hrát fakt, že jsem se zaměřila ve výzkumu na mětské prostředí. Další rozdíl je, že pouze u jednoho pořadatele byl obřad doprovázen hrou na hudební nástroj (buben), u ostatních třech

tvořily zvukový doprovod pouze *ícaros*, tiše zpívaná a pískaná šamanem a chřestění *schacapy*. A pouze u jednoho pořadatele trval obřad až do rána a proběhly zde následující den rozborů zkušeností. U zbylých začínal se západem slunce a trval tři až čtyři hodiny, konec byl volný, účastníci si mohli chvíli poležet, ale na noc se všichni rozešli do svých domovů. Někdy ještě po opuštění rituální místnosti bylo možné vidět skupinky lidí, kteří mezi sebou, případně i se šamanem, krátce probírali své vize a některými organizátory byla nabídnuta možnost zážitků zkonzultovat později emailem nebo osobně. Rituální skupiny čítaly šest až dvacet pět osob, cena se pohybovala od 1500 do 3000 korun za obřad.

Ráda bych upozornila na jeden fakt, který mě osobně připadá významný při srovnání rituálů v původním prostředí a mimo něj. Výše jsem uvedla, že podle Luny se k ayahuascovým seancím v Amazonii scházejí samotní vegetalisté, aby společně získali sílu a sdíleli své vědomosti a prožitky. Takový jev jsem prozatím v České Republice nevypozorovala. Ačkoliv jsem prostředí ayahuascových rituálů pořádaných v České Republice mapovala již několik let, vždy jsem “narážela” jen na rituály pořádané jedním šamanem pro ostatní “laické” účastníky, žádná společná sezení šamanů jsem nezaznamenala. Také jsem nepostřehla ani druhý fakt, který Luna zmiňuje - že by účastníka rituálu někdo doprovázel a rituálu se pasivně účastnil – naopak je od organizátorů vyžadováno (v instrukcích, které rozesílají před konáním obřadu, nebo které uvádějí na svých webových stránkách), aby do rituálního prostoru vstupoval pouze ten, kdo bude nápoj pít. Doprovod vždy čeká venku.

6.12. Diskuze a otázky

Většina lidí, se kterými jsem se na obřadech v Praze v průběhu let setkávala, mi kladla tutéž otázku – přiveze si šaman již hotový ayahuascový nápoj přímo z Amazonie, anebo jej připravuje sám v Čechách? Šaman může využít obou možností a podle informací, které mám k dispozici, také obou využívá, i když přepravovat již hotový nápoj je komplikované, už jen kvůli tomu, že cestou může fermentovat. Poněkud snazší je přivést si nasekanou liánu a nápoj vařit “doma”, samozřejmě za dodržení všech předepsaných posvátných pravidel. Nutno dodat, že v České Republice je ayahuascový nápoj obsahující DMT ilegální, ať už se jedná o jeho dovezení, výrobu či zprostředkování.

Dlouho jsem se zabývala myšlenkou, zda jsou šamani, kteří praktikují rituály mimo areál Amazonie skutečnými šamany anebo spíše neošamany. U jihoamerických šamanů, kteří přijedou provést rituál mimo svou domovinu, o tom víceméně není pochyb (můžeme polemizovat

maximálně nad tím, do jaké míry je šaman zkušený a zda se jedná o opravdového profesionála). Co se týká českých šamanů, ani zde nemohu říci, že by se jednalo o neošamany, v té podobě, ve které je popisuje např. Bowie, Harner nebo Lužný.

Všichni čtyři šamani, se kterými jsem se setkala, prošli iniciací v Amazonii, při níž pobývali u domorodého šamana nebo v džungli poblíž jeho obydlí, což je první fakt potvrzující jejich status šamana a nikoliv neošamana. Před obřadem striktně dodržují předepsanou dietu a sexuální abstinenci a nadále všichni podstupují pravidelnou očistu, při níž individuálně užívají ayahuascu a další dovezené amazonské učitelské rostliny, *doctores*, aby se posílili a získali nové znalosti. Ayahuascu připravují dle všech posvátných amazonských tradic a podle nich také vedou své rituály. Pořádání rituálů však není jejich jedinou činností, zároveň pracují s pacienty stejným holistickým až terapeutickým způsobem jako vegetalisté – nejprve diagnostikují příčinu nemoci a poté stanoví příslušnou léčbu. Šamanismus se pro ně stal životním stylem a závazkem a věcí každodennosti (Luna, 2002).

Domnívám se tedy, že mají spíše blíže k amazonským šamanům, než k neošamanům, kteří pracují individuálně sami na sobě, iniciaci nepovažují za nutnou a užívají kromě přírodních psychotropních látek také látky chemické (Harner, 2010).

EMPIRICKÁ ČÁST

7. Průběh empirického šetření

Uvažovala jsem o tom, že do výzkumu zahrnu také pozorování s aktivní účastí na ceremonii a následnou deskripci této zkušenosti, ale to jsem posléze zavrhla. Jednak mám těchto zkušeností již přes 200 a tak jsem nemohla zaručit, že bych ten jediný daný zkoumaný obřad popsala nezaujatě a vystihla jeho jedinečnost. A za druhé – obřad podstoupila a popsala ve své práci K. Petružálková a také mi obřady popisovali moji informátoři, a tak by to z mého pohledu byla jen kapka v moři. Zůstat při výzkumu pokud možno co nejvíce neutrální, považuji za důležitější, než popsat ceremonii tak, jak ji vnímám já. To je také důvod, proč o svých zkušenostech s obřady a českými šamany píšu v části teoretické a nikoliv ve výzkumné.

7.1. Výzkumný problém, výzkumné otázky

Cílem mého výzkumu bylo poznat účastníky ayahuascových rituálů praktikovaných v Praze, pochopit důvody, proč tyto rituály navštěvují opakovaně, zjistit, jaký vliv má tato skutečnost na jejich život a co jim účast na ceremoniích přináší. Chtěla jsem také poznat, jak rituály prožívají, jaký je jejich životní styl, jakou důležitost přikládají osobě šamana a prostředí, v kterém se rituál koná a jak se staví k dietním omezením a sexuální abstinenci před obřadem. Jako výzkumný problém jsem si tedy stanovila "Jaký význam přikládají participanti ayahuascovým rituálům", a to těm, které se konají v Praze, pod vedením českého šamana, který je praktikuje dle původních autentických tradic.

Jako základní výzkumné otázky, které mi pomohou výzkumný problém pochopit, jsem stanovila následující:

- 1) Jaké jsou důvody participantů k opakované účasti na rituálech? Jaká je jejich motivace?
- 2) Jak popisují průběh rituálu a jak se při něm cítí?
- 3) Jak opakovaná účast na rituálech ovlivňuje jejich život? Co jim přináší?

7.2. Výzkumná strategie

Vzhledem k výzkumnému problému jsem se rozhodla zvolit **kvalitativní typ** výzkumu. Je pro mne důležité poznat participanty rituálů. Domnívám se, že tento typ výzkumu mi pomohl pochopit poměrně do hloubky, jaký význam přikládají účastníci ayahuascovým rituálům, poznat jejich názory, jejich životní styl a zvyky, pochopit motivaci k účasti na rituálech, očekávání a pocity při a po konání obřadu. Jsem si vědoma toho, že malý počet informátorů a zároveň velké množství informací, které jsem získala, mi neumožní vztáhnout závěry na všechny participanty ayahuascových rituálů. Důležité pro mne však bylo, jak jsem již zmínila, získat hlubší vhled do jejich myšlení.

Kvalitativní strategie výzkumu mi umožnila neustálou otevřenost novým zajímavým podnětům a podotázkám, které by mě před zahájením výzkumu nenapadly. V kvalitativním výzkumu veškeré jeho operace probíhají paralelně - výběr vzorku, shromažďování dat, jejich analýza, a také interpretace a redukce (Disman 2002; Hendl 2005). Zároveň jsem tedy vytvářela a upravovala vzorek, sbírala data, analyzovala je a psala si k nim poznámky. Tím jsem si postupně vyjasňovala výzkumný problém a upravovala výzkumné otázky. Kvalitativní výzkum užívá **induktivní logiky**, výzkumník postupuje od jednotlivosti k zobecňování, nestanovuje si předem žádné hypotézy (Disman, 2002). Snažila jsem se získat co nejvíce dat od informátorů a v nich pak hledat souvislosti, podobnosti, pravidelnosti a struktury tak, abych mohla dospět k nějakým výstupům.

7.3. Výběr vzorku

Vzhledem ke kvalitativní metodě výzkumu bylo nutné vybrat vzorek **účelově** (Hendl, 2005). Mými informátory jsou tedy lidé, kteří navštěvují ayahuascové rituály. Stanovila jsem si několik základních kritérií. Zaměřila jsem se ayahuascové rituály, které se konají v Praze, a které vede šaman české národnosti, trvale žijící v České Republice, který se šamanem "vyučil" v autentickém prostředí Amazonie. Mými informátory jsou lidé, kteří tyto rituály navštěvují pravidelně, dlouhodobě, tedy alespoň jeden rok a trvale žijí na území Prahy. Minimální počet rituálů, který měl informátor absolvovat, jsem stanovila na čtyři, a to z toho důvodu, že mě zajímá opakovaná účast. Vzhledem k výzkumnému problému mi nepřišlo vhodné dotazovat se jedinců, kteří přišli na rituál jednou nebo dvakrát, protože zde byla jistá pravděpodobnost, že jejich důvodem byla především zvědavost.

Vzhledem k tomu, že jsem předpokládala, že od informátorů získám velké množství

informací, rozhodla jsem se předběžně pro vzorek čítající přibližně patnáct jedinců s tím, že je možné, že tento počet dle potřeby v průběhu výzkumu pozměním. Nakonec vzorek tvoří sedmnáct osob. Kromě společného zájmu o ayahuascové rituály a shodného místa bydliště jsem chtěla, aby se moji informátoři vyznačovali heterogenitou, tzn., aby byli různého věku, vzdělání, měli různá zaměstnání, případně byli studenty různých škol. V mém vzorku jsou zastoupeni muži i ženy (osm mužů a devět žen). Heterogenity co do vzdělání se mi příliš dosáhnout nepodařilo – devět informátorů má středoškolské vzdělání s maturitou, pět vzdělání vysokoškolské, jeden vystudoval vyšší odbornou školu a pouze dvě informátorky jsou vyučeny - nicméně heterogenita byla značná co se týká povolání (až na to, že ve vzorku chybí osoba, která by momentálně studovala, všichni jsou pracující) a věku (věkové rozmezí je 24 – 67 let).

Výběr informátorů jsem provedla **metodou sněhové koule**, která spočívala v tom, že jsem vybrala sedm původních informátorů ze svého okolí, kteří mi pak dali kontakt na další (Disman, 2002).

7.4. Technika sběru dat a kvalita výzkumu

Jako techniku sběru dat jsem zvolila **polostrukurovaný rozhovor**, neboli rozhovor s návodem. Pomocí připravených otevřených, jasně formulovaných otázek, kterých jsem si předběžně stanovila deset, jsem udržovala směr rozhovoru, ale také jsem, stejně jako informátor, získala jistou pružnost (Hendl, 2005). Připravené otázky jsem v případě potřeby doplňovala a pozměňovala, a to mi umožnilo získat více informací. Důraz jsem kladla rovněž na zjišťovací a doplňkové otázky a neustálou reflexi odpovědí, abych všemu správně porozuměla (Ferjenčík, 2000; Hendl 2005). Za důležité jsem považovala, aby mi informátoři důvěřovali a cítili se uvolněně a mohli se více rozhovořit. Proto jsem rozhovory zahájila neproblematickými otázkami a ty citlivější pokládala až v závěru rozhovoru (Hendl, 2005), kdy už jsem mohla předpokládat, že budou informátoři otevřenější a upřímnější. Ze stejného důvodu jsem všem, kteří to nevěděli, na začátku rozhovoru sdělila, že mám s ayahuascou zkušenosti a tím jsem jim poskytla odrazový můstek a získala jejich důvěru. Místo konání rozhovoru jsem vždy nechala zvolit informátora. Ve čtyřech případech se odehrával v čajovně/kavárně, v sedmi případech u informátora doma a v šesti případech u mne doma. Za samozřejmé jsem považovala objasnit informátorům oblast a cíl výzkumu, způsob sběru dat a to, jak je budu zpracovávat a k jakému účelu je použiji. Všechny jsem požádala, zda si mohu rozhovor nahrát na diktafon, všichni souhlasili. Ujistila jsem je, že s daty budu pracovat pouze já a že s nimi budu nakládat dle zákona o ochraně osobních údajů,

č.101/2000 Sb. a že data nepoužiji proti nim. Zachovala jsem plnou anonymitu informátorů – neuvádím celá jména, informátoři jsou označeni fiktivním jménem (přezdívkou). Informovala jsem je o možnosti kdykoliv od spolupráce na výzkumu odstoupit, odmítnout odpověď na nepřijemné otázky a autorizovat či dodatečně okomentovat text.

Veškeré tyto informace jsem shrnula v **informovaném souhlasu**, který jsem jim předložila a který všichni podepsali. Výzkum jsem vedla takovým způsobem, který účastníky nijak nepoškodil, k citlivým otázkám a tématům jsem přistupovala citlivě. Dbala jsem na zjevný respekt k jejich osobě a na atmosféru rovnocennosti. Po dobu trvání rozhovoru jsem se snažila neovlivňovat odpovědi informátorů například sugestivními otázkami nebo gesty.

S informátory jsem mluvila o jejich životním stylu, dalších aktivitách souvisejících s “alternativním” způsobem života, kterých se účastní, ať už se jednalo o speciální druh stavování, meditace, semináře, kurzy, četbu... Zjišťovala jsem, kolik přibližně ayahuascových obřadů v Praze navštívili, jak často je navštěvují, co je přivedlo na první rituál a kde se o možnosti jej absolvovat dozvěděli. Hovořili jsme o tom, proč rituály navštěvují opakovaně, co svou účastí sledují, nebo co by konzumací ayahuascy rádi získali. Požádala jsem je, aby mi popsali, jak se při rituálu cítí, jak jej prožívají, zda zaznamenávají spíše fyzické nebo psychické projevy či obojí. Zajímalo mě, jak opakovaná účast na ceremoniích ovlivňuje jejich život, co jim přináší, zda hrají rituály v jejich životě důležitou roli a zda mají v plánu v pravidelné účasti pokračovat. Další dotazy se týkaly toho, u kolika českých organizátorů rituál podstoupili, zda je pro ně důležitá osoba šamana, který ceremonii vede a prostor, kde se koná, jak vnímají dietní opatření, která se s užíváním ayahuascy pojí a také jak nahlízejí na fakt, že se obřad koná mimo své původní prostředí. Ty informátory, kteří měli možnost absolvovat také rituály v Amazonii, jsem požádala, zda by mi mohli tyto obřady srovnat s těmi pražskými, zmínit se v čem jsou podobné a v čem se naopak liší.

7.5. Kvalita výzkumu

Získala jsem mnoho informací od malého počtu jedinců. Proto je velmi problematické provést zobecnění a tak je **reliabilita** výzkumu nízká. Ovšem polostrukturovaný rozhovor mi díky volné formě otázek a široce pojatým odpovědím zajistil vysokou **validitu** (Disman, 2002). Validitou je myšleno, zda skutečně zkoumáme to, co zkoumat chceme.

Hendl uvádí tři nebezpečí, které by mohly validitu výzkumu ovlivnit. Je to **reaktivita**, **zkreslení ze strany výzkumníka** a **zkreslení ze strany účastníků** (Hendl, 2005). Reaktivita

znamená, že už pouhou svou přítomností bych mohla ovlivnit průběh sběru dat. Vliv na informátory mohl mít například můj vzhled, pohlaví, věk atd. Jelikož výzkumné téma znám velmi dobře a k výzkumu jsem přistupovala se subjektivními názory, bylo pro mě podstatné, abych riziko zkreslení ze strany výzkumníka měla neustále na paměti. Za důležité jsem považovala z tohoto důvodu v úvodu práce uvést svůj subjektivní vztah ke zkoumané problematice. Zkreslení ze strany účastníka se příliš předejít nedalo. Informátoři mohli mít tendenci některé věci zamlčovat nebo naopak udělat dojem. Věřím, že uvolněná atmosféra a důvěra mohla tyto tendence zmírnit.

Důvěryhodnost svého výzkumu jsem se pokusila zajistit jednak tím, že jsem data sbírala v delším časovém období, čímž by měla být relevantní a tím, že jsem některým informátorům v případě zájmu předložila sebraná data a výsledek výzkumu ke kontrole.

7.6. Informátoři a sebraná data

Na následujících stránkách bych ráda, skrze jejich výpovědi, představila svých sedmnáct informátorů. Jedná se vesměs o lidi velmi vstřícné a sdílné, které zkoumaná problematika zajímala a v několika případech se jich hluboce dotýkala. V průběhu rozhovorů bylo často vidět pohnutí, někdy i slzy, zejména když vzpomínali na své nejsilnější prožitky z rituálů nebo návštěvy Amazonie. Pro mne to byla velmi příjemná a poučná setkání, na které ráda vzpomínám.

Profily informátorů, včetně věku, vzdělání, povolání a počtu absolvovaných rituálů uvádím v tabulce č. 1 „Výzkumný soubor“, kterou lze najít v příloze.

Jaroslav

Jarda žije běžným životem, kromě občasné konzumace marihuany a ayahuascových rituálů si nedokáže vzpomenout na nic, co by ho odlišovalo od *“konzumního člověka.”*

Navštívil odhadem padesát rituálů, průměrně je absolvuje jednou za dva až tři měsíce a kdyby měl více financí, chtěl by se jich účastnit častěji. O prvním rituálu se dozvěděl od kamaráda. Již delší dobu před tím o šamanismu četl a uvažoval o něm jako o vhodném způsobu, jak *„dát svému životu smysl a konečně si přestat lhát a vyřešit to hraní na automatech.”*

Na obřadech nehledá léčení těla, ale mysli, respektive snaží se proniknout co nehlouběji do svého nitra a zároveň si rozšířit vědomí, aby dokázal vnímat realitu v širším smyslu, než jak nás učí současný svět. Má rád setkávání s duchy, kteří mu dávají rady do života, a když na jejich rady dá, jeho život se vždy posune vpřed v tom nejpozitivnějším smyslu. Jeho motivace k opakované účasti je tedy vysloveně psychologická a spirituální.

O průběhu rituálu mi sdělil, že vlastně neví, jak by jej popsal, protože každý je velice odlišný. Co je spojuje v jeho případě, je situace, kdy není schopen rozlišit tělo a mysl – když mu brní tělo, má pocit, že mu brní i myšlenky. Podle něj se průběh rituálu popsat nedá, protože na to slova nestačí, ale vždy obřad vnímá jako příjemný.

Za největší přínos ayahuascy, která mu změnila život zásadním způsobem, považuje fakt, že přestal lhát sobě i okolí, zbavil se závislosti na hracích automatech, smířil se s tím, že je samotář a že je jiný, než ostatní lidé. Zároveň si začal uvědomovat každodenní věci, situace a vztahy v daleko širším kontextu a naučil se odpouštět sobě i druhým.

Rituály absolvoval celkem u čtyř organizátorů a poslední dva roky zůstal u jednoho, jelikož ostatní mu nepřišli dost zkušené a někdy byli až arogantní: „*jako by byli pyšný na to, že jsou šamani, jako by byli něco víc než my.*” Volba šamana je pro něj tedy velmi důležitá, roli hrají nejen sympatie, ale také šamanova zkušenost, přístup k účastníkům rituálů, ochota si o všem promluvit a být tak trochu terapeutem. Prostředí nevnímá jako důležité.

Dietu vnímá jako smysluplnou, a i když někdy nemá radost ze sexuální abstinence, tak ji poctivě dodržuje. Jednou zkusil přijít na rituál, aniž by tato nařízení dodržel, a následující týden nebyl schopen vstát z postele.

Přenos ayahuascových rituálů do českého prostředí nevnímá jako problém, protože šaman, který rituály vede, se učil od rostlin přímo v džungli a nedokáže si představit, proč by vědomosti, které tam šaman nabyt, nebo duch byliny měli být v Čechách oslabené.

Absolvoval také pět ceremonií v Amazonii a říká, že je úplně jedno, kde se rituál koná, protože jeho kvalita závisí na kvalitě šamana a nápoje, dokonce svůj nejhorší obřad zažil v Peru (nejhorší v tom smyslu, že neměl žádné vize ani fyzické projevy).

Olda

Olda o svém životním stylu říká: „*Žil jsem obyčejným konzumním životem, do doby, než jsem před třemi lety onemocněl. Od té doby se mi otočil o 180 stupňů pohled na svět, víc se zajímám o sebe, o svoje zdraví, o přírodu, příležitostně medituju, účastnil jsem se několika seminářů, které se všechny týkaly zdravého způsobu života. Zhruba tři čtvrtě roku jsem na vegetariánské stravě.*”

Navštívil celkem deset rituálů za poslední tři roky, u dvou organizátorů – u jednoho byl jedenkrát “na zkoušku” - nevyhovovala mu osoba šamana a měl pocit, že má příliš komerční přístup, ostatních devět absolvoval u druhého organizátora, který ho zároveň dlouhodobě léčí pomocí jiných amazonských bylin. V něj má důvěru, vnímá ho jako poctivého a své “profese šamana” znalého člověka. Prostředí rituálu neřeší. První rituál mu doporučila jeho matka, která několikrát vycestovala do Amazonie a účastní se také rituálů v Čechách (nikoliv v Praze).

Před prvním obřadem pocíval strach až hrůzu, nic od něj nečekal, šel tam vysloveně protože „mi máma řekla, že jestli mi něco může pomoci, tak ayahuasca.“ Vzápětí dodává, že v pozadí stála nejspíš jeho osobní touha se vyléčit.

Důvod, proč rituály navštěvuje opakovaně, již není ani tak touha se vyléčit, protože s nemocí se již téměř vypořádal. Jako aktuální důvody uvádí: „Dnes už od obřadu nic neočekávám, pokaždé to stojí za to. Hlavně to rozpoložení několik dní po obřadu, někdy týdnů... Přirovnal bych to, asi jako když se špinavým autem vjede člověk do myčky. Ven vyjede pořád to stejné auto, se stejnýma škrábancema a vadama, ale tak nějak se v něm lépe jede.“ Když jsem se doptávala, zda by to mohl nějak upřesnit, sdělil mi, že při obřadu se cítí skvěle a po něm má mnohem více energie, cítí se svěží, plný života, má plno nápadů a je schopen je okamžitě realizovat, což běžně nedokáže. A to je právě to, co od ayahuascy chce. Tuto opakovanou obnovu sil a energie a „pořádný průvan v hlavě.“ Rituálů se míní účastnit nadále. Jako nejdůležitější přínos ayahuascy do života, kromě výše zmíněných uvádí, že přestal díky ní jíst maso – ne snad že by mu přestalo chutnat, ale v jedné vizi mu ayahuasca dala radu, aby se stravoval vegetariánsky, a od té doby je mu fyzicky mnohem lépe. Zároveň si díky nově nabyté sebedůvěře našel skvělou novou práci a vztah.

Co se týká průběhu rituálu, popisuje zejména silné fyzické projevy ve střevech a následnou purifikaci průjmem, někdy cítí ve střevech až bolest a jednou zažil stav, že se nemohl nadechnout. Z psychických projevů zmiňuje nepřilíš intenzivní vize, spíše se mu honí hlavou nejrůznější nápady a postřehy ohledně jeho života. Nejdůležitější je pro něj „neskutečně čistá hlava po každém obřadu.“

Dietní opatření mu před časem činily velké problémy, dnes už mu přijdou přirozená a nemá s nimi problém.

A jak Olda vnímá to, že se rituály konají mimo původní prostředí?: „Nemůžu posoudit, nikdy jsem obřad v Amazonii nezažil, ale myslím si, že to nejde srovnávat, že v přirozeném prostředí je to jiná síla. Určitě bych to chtěl zažít i v přirozeném prostředí. Ale na druhou stranu si vážím toho, že mám tu možnost ayahuascu poznat i přesto, že jsem v Amazonii nebyl.“

Marek

Marek byl v době rozhovoru velmi oslaben aktivní fází nemoci “Crohnova choroba”, která mu byla diagnostikována asi před pěti lety. Přesto se nechtěl vzdát účasti na výzkumu a odmítl i můj návrh, že bychom se mohli sejít později. Jeho odpovědi proto byly dost stručné.

Svůj životní styl charakterizuje jako „ničím výjimečný, žiju jako každý druhý, jediné co mě od ostatních odlišuje, je moje nemoc, která mě občas vyřadí z provozu.“ Nevede alternativní způsob života, ani se neúčastní žádných aktivit, které by s tím souvisely. Zajímá ho pouze

šamanismus a to především proto, že v něm spatřuje možnost, jak se vyléčit, „*když mi normální doktoři nedokázali pomoci.*”

Prozatím absolvoval pět obřadů. Jeho první obřad se konal v Amazonii, kam ho zavedla touha se vyléčit, přičemž o možnosti vypravit se za touto zkušeností se dozvěděl na internetu, další čtyři obřady pak absolvoval v Praze, s odstupem jednoho až dvou měsíců, pod vedením jednoho organizátora. Návaznost pražských obřadů na ten amazonský vnímá jako plynulou a dostatečně kvalitní co do intenzity.

Kromě léčby je důvodem opakovaných návštěv rituálů pro něj také to, že ho ayahuasca učí jak se vypořádat s dalšími problémy a pomáhá mu pochopit věci, které jsou pro něj důležité, například proč je nemocný a proč se mu některé věci nedaří. Tyto informace získává jednak ve vizích a také několik dní bezprostředně po obřadu „*formou intuice.*”

Obřady vnímá jako příjemné a poklidné, fyzické projevy spíše nemívá, naopak má intenzivní obrazové vize, slýchá různé hlasy, melodie. Nepříjemné stavy nezažil.

Na otázku, jak opakovaná účast na ceremoniích ovlivňuje jeho život a co mu přináší, odpověděl, že jeho život se v tomto směru změnil zásadně, protože informace, které získává z vizí, převádí přímo do života. Získá-li například od ayahuascy radu, jak se v nějaké situaci zachovat nebo jak se k nějakému problému postavit, bez váhání se touto radou řídí. Má v plánu účastnit se dalších rituálů, co nejčastěji to bude možné.

Osobu šamana vnímá, vedle ayahuascy, jako to nejdůležitější při obřadu, prostor je pro něj důležitý pouze v tom ohledu, že musí být pohodlný, například aby mu nebyla zima.

Dietní opatření související s konzumací ayahuascy v oblibě nemá, ale dodržuje je.

Když jsem se tázala, jak vnímá fakt, že se obřad koná mimo původní prostředí, jeho odpověď zněla: „*ayahuasca nerozlišuje hranice států.*“ To považuje za dostatečnou odpověď i na dodatečnou otázku, která se týká srovnání amazonského a českého rituálu.

Adam

Adam popisuje svůj životní styl jako aktivní – sportuje, s rodinou chodí na výlety do lesů, jezdí na motorce, jeho nejvyšší životní prioritou jsou manželka a dvě děti. Jako aktivity, související s alternativním způsobem života, uvádí léčebné obřady nejrůznějšího druhu (například potní chýše, šamanské bubnování), domácí meditace, diety (například beztuková, sacharidová, jistého času i vegetariánská strava), zajímá se o věštění z run a snaží se pomáhat nemocným lidem ve svém okolí, například tím, že je učí, jak se správně stravovat a medитovat. Jeho zájem upoutal v posledním roce nejvíce amazonský šamanismus. Rád by vycestoval do Amazonie a podstoupil šamanskou iniciaci a po zbytek života jako *curandero* léčil lidi. Z tohoto důvodu užívá, zatím v Čechách, kromě ayahuascy také jiné učitelské rostliny, které sem dováží

šaman a pod jeho vedením se připravuje na iniciaci v Amazonii.

Prozatím absolvoval deset ayahuascových obřadů, vždy po měsíci, pouze u jediného organizátora. Na otázku zda je pro něj důležitá osoba šamana a prostor odpověděl, že to pro něj bylo důležité při prvních rituálech, kdy se cítil nejistě a v šamanovi hledal oporu a více si všímal okolí, později už se soustředil jen na samotnou bylinu a svou vnitřní individuální práci.

Na první ceremonii ho přivedla zvědavost a touha poznat nový druh léčebné metody, o možnosti se rituálu zúčastnit, se dozvěděl od kamarádky. Důvod, proč rituály navštěvuje opakovaně: *„Rituály navštěvuju hlavně z léčebných důvodů. Nic podobného jsem nezažil a to jsem zkoušel snad všechny způsoby léčby, dlouhodobě se léčím ze závislosti na alkoholu a drogách. Po třech rituálech jsem konečně neměl problém jít mezi lidi, který konzumují alkohol, aniž by se ve mně odehrával tak nepříjemnej boj. Opakovaně se akcí teď účastním hlavně z důvodů sebepoznání. Po každým rituálu se cítím sebejistější, zdravější a hlavně spokojenější. Mohu to vřele doporučit všem.“* Při rituálu pociťuje fyzické i psychické účinky nápoje a cítí velmi uvolněně a příjemně, v daný moment mu dává jeho přítomnost smysl. *„Většinou to, co mě nejvíc tíží, s čím bojuju a chci zpracovat, tak se po rituálu vyjasní, ať už ve vizích, nebo přímo, jak to jen nazvat... Prostě mi to docvakne.“* Co se týká nepříjemných pocitů, tak ty nezažil. Přisuzuje to své bývalé závislosti na drogách a alkoholu: *„Oproti těm jedům je to příjemný a uvolňující zážitek, který ve vás zůstává. Jak já to říkám, je to takovej kamarád, kterej mě čistí zevnitř. Jinak můj postoj k rituálu je velmi kladný, poprvé jsem zažil, že se o vás a váš zdravotní stav někdo zajímá a snaží se vám poradit a pomoci.“*

Na otázku, jak opakovaná účast na rituálech ovlivňuje jeho život a co mu přináší, odpovídá: *„Můj život změnila ayahuasca od základu. Zjistil jsem, že mám výjimečné schopnosti léčit a díky ayahuasce je mohu rozšiřovat a hlavně chápat. Změnil jsem se jak po psychické, tak i po fyzické stránce. Lidi se mě ptají, jak to dělám, že jsem tak v klidu, že vypadám dobře, ale to není to hlavní. Opravdu jsem začal chápat svojí podstatu v životě úplně jinak. Nepotřebuju už od nikoho nějaké dokazování. Stačí mi se zeptat sám sebe a odpověď vždycky přijde. Jsem hodně sebejistej.“* Má rozhodně v plánu navštěvovat další ceremonie a připravovat se na svou šamanskou dráhu.

Dietní režim spojený s užíváním ayahuascy pro něj není příjemný, ale nevdává mu ho dodržovat: *„To co nám bylina dá, se nedá porovnat s tím, jakej zlomek pro ni uděláme my tím, že se něčeho na nějaký čas vzdáme. Důležité je být k ní pokorný a ona vám to vše vynahradí nepopsatelným způsobem.“*

To, že se obřad koná mimo autentické prostředí, mu nevdává, ale dovede si představit, že obřad v energetickém poli džungle může být intenzivnější

Daniel

Daniel popsal svůj životní styl velmi stručně: „*Lehkovážný samotář s psychoterapeutickým výcvikem, co sní ledacos.*“ Kromě terapeutického výcviku navštěvuje hodiny jógy a nebrání se občasným zkušenostem s marihuanou a psilocybinovými houbami. Kromě hodin jógy jsou ayahuscové ceremonie jedinou “duchovní” aktivitou, kterou pravidelně provozuje.

Navštívil prozatím čtyřicet dva rituálů, průměrně čtrnáctkrát ročně, všechny u jediného organizátora, v kterého má důvěru. Tím zároveň odpovídá na otázku, zda je pro něj osoba šamana důležitá. Prostředí pro něj roli nehraje, rituál by podstoupil téměř kdekoliv.

Na první pražský rituál ho přivedla zvědavost a touha po spirituálním prožitku. O možnosti obřad navštívit se dozvěděl od kamaráda.

Jako odpověď na otázku, proč rituály navštěvuje tak hojně a opakovaně říká: „*Ayahuasca je pro mě spojení se světem, kde je vše pravdivější, reálnější a zároveň jednoduché. Je mi inspirací do běžného života, do vnímání skutečnosti a sebe sama. Zároveň je vztah s ayahuascou živý a mění se podle toho, jak jí poznávám.*“ Svoji odpověď již dále rozvádět nechtěl s tím, že „*snad chápeš, jak to myslím.*”

Říká, že průběh se liší, opravdu rituál od rituálu. Z fyzických projevů uvádí zimu, žár, svalový třes, tlaky po těle, následnou purifikaci organismu zvracením nebo průjmem. Vize nemívá příliš často, a když, tak slabé - víceméně jen nic neříkající obrazce, vše na psychické úrovni se u něj odehrává v podobě pocitů, která má různorodé: zažíval úzkosti a obavy a naopak také pocit úlevy a harmonie.

Dietní opatření vítá, protože běžně se v jídle neomezuje, a tak má dobrý pocit, když jednou za čas dopřeje svému tělu v tomto směru úlevu.

Na otázku jak vnímá fakt, že se obřad koná mimo původní prostředí, odpovídá: „*Jsem rád za to, že někdo je ochoten přinést kousek džungle sem k nám a umožňuje mi to rituály navštěvovat často, takže to nevidím jako problém, ale výhodu.*”

Daniel se zúčastnil dvou výprav do Amazonie a zde podstoupil několik rituálů vedených domorodým šamanem. Když jsem ho požádala, aby je srovnal, odpověděl, že zásadní rozdíl nevidí, a dodal, že: „*Každý rituál je jiný a faktorů, kterých tam hraje roli, je určitě spousta a nedokážu říct, co vše hraje roli. V první řadě bych ale začal u sebe, na svém rozpoložení a aktuálním stavu. Nakolik mění rituál prostředí džungle, lidé kolem nebo fakt, že jsem na dovolené, nedokážu říct. Žádné pravidlo mi z toho nevychází. Pro mě to zůstává stále záhadou.*“

Otmar

Otmar sám sebe popisuje jako wokroholika, kterého jeho práce naplňuje a baví, rád

pracuje na volné noze, což mu umožňuje pocít svobody. Volný čas tráví nejraději na venkově, například na kole, nebo s přáteli. Než poznal šamanismus, zkoušel různé meditace, reiky, jógu, vegetariánskou stravu, ale nic z toho mu nedávalo smysl. Ten našel v amazonském šamanismu, a proto žádné další alternativní směry nevyhledává. Kromě ayahuascy užívá i jiné učitelské byliny pod vedením českého šamana a rád by se jednou sám stal šamanem.

V Praze absolvoval jedenáct obřadů – tři s jihoamerickým šamanem, osm s jedním českým šamanem, kterého si váží a u kterého se chce nadále učit. Kromě toho podnikl tři výpravy do Amazonie (první s českým organizátorem a další dva právě s šamanem, u kterého se nyní učí a jehož české rituály navštěvuje) a zde absolvoval odhadem celkem dvacet ceremonií pod vedením domorodého šamana. První obřad zažil právě v Amazonii: *„Nevěděl jsem nic o té zemi ani šamanské tradici. Setkal jsem se s ženou, která navštívila Peru a jen tak mimochodem mi pár minut vyprávěla. O šamanech se zmínila..., a že dělali nějaké rituály, ale vůbec nerozebírala ayahuascu a nějaké vize. Brzy mě to přitahovalo čím dál víc a věděl jsem, že potřebuju do Peru. Pak se objevila nabídka na cestu za šamany na webu a začalo šetření a uskutečnění snu. Moc jsem nevěděl, co mě čeká, ale v mnohém to předčilo moje očekávání. Byl jsem ztracený hledající a jak bych to tak řekl..., stal jsem se nacházejícím. První část obřadu v džungli byla vysloveně léčivá, věděl jsem, kde v těle probíhá, cítil jsem v těch místech žár a tlaky. Druhá část byla poznávací, učící. Měl jsem vize, viděl jsem obrazce, zvířata, bytosti plné světla a ty ke mně dokonce mluvily nějakým jazykem, který jsem neznal, ale přesto jsem mu rozuměl, dávaly mi rady... Podobně probíhaly i další obřady v Peru. Věděl jsem jasně, že potřebuju jet do Peru znovu, jen s někým jiným. Měl jsem ústní doporučení na nového průvodce a potřeboval jsem ho poznat osobně, než se vydám na další cestu. Tam jsem zažil při obřadech už úplný pocit celistvosti a smíření sám se sebou i se světem, nedá se to přesně popsat... Věděl jsem, že tenhle šaman, průvodce, kromě výprav sám dělá i obřady. To mě přivedlo na první obřad s českým šamanem. Zkusil jsem pak ještě v Čechách obřady s šamanem, který přijel z Peru, ale to byla spíš fraška a komerční komedie. Tak jsem se vrátil ke svému šamanovi.“*

Důvodem opakovaných návštěv rituálů je pro něj: sblížit se více s ayahuascou, učit se od ní a jednou snad podstoupit iniciaci a stát se šamanem.

Při obřadu zažívá následující pocity: nejdříve vůbec necítí tělo, až jako kdyby z něj vystoupil. Pak se začne střídát pestrá škála emocí od úzkosti po blaženost. Téměř vždy vidí přívaly světla, rotující barevné fraktály, někdy i bytosti. Nejraději má stav, kdy mu něco dojde, tzv. “aha efekt”. Novou myšlenku či nápad bezprostředně začne realizovat. Druhý den po obřadu se cítí nabitý energií a plný síly. *„Ayahuasca mi změnila život. Mám teď jiný pohled na svět a na svůj život. Víc vidím, co je důležité a co není. Změnil se mi žebříček hodnot. Pochopil jsem, že jsem mnohem víc než jen hmota, že je tu něco, co mě přesahuje..., velkou sílu tvořivé myšlenky,*

že čas je iluzorní... Už během první expedice se rozpadlo hodně programů, které jsem měl v hlavě..., žil jsem jak naprogramovaný robot a motal se v kruhu podvědomých programů. Teď jsem schopný dělat hodně rozhodnutí vědomějším způsobem. Přijde mi, že ayahuasca vždycky ví, co je pro mě v danou chvíli nejlepší a v tom mi pomůže.“

Dietní opatření jsou pro něj snadná a vnímá je jako to nejmenší, co může pro ayahuascu udělat. Prostředí nepřikládá význam.

Jak vnímá fakt přenosu obřadu mimo původní prostředí – odpovědí na tuto otázku zároveň zodpověděl otázku ohledně srovnání obřadů v Čechách a v Amazonii: *„Vnímám to jako zázrak, že je možné obřad zažívat i v Čechách. Přál bych si, aby každý zažil ten stav, kdy se člověk cítí jak znovuzrozený, čistý a posílený. Podle mě obřad může mít v Čechách srovnatelný charakter a intenzitu jako v Peru. Přijde mi, že tu jen kolují zbytečné mýty, že by obřady měly být dělány jen v původním prostředí. Šamani ze zahraničí jsou podle mě nakloněni k tomu, aby u nás ayahuasca pomáhala. Už jen tím, že sem občas nějaký přijede. Myslím, že charakter obřadu a intenzita může být stejná v Čechách i v Amazonii. Také jsem se přesvědčil, že stejnou práci může dělat Čech stejně dobře jako Peruánec. Pro mě je cenné vyrazit do Peru. Už jen tou cestou a vzdáleností od běžného života a obvyklých starostí získávám nadhled a jinou perspektivu. Přijde mi, že obřad v krásné přírodě má smysl a duši. Stojí za to taky navštívit silová místa. Hodně rituálů v Peru bylo srovnatelných s rituály v Čechách, ale pokud zavzpomínám na nějaký mimořádnější, tak ten se odehrál v Peru. Na expedici má člověk spoustu času být sám se sebou a má fakt prostor vše zpracovat. V Čechách je těžší se odpoutat od všedního rytmu dne, od práce.... Není možné se tu například dva týdny věnovat obřadům a odpoutat se z dosahu internetu a mobilu.“*

Marian

Marian se věnuje geomantii - práci s energií krajiny a místa, navštěvuje různé semináře, zaměřené na práci s energií, medituje, čte duchovní literaturu a knihy, zaměřené na přírodu, rostliny, stromy a jejich léčivé možnosti. Sám sebe považuje za opak konzumenta.

Navštívil celkem čtyřicet obřadů, zpravidla po měsíci, všechny u jednoho organizátora. O možnosti navštívit rituál v Čechách se dozvěděl z internetu a přivedla ho pouhá zvědavost.

K ayahuasce se vrací, protože má pocit, že díky ní lépe poznává sám sebe, svět a „*reality, které jsou běžnému zraku skryté.*“ Rád by docílil toho, aby mohl jednou léčit lidi, například jako šaman, a proto užívá pod dohledem českého šamana i další amazonské rostliny.

Osoba šamana je pro něj stěžejní, potřebuje mu důvěřovat. Důvěru našel hned u prvního šamana, se kterým se setkal, proto navštěvuje pouze jeho obřady a stal se jeho učněm. Za vhodné místo pro ceremonii považuje klidné, tmavé místo, nejlépe v přírodě, ale dokáže se uvolnit i v

jiném prostředí.

Ayahuasca a další rostliny se staly přirozenou součástí jeho života, život bez nich už si nedokáže představit. Cítí podporu rostlin a vesmírné energie, která mu napomáhá k sebedůvěře a lepšímu uchopení profesních i osobních vztahů.

V průběhu obřadu zažívá spíše fyzické projevy, což přičítá tomu, že ještě není dostatečně energeticky pročištěn, vize mívá, ale ne pravidelně a ne příliš konkrétní. Nicméně obřad je pro něj vždy příjemný.

Dieta pro něj nepředstavuje sebemenší problém, někdy si ji dobrovolně protáhne o několik dní.

Rituál pořádaný v neautentickém prostředí mu nepřipadá jako nějaká zvláštnost, naopak vítá prolínání kultur. Marian se zúčastnil také několika obřadů v Peru a říká, že: *„pro mne byly některé z akcí konaných v Čechách, navíc v městském prostoru, v mnoha případech daleko intenzivnější než to, jak jsem je prožíval v jejich původním prostředí. Myslím, že víc než geografická poloha hraje významnou roli osoba šamana, který obřad vede, aktuální vyladění osoby, která obřad absolvuje a zharmonizování skupiny, která se obřadu účastní. Vliv místa může být možná významný, ALE určitě ne rozhodující. Mezi způsobem vedení obřadů v Amazonii a v Praze českým šamanem nevidím zásadní rozdíl, pokud je prováděný poctivě. Kulturní zabarvení nepovažuji za podstatné.“*

Vlastimil

Vlasta o sobě nerad mluví, přesto to byl on, kdo mne kontaktoval, s tím, že se chce výzkumu zúčastnit a to především proto, že by pak rád znal výstupy. Jeho odpovědi jsou velmi sporé, nikoliv však bez obsahu.

Žije s partnerkou, bez dětí, pracuje deset až dvanáct hodin denně. K alternativnímu způsobu života se snaží přiblížit tím, že čte příslušnou literaturu, stravuje se pokud možno vegetariánsky a bez chemie, je abstinent, usiluje o psychohygienu, doma medituje.

Nevynechá jedinou příležitost zúčastnit se pražských rituálů, navštěvuje je minimálně dvacetkrát ročně, celkem jich absolvoval v Praze kolem stovky, chce rozhodně nadále pokračovat. Všechny obřady byly pod vedením jednoho organizátora, pod jehož dohledem také užívá další učitelské amazonské byliny a směřuje k šamanské iniciaci. S tímto organizátorem se také dvakrát vypravil do Amazonie, kde absolvoval asi deset nebo dvanáct obřadů s domorodým šamanem.

Svůj první obřad zažil v Praze a přivedla ho k němu touha poznat ayahuascu, o které toho již předtím mnoho četl. Byl překvapen faktem, že se obřady konají také v Čechách, o ceremonii se dozvěděl na internetu.

Obřad prožívá pokaždé jinak, má fyzické projevy i vize, vždy se cítí příjemně. Ayahuasca mu radikálně změnila život, postoje, hodnoty a přivedla mu do života nové přátele, „*spřízněné duše*.” Nedokáže přesně říci, zda existuje nějaký další důvod opakovaných návštěv, kromě toho, že se chce stát šamanem. Snad jen to, že po obřadu se cítí vždy jako znovuzrozený.

Osoba šamana je pro něj stěžejní a co se týká prostoru, vítá, když je příjemný a klidný, ale ayahuascu by konzumoval „*klidně i na autobusovém nádraží, kdyby nebylo zbylí*.” Dietní nařízení vítá a dodržuje je prakticky, až na výjimky, stále, nejen před a po obřadu.

Když měl srovnat amazonský a český obřad a vyjádřit se k problému autenticity co do prostředí konání, shrnul vše do jedné věty: „*každá ája je jiná, každé šaman je jinej, to co je důležitý není prostředí, země, stát..., ale poctivost šamana a poctivě připravená ája*.”

Karolína

Karolína popsala vše velmi stručně, protože rozhovor se odehrával za přítomnosti dvou malých dětí, které vyžadovaly pozornost a změna termínu, kdy se rozhovor konal, nebyla možná, protože později odjížděla na dovolenou.

Svůj životní styl charakterizuje takto: „*Něco o mém životním stylu? Jsem máma dvou malých dětí, takže skoro všechn čas strávím péčí o ně. Snažím se v rámci možností žít zdravě. S dětma chodíme cvičit, na dlouhé procházky, a nebo jen tak si zajdeme do lesa. Co se týče stravy tak jsem hodně změnila jídelníček kvůli manželovi, ale i mně tohle zdravější jídlo vyhovuje. Snažím se ve volných chvílích meditovat a srovnávat si čakry. Čakry mě zajímají, proto jsem si nedávno pořídila i knihu od Jona Mumforda Velká kniha o čakrách a kundalini*.”

Karolína absolvovala zatím čtyři obřady v průběhu jednoho roku, všechny u jednoho organizátora, kterého jí doporučil manžel, který obřady navštěvuje již delší dobu. Na obřad ji přivedla zvědavost, především chtěla poznat to, co jí manžel o obřadech vyprávěl.

Její odpověď na to, proč rituály navštěvuje opakovaně a co od účasti očekává byla velmi odlišná od odpovědí ostatních informátorů: „*Moje první očekávání bylo, že se mi v životě něco změní. Ale po prvním rituálu, kdy jsem pořád čekala, že něco přijde a ono nepřišlo, jsem pochopila, že tím, že budu čekat, že něco přijde, tak ono nic nepříjde ...Nikdy nic nepříjde jen tak samo... Vždycky musím chtít já a jít si za tím. A proto jsem se taky zúčastnila i dalšího obřadu. Ten mi ukázal to, co jsem chtěla..., kdo jsem... a bylo to úžasné. Takže proč vyhledávám rituály opakovaně je, že mě pokaždé posunou dál a zase víc poznám sama sebe*.”

Průběh obřadu popisuje, jako když se člověk ocitne v pohádce, vnímá jen samé příjemné psychické pocity, vidí příjemné věci, fyzické pocity nezaznamenala dosud žádné. Ayahuasca změnila její život zásadně: „*Konečně jsem začala poslouchat svoje tělo a i víc přemýšlet nad tím, co dělám. Hodně mě to sblížilo s manželem, jelikož obřady absolvujeme spolu. Dokonce jsem*

pochopila svoje chyby z minulosti.“ Nedokázala, nebo možná nechtěla, to více rozvést.

Osobu šamana vnímá jako velmi důležitou, potřebuje cítit, že ví, co dělá. Na prostředí jí tolik nezáleží. Rituály chce navštěvovat nadále, co nejčastěji to bude možné. Dietní opatření jí nečiní sebemenší problém. Nevyjádřila se k tomu, jak vnímá to, že se rituály odehrávají mimo své původní prostředí.

Kamila

Kamila se věnuje mnoha aktivitám, které lze spojovat s alternativním způsobem života. Pravidelně medituje, navštěvuje nejrůznější kurzy, dochází na semináře “ Já jsem”, dále absolvuje nebo absolvovala seberozvojové semináře či webináře, například neurorestart, vědomě prodýchává čakry, věnuje se józe, orientálnímu a intuitivnímu tanci, dopřeje si masáž shiatsu, často se prochází v přírodě, čte duchovně zaměřenou literaturu, stravuje se pokud možno zdravě.

Zatím navštívila čtyři obřady za poslední rok, všechny u jednoho organizátora, kterého považuje za dostatečně důvěryhodného a nemá v plánu vyhledávat další. Jedním dechem dodává, že důvěra v šamana je pro ni zásadní, protože v něm vidí záchytný bod, kdyby se náhodou dostala do situace, s níž by si nevěděla rady. Prostor pro ni musí být příjemné a klidné, důraz klade také na to, aby jí byly příjemné i osoby, s kterými se rituálu účastní. Měla obavy, že ayahuasca do města nepatří, ale ty jsou již pryč.

První rituál jí doporučila její matka, která se účastnila několika rituálů v Peru, a přivedla ji zvědavost a touha po dalším duchovním rozvoji. Má v plánu další účast na rituálech a výhledově také výpravu do Amazonie.

Na otázku, proč navštěvuje rituály opakovaně, odpovídá: *„Cítím, že se díky ayahuasce čistím na všech úrovních, zaznamenala jsem, že dokážu mimosmyslově vnímat a dokonce v sobě začínám objevovat léčitelské schopnosti. Ayahuasca mě přibližuje k nalezení mého potenciálu a mé manifestace ve světě, která pro mě bývala obtížná. Vnímám to jako nutnost... Nutnost na sobě pracovat.. a ayahuasca je velmi účinná při práci na sobě.“*

Velmi detailně popsala průběh rituálu: *„Hlavně moje první setkání s ayahuascou bylo velmi silné. Už několik dní před rituálem mě zvláštním způsobem bolela hlava. U dalších rituálů šlo o kratší dobu. Jako bych se připravovala. Někdy před tím mám i bolesti břicha, jsem jakoby někde mimo nebo v meditačním stavu. Po požití čajíku byl poprvé nástup vizí okamžitý a nemohla jsem se dvě hodiny hýbat. Snažila jsem se s liánou komunikovat anebo ji nechat pracovat. Cítila jsem, jak mi projíždí celým tělem a kde se soustředí. Prosila jsem ji, ať počká s čištěním střev nebo žaludku, až se budu moci hýbat - a vždycky poslechla. Celkově to bylo velmi silné, živé vize. Silně jsem cítila také jakési změny v energii v mém těle, když mi šaman chřestil schacapou nad hlavou, jako by do mě pronikal. Druhý rituál nebyl tak silný, liána působila*

víceméně jen uprostřed lebky a několik dní tam pulzovala. Jinak mi nebylo nic. Třetí a čtvrtá akce byly o trochu silnější, byly menší vize a opět soustředění v lebce. Poté mám vždy pocit lehkosti a jasnosti myšlenek. Život si více užívám a také lidi mi začínají říkat, že nějak zářím. Celkově spím hrozně málo, mívám nespavost, ale nijak mi to nevadí. Jako bych spánek nepotřebovala. Jinak jsem přišla na to, že je pro mě těžké nechat úplně proces být. Mysl v tu chvíli dokáže být hodně aktivní. Postupně se to učím a zdokonaluji to. V odevzdání cítím mnohem více propojení s liánou...“

Opakovaná účast na rituálech je pro ni velmi důležitá, cítí se fyzicky i psychicky lépe a má pocit, že žije. Také uvádí, že se vyplavila z jejího podvědomí velká spousta věcí, o kterých ani nevěděla, že jí vnitřně škodí. Ayahuasca ji také přiměla k ještě intenzivnější práci na sobě.

S dietním opatřením problém nemá.

Její odpověď na otázku přenosu obřadu mimo původní prostředí opět odcituji: „Mně to nevadí. Stejně jako se potraviny vozí z jedné polokoule na druhou, tak to jde i s liánou a je jediné dobře, že je tu taková možnost léčit se něčím z amazonské džungle. Možná to má nějaké dopady na intenzitu, ale nemohu to posoudit. Co vím, v Peru to požívají častěji, a s durmanem, takže těžko soudit. Důležité je to, že to funguje. A jsem radši, že je to takto postupně v dlouhodobém procesu.“

Luisa

Když měla Luisa popsat svůj životní styl, jmenovala zejména běžné skutečnosti jako práce, péče o rodinu, zájem o přírodu, hudbu a tanec. Ničím “alternativním“ se kromě četby související s ezoterickou tematikou nevyznačuje.

Absolvovala osm rituálů u jednoho organizátora, má rozhodně v plánu pokračovat a to pouze u něj, protože už má ověřeno, že jeho práce je kvalitní a důvěřuje mu.

Na první rituál ji přivedl kamarád a zvědavost a také touha něco ve svém životě změnit a vyváznout z rutiny.

Opakovaně se vrací, protože si při rituálu vyčistí hlavu a nalézá pozbytou rovnováhu a lépe poznává sebe sama, její důvody jsou tedy ryze psychického rázu.

Při obřadu zažívá fyzické stavy (zimou, třes, bolest v zádech, bolest hlavy a očí), připisuje to tomu, že tato místa ji ayahuasca léčí. Co se týká vizí, ty mívá pokaždé: „Pokaždé něco vidím a jsem z toho překvapená, třeba jsem jednou viděla detailní součástky nějaké konstrukce, zářící, mohutné a obrovské a pak jsem si ke svému překvapení uvědomila, že ta věž jsem najednou já... jak jsem si tak ležela, teda moje tělo leželo, tak jsem si najednou sedla a rozhlížela se kolem a viděla jsem zářit jiného člověka.“ Někdy cítí smutek nad svým životem a zamýšlí se, jak s tím naložit, přičemž někdy na tuto otázku obdrží od ayahuascy odpověď.

Rituály jí změnil život, například co se týká rodinných vztahů, postupného smiřování sama se sebou. Připouští, že by k tomu mohla dospět i jiným způsobem, třeba meditacemi, ale intuitivně zvolila tuto variantu a účast na ceremoniích se pro ni stává důležitou součástí života.

Ohledně prostředí je pro ni důležitý ani ne tak prostor, jako to, s jakými lidmi se obřadu účastní. Dietu dodržuje, ale musí na to několik dní předem myslet, aby nezapomněla, zatím se s touto povinností nesžila natolik, aby pro ni byla před každým obřadem automatická.

Přenos rituálu mimo Amazonii pro ni nepředstavuje problém, tuto možnost vítá a podle toho, co slyšela od přátel, kteří rituály absolvovali v Peru, nemá pocit, že by její zážitky na pražských rituálech byly méně intenzivní.

Marie

Marie uvádí, že její životní styl je zaměřen na soulad s přírodou (a to i ve sportovním duchu), cvičí jógu, pravidelně medituje, stravuje se vegetariánsky, je abstinent a nekuřák a neuzivá žádné chemické léky. *„Snažím se poslouchat hlas svého těla a srdce a v tomto duchu každodenně plyne moje teď a tady.“*

Zatím navštívila čtyři obřady u jednoho organizátora. K prvnímu rituálu ji přivedl známý. *„O šamanismus a léčivou sílu amazonských bylin se zajímám už delší dobu, ráda bych v budoucnu absolvovala výpravu do Amazonie, pokud mi to finanční a časové možnosti umožní. S radostí jsem uvítala možnost vyzkoušet prozatím obřad zde v Čechách. Když mi o něm kamarád řekl, cítila jsem, že bych na obřad měla jít, přestože jsem k tomu neměla moc informací. Přivedla mě tam vlastně moje víra v sílu a energii šamanských obřadů a taky moje intuitivní touha posunout se a rozšířit své vědomí blíže k jednotě.“*

Jako důvod, proč se k obřadům vrací a proč je hodlá navštěvovat nadále, mi sdělila, že: *„Rituály jsou mi blízké a pomáhají mi posouvat se více směrem k sobě sama a zároveň i uzdravovat vše, co jsem si do těla dovolila nastřádat nejen v tomhle, ale i v minulých životech. Postupně vnímám, že od té doby, co jsem začala rituály navštěvovat, začalo se mi fyzické i psychické zdraví posouvat k lepšímu a podařilo se mi vyřešit celoživotní problém se zablokovanými čakrami v těle a svoje rodinné vztahy... Chci v tom pokračovat, protože po fyzické a psychické i duchovní stránce toho mám ještě hodně ke zpracování a ayahuasca mi v tom neskutečně pomáhá.“*

Její popis rituálu a pocitů, které při něm má, mě osobně velmi zaujaly: *„Při prvním rituálu jsem měla zpočátku trochu pocitu strachu a nejistoty, co se bude se mnou po užití ayahuascy dít, jestli mi bude špatně..., nicméně projevy byly hlavně psychického charakteru, fyzické byly pouze takové, že jsem se po skončení rituálu cítila jako opilá. Účinek rostliny jsem cítila postupně celý týden, bylo to podobné tomu, jako by se mi v těle něco proráželo, velmi*

zajímavé bylo, že přesně za týden po rituálu i ve stejný čas, kdy jsem ayahuascu tehdy pila, jsem pocítila naprosto stejný pocit v těle, jaký jsem měla po užití rostliny a donutilo mě to lehnout si, zavřít oči a přicházely podobné pocity a vjemy, které jsem měla v průběhu rituálu, bylo to velmi příjemné. U dalších rituálů už jsem měla i krásné vize a slyšela jsem, jak ke mně ayahuasca promlouvá, mluví o mojí mámě, tátovi..., bylo to neuvěřitelné.“

Za hlavní přínos považuje vyřešení rodinných vztahů a také má pocit, že jí ayahuasca pomáhá se rychleji posouvat na její duchovní cestě.

Osoba šamana je pro ni *„velmi důležitá, jeho úloha je nezastupitelná. Kdybych neměla v jeho schopnosti a čest důvěru, nikdy bych se obřadu nezúčastnila.“* Místo podle ní musí být příjemné a tiché, ráda by někdy zažila obřad pod širým nebem, nejen v sále či tělocvičně.

Dietní opatření a sexuální abstinenci chápe tak, že: *„když my od rostliny chceme, aby nám pomohla, musíme také ukázat, že jsme sami schopni pro sebe a svůj posun něco udělat, podobně jako mniši v Tibetu vydrží den o misce rýže, aby své tělo nezatěžovali a veškerá energie se mohla soustředit na práci mysli.“*

Přenos rituálů do českého prostředí dle svých slov nedokáže objektivně posoudit, protože nezažila rituál v Amazonii, ale myslí si, že takový rituál v džungli musí být pro člověka daleko větším a intenzivnějším zážitkem, protože k tomu přispívá i energie džungle a jejích duchů, které jsou podle jejího názoru silnější než v Evropě. Nicméně myšlenka zavést rituály v Čechách je pro ni *„úžasným a vítaným kompromisem, jak se dostat k úžasným účinkům amazonských rituálů s bylinami, aniž by člověk musel do Peru cestovat...“*

Ema

Emu budu hodně citovat, protože mi přijde škoda její slova parafrázovat, jelikož jsou její sdělení obsahově hutná. Ema žije velmi alternativním způsobem života. Zajímá se o šamanismus, psychologii, alternativní medicínu a geomantii a považuje to za obory, které jí *„pomáhají na cestě k uzdravení, propojení a současně znovu pochopení jednoty se všemi a vším.“* Stravuje se vegansky a již čtyři roky neužívá žádné chemické léky. *„Když říkám žádné, myslím tím například i Paralen... Pokud se objeví tělesná disharmonie, řeším vše bylinami, meditacemi.“*

V Čechách absolvovala asi dvacet obřadů u dvou organizátorů, poslední rok se vrací jen k jednomu, z toho důvodu, že jí přijde zkušenější, milejší a zodpovědnější. *„Šamanovi potřebuji důvěřovat, proto si ho vybírám podle svého cítění.“* K tomu, co jí k ayahuasce přivedlo, říká: *„Svůj první rituál jsem absolvovala v Amazonii, kam jsem se vypravila z důvodu pomoci v léčbě leukemie. Po návratu jsem se na jednom semináři potkala s člověkem, který mi řekl, že se obřady konají i v Čechách, a protože jsem vnímala, že chci pokračovat v léčbě pomocí amazonských*

bylin, této možnosti jsem využila a využívám dodnes.”

Důvodem opakované účasti pro ni není kromě léčby nic konkrétního: „*Neočekávám a nehledám. Na rituál jdu vždy, když vnitřně vnímám, že jej potřebuji pro posílení a posun svého bytí dál, prostě v čase, kdy bude pro mě rituál výživný.*“

Velmi zajímavě také popisuje rituál: „*Ne vždy je to stejné, většinou mi hodně dlouho trvá, než se dostanu jinam a naopak, zase hodně rychle jsem z účinku pryč. Co je však vždycky stejné, je, že dokáži vnímat okolí a zároveň vnímám, co mi ayahuasca sděluje, komunikuji s ní na psychické rovině. Nemívám obrazové vize, ale i tak přesně vím, jaký děj, barvy, postavy, hlasy probíhají. Tyto projevy se mi dějí v Amazonii, stejně jako v Čechách. Při prvních rituálech jsem z toho byla zmatená a myslela, že na mě bylina nepůsobí. Dnes však vím, že je to tak pro mě správné a dává mi přesně to a tak, jak jsem schopna přijímat... Nutí mě to k hlubšímu pochopení sama sebe.*“ Fyzické projevy nepocítuje, rituály jsou pro ni vždy příjemné.

A co jí ayahuasca přinesla do života? : „*Ayahuasca se pro mě stala učitelkou, při prvním rituálu mi bylo řečeno, že to není pouze rostlina, ale bytost a jako k takové k ní přistupuji. Pomohla mi odkrýt pár mých bloků, zobrazila mi několik mých vlastností, o kterých jsem si myslela, že jsou ctnostné a opak byl pravdou. Dokázala jsem i přestat užívat chemoterapii. Po užití cítím velkou vnitřní sílu, pomocí které jsem schopna ve svém životě dělat změny v rytmu života. A protože je stále co zdokonalovat na mojí cestě k uzdravení, účastním se rituálů opakovaně.*“

Co se týká místa, nepovažuje za příliš důležité, ale roli pro ni hraje počet osob, má raději menší rituální kruhy.

K dietě dodává: „*Pro mě dodržování diety není nijak omezující, protože se tak v podstatě stravuji již několik let. Takže já to jako dietu nevnímám...*“

K přenosu obřadu do Prahy se vyjadřuje poměrně negativně: „*Při obřadech v Praze vnímám daleko větší napětí, možná je to způsobeno myšlením lidí... Doběhnou, zalehnou, vypijí, prožijí-neprožijí, odběhnou, prostě se nevymaní ze všech těch musů zdejšího života. V Amazonii to takhle prostě nefunguje a pokud se to někdo pokouší praktikovat, prostě narazí...*“ Když jsem ji požádala, aby srovnala amazonský a český rituál, sdělila mi, že amazonské rituály jí vyhovují více a že vůbec nejraději by byla, kdyby existovali čeští šamani, kteří v Čechách pracují s českými rostlinami.

Jana

Jana je ve svém projevu velmi svérázná a vtipná. K duchovním aktivitám se uchýlila, když se jí „*život začal rozpadat pod rukama.*“ Zažila několik náročných životních situací a řešila to tak, že začala navštěvovat rodinné konstelace, semináře, meditace, tantrické cvičení, počala se

učit reiky a shamballu, vycestovala hledat novou životní sílu do Indie, ale nedokáže se stravovat zdravě, i když by chtěla, „*prostě mi to nejde nejíst tlačenku a všechny ty dobroty.*”

Na první rituál ji přivedly kamarádky. Nejdříve jim nevěřila, jaký účinek obřady mají, ale navštívila šamana, nechala si od něj udělat energetickou diagnostiku a když zjistila, že „*to sedí na milimetr přesně na to, jaká jsem a v čem mám problémy,*” neváhala a na první možný rituál se vydala. V Čechách absolvovala prozatím šest rituálů u jednoho šamana, jinému šamanovi by nedůvěřovala, protože „*jsou to určitě šarlatáni a podvodníci a akorát z lidí tahají peníze.*” Prostředí, ve kterém se obřad koná, příliš neřeší, „*hlavně aby tam moc lidí nežvanilo, to se pak jeden nemůže soustředit. I když i já pod náporem emocí taky někdy žvaním.*”

Při prvních dvou rituálech silně zvracela a vnímala, že se tím čistí i její psychika, další rituály už přinesly i slabší vize, nicméně stále převládají fyzické, jako například brnění v určitých částech těla, motání hlavy.

Jako největší přínos ayahuascy vnímá, že zhubla, uzdravilo se jí koleno a rameno, cítí se velmi silná a zdravá. Zdraví je její hlavní motivací pro opakovanou účast, druhý, méně důležitý důvod, je „*někam se duchovně posunout, nebýt jako všechny ty ovce, z práce domů k televizi a druhej den znovu.*”

Dietní opatření před obřadem jí vadí, ale snaží se je víceméně dodržovat. Přenos rituálu mimo autentické prostředí okomentovala následujícími slovy: „*když si oblékám čínské zboží, jím vietnamské jídlo, žiju v politickém bahně okopčeném z USA, co je vlastně ještě původní? Já jsem obyvatel planety Země.*”

Sára

Sára se příliš nerozpovídala. Sama sebe považuje za typicky městského a pragmaticky uvažujícího člověka, jediné co by se dalo považovat za „alternativní“ aktivitu jsou kurzy Thaj-Tchi, které navštěvuje od r. 2000.

Přesný počet obřadů nezná, ale bylo jich nejméně padesát, k prvnímu obřadu v Čechách ji přivedl její syn, který se vyučil šamanem v Amazonii. S ním také vycestovala do Peru, kde zažila několik dalších obřadů.

Ceremonie navštěvuje opakovaně především proto, aby se fyzicky i psychicky pročistila, zlepšila své zdraví. Pochopila, že „*nejlepší je nic neočekávat a nechat ayahuascu pracovat.*”

Průběh rituálu nedokáže popsat, protože je pokaždé jiný a důvěřuje tomu, že se vždy při ceremonii děje přesně to, co pro ni ayahuasca považuje za nejlepší. Mívá fyzické projevy i vize.

Osoba šamana je pro ni zásadní, k jinému šamanovi než ke svému synovi nemá v Čechách důvěru. Místo konání považuje za důležité zejména s ohledem na klid.

Jako největší přínosy uvádí: „*zlepšení zdravotního stavu, přes svůj věk neberu pravidelně*

žádné léky, cítím více životní energie a myslím, že se mi změnil i žebříček hodnot, například rozlišení podstatných a méně podstatných věcí, pochopení souvislostí, větší nadhled ...“

K faktu, že se konají obřady mimo původní prostředí, mi sdělila: *„je dobře, že se někdo snaží obřady pořádat i zde, i když prožitek je méně intenzivní než v původním prostředí, myslím, že je to způsobeno civilizačními vlivy, je tu jiná energie, hluk, světelný smog...“* Tím zároveň odpovídá i na otázku, zda se nějak liší obřady v Praze a v Amazonii – v Amazonii jsou intenzivnější, dokázala zde navázat kontakt s vesmírnou energií. Každý ze šamanů, které se skupinou navštívili, se choval a pracoval jinak a vyhovovalo jí, když měla po rituálu možnost s ním rozebrat své vize.

Helena

Helena se snaží žít zdravě a v pohodě, vyhýbá se stresovým situacím, má ráda vycházky do lesa. *„Cítím se vysloveně spojena s přírodou a hodně času trávím u nádherného velkého košatého dubu, kde se dobře medituje, čerpá energie. Komunikovat s ním se dá i přes okno pracovny.“* Do stravy se snaží zařadit hodně zeleniny a libového bílého masa, vyhýbá se pšenici a tukům. Aktivity spojené s alternativním způsobem života jmenuje tyto: terapie pomocí EFT (rovněž školí nové terapeutky), kvantového doteku v Matrixu, další techniky jako reiky, shamballa, rashiba, dopřeje si masáže shiatsu, rekondiční masáže. Zajímá se o pyramidy a jednu má postavenou na zahradě.

Zatím absolvovala v Čechách čtyři obřady u dvou organizátorů. Podle jejích slov se velmi lišily a uvědomila si, jak důležitá je osoba šamana a také prostor, kde se obřad koná. Uvítala by možnost absolvovat obřad v přírodě. První rituál absolvovala v Amazonii. *„První rituál jsem zažila v Peru se šamanem donem Sergio v březnu 2011. Dlouhou dobu mě to táhlo do Peru, ale nebyla možnost se tam dostat. Od mala jsem se zajímala o Amazonii, o indiány vlastně od doby kdy jsem měla první vize a viděla jsem se jako šamanské dítě mezi indiány, a sen se opakoval a doprovázel mě až do dospělosti. V té době ještě nebyla televize, takže jsem to nikde neviděla. Když jsem vystoupila z letadla v Pucallpě, věděla jsem, že to tam znám, a že jsem doma.“* K první českému rituálu dodává: *„O rituálu v Čechách jsem se dozvěděla náhodně ve vlaku, kde si dvě dámy o něm vyprávěly a tak jsem se zeptala. Dostala jsem kontakt a přihlásila jsem se. Přes velmi velké očekávání jsem nakonec nemohla jít a tak za mě šla kamarádka, se kterou jsem byla v Peru. Moc si to pochvalovala. Na další rituál jsem již šla. Chtěla jsem si připomenout úžasné zážitky z Peru, a také tak trochu zvědavost jak to bude a co to přinese. Navíc jsem někde šlápla vedle a zdravotní stav nebyl nejlepší. Věděla jsem, že mi to pomůže.“*

Na ceremonie dochází zcela bez očekávání, nic tím nesleduje. *„Vím, že mi dají to, co je v dané chvíli pro mě nejlepší. Vím, že mi ája pomůže navrátit zdraví a pohodu. Odpočinu si,*

dostanu se do klidu a jednoty. Beru to jako přípravu na další cestu do Peru.”

Při rituálu se cítí dobře, na začátku má vždy fyzické projevy - klepou se jí nohy, cítí ledviny, pak proběhne pocit chladu a následně už vše jde přes psychickou rovinu. Pak vidá barvy, zář bílého světla, obrazce a někdy cítí to, co cítí ostatní v rituálním kruhu.

Nedokáže říci, nakolik jí ayahuasca změnila život, ví však, že se cítí svěží, plná energie, podle přátel se změnila psychicky i fyzicky. Opakovaná účast na rituálech je pro ni velice důležitá, resp. stává se jednou z nejdůležitějších hodnot v jejím životě a míní v účasti pokračovat, dokud bude mít možnost.

Dietní opatření jí nevadí a navykla si držet je dlouhodobě, nejen před a po obřadu.

K přenosu rituálu mimo autentické prostředí říká: *„Nevnímám to nějak špatně. Každý má něco do sebe. Jde o to, aby osoba, která to vede, byla zkušená a dělala to s tím nejlepším vědomím a svědomím. Myslím si, že i v Peru se dá narazit na špatný rituál, tak jako kdekoliv. V Čechách může být ája stejně dobrá jako v Peru. Nejspíš je otázka, proč si dotyčný vybral zrovna ten špatný obřad a nezavedlo ho to na lepší.“* Když jsem ji požádala, aby srovnala rituály v Čechách a v Amazonii, zmínila především pro ni zásadní rozdíl – v Peru se obřady konaly v přírodě, v džungli, a to jí vyhovovalo více. Líbilo se jí také, že se po obřadu nemusela přesouvat daný den nebo den následující domů – absolvovala obřady u šamana, u nějž byla i ubytována. Nicméně shrnuje to slovy, že každý jeden rituál, ať už byl kdekoliv, měl pro ni stejnou hodnotu a stejný přínos.

Květoslava

Květa vede velmi aktivní “alternativní” život, kromě procházek v lese cvičí jógu, navštěvuje semináře s ezoterickou tematikou, čte duchovní literaturu.

Absolvovala sedm ayahuascových obřadů v Praze, u jednoho organizátora, a pět v Amazonii, kam se i přes svůj vyšší věk v roce 2014 vydala. Její první rituál proběhl v Praze a přivedla ji na něj kamarádka. Důvodem pro opakovanou účast je pro ni upevnění zdraví a také touha pochopit svůj život a poznat sama sebe, *„proč je vlastně tady.”*

Rituály prožívá příjemně, při prvních dvou měla jen fyzické projevy, u dalších se přidaly barevné abstraktní vize.

Osoba šamana je pro ni důležitá, má skvělé zkušenosti s českým organizátorem i amazonskými šamany a dokonce uvádí, že ten český jí připadá lépe připravený a více se lidem věnuje. Prostředí nevnímá jako důležité, i když by se jí více zamlouvaly rituály v přírodě.

Jako zásadní a nejdůležitější přínos ayahuascy uvádí, že se jí významně zlepšil partnerský život a rodinné vztahy, protože se naučila chápat chyby druhých a připustit si ty své, je daleko tolerantnější i k docela cizím lidem.

Dieta jí nijak nevadí.

Přenos rituálu do Prahy vítá, protože do Peru se již nejspíš znovu nevydá, a tak je ráda za možnost zůstat s ayahuascou v kontaktu tímto způsobem. Dle jejích slov charakter ani intenzitu obřadu tento přenos jinak neovlivňuje. Rituály s Amazonií pro ni byly „*strašidelnější, ale to bylo asi hodně ovlivněné pro mě velmi exotickým prostředím džungle, všemi těmi zvířaty, zvuky...*”

7.7. Metoda zpracování dat

Jak jsme již zmínila, v kvalitativním výzkumu veškeré jeho operace probíhají paralelně. Jakmile jsem dokončila první rozhovor, převedla jsem jej do písemné podoby a poznamenala si také výrazné mimoslovní projevy (jako smích, rozpaky), které jsem pro snadnější orientaci opatřila speciálními symboly (Hendl, 2005). Přepis jsem tedy provedla **komentovanou transkripcí**. To, že jsem k transkripci přistoupila ihned po prvním rozhovoru, mi umožnilo při opakovaném pročitání sledovat a posoudit kvalitu otázek (zda jsou relevantní, není jich moc nebo naopak málo) a také jestli informátora nějak neovlivňuji, či zda vůbec volím informátory vhodné pro svůj výzkum, a případně okruh otázek a vzorek flexibilně přizpůsobovat. Po transkripci jsem přistoupila k **segmentaci dat**. Segmentace zahrnuje rozdělení dat do analytických jednotek, například odstavce, strany, řádky (Hendl, 2005). Zároveň jsem zahájila **otevřené kódování**. Kód je symbol přiřazený k úseku dat tak, že ho klasifikuje nebo kategorizuje (Hendl, 2005). Pomocí kódování jsem hledala podobnosti, pravidelnosti, společné znaky a struktury v získaných datech a pomocí kódů jsem si text rozdělila na jednotlivá témata. Celý tento proces byl provázen **poznámkováním**, tedy zapisováním poznámek k jednotlivým kódům, a také poznámek v podobě mých úvah, předběžných závěrů apod. To mi pomohlo v orientaci v textu, novému porozumění výzkumnému problému a nakonec k tedy vytvoření závěru.

7.8. Výsledky

7.8.1. Motivace participantů k účasti na rituálech

V první výzkumné otázce jsem se zabývala důvody a motivací, které vedou jedince k opakované účasti na pražských ayahuascových ceremoniích.

Informátoři zpravidla uvedli hned několik důvodů, proč rituály navštěvují opakovaně a nejmenovali jeden jako hlavní. Odpověď jsem často při poslechu nahrávek našla na úplně jiném místě, resp. při řešení jiného tématu. A právě tam jsem našla ty, z mého pohledu, nejpravdivější důvody, i když anebo možná právě proto, že byly vysloveny mimoděk. Vysledovala jsem, že důvody, které mi moji informátoři sdělili, lze rozčlenit do třech základních kategorií – **psychologické, spirituální a zdravotní důvody**.

Pokud se blíže podíváme na 1) **důvody psychologického charakteru**, pak nejčastěji informátoři uváděli odpovědi související se **sebezpznáním** anebo **smířením sám se sebou** – například Jaroslav jako jeden z hlavních důvodů uvedl, že chce „*dát svému životu smysl, konečně si přestat lhát a vyřešit to hraní na automatech,*“ Marek hledá a nachází u ayahuascy odpověď na otázku, proč je nemocný a proč se mu tolik věcí nedaří. Adam pak svoje důvody popisuje následovně : „*Dlouhodobě se léčím ze závislosti na alkoholu a drogách, po třech rituálech jsem konečně neměl problém jít mezi lidi, který konzumují alkohol, aniž by se ve mně odehrával tak nepřijemnej boj. Opakovaně se teď akcí účastním hlavně z důvodu sebezpznání. Po každým rituálu se cítím sebejistější, zdravější a hlavně spokojenější.*“ Dalšími důvody, které v rozhovorech zazněly a byly psychologického rázu, pak jsou například : „*Ayahuaca je mi inspirací do běžného života, do vnímání skutečnosti a sebe sama*“(Daniel), „*...další obřad mi ukázal kdo jsem... a bylo to úžasné. Takže proč vyhledávám rituály opakovaně je, že mě pokaždé posunou dál a zase víc poznám sama sebe*“(Karolína), „*ayahuasca mě přibližuje k nalezení mého potenciálu a mé manifestace ve světě, která pro mě bývala obtížná*“(Kamila), „*...rituály mi pomáhají posouvat se více sama k sobě*“ (Marie). Luisa při rituálech nalézá pozbytou rovnováhu a lépe poznává sama sebe a Květa uvádí, že důvodem je mimo jiné poznat sama sebe a zjistit „*proč jsem vlastně tady*“.

Další psychologické důvody se týkají léčení mysli a nalezení rovnováhy a pohody, větší sebezjistoty, hledání nových nápadů či inspirací do života. Olda to vnímá takto: „*Hlavně to rozpoložení několik dní po obřadu, někdy týdnů... Přirovnal bych to asi jako když člověk se špinavým autem vjede do myčky. Ven vyjede pořád to samé auto, se stejnýma škrábancema a vadama, ale tak nějak se v něm lépe jede.*“ Sdělil mi také, že se po obřadu cítí svěží, plný života, má plno nápadů, které okamžitě realizuje a pociťuje „*pořádný průvan v hlavě.*“ Výjimkou nejsou ani důvody jako navazování nových přátelství, „*spřízněných duší*“, potřeba na sobě pracovat, například: „*vnímám to jako nutnost... Nutnost na sobě pracovat... A ayahuasca je velmi účinná při práci na sobě*“ (Kamila), zlepšení partnerských či rodinných, ale i dalších vztahů, například jak říká Marie: „*podařilo se mi vyřešit celoživotní problém se zablokovanými čakrami v těle a svoje rodinné vztahy.*“ Například Vlasta a Jarda dlouhodobě žádají ayahuascu o radu, jak naložit

se svými partnerskými vztahy. Doposud ani jeden z nich odpověď od rostliny neobdržel, možná proto, jak říká Vlasta, že: „*ája po mě nejspíš chce, abych si nejdřív vyřešil jiný, důležitější věci. Ona stejně vždycky ví všechno nejlíp...*“

Co se týká b) **spirituálních důvodů**, pak nejčastěji informátoři uvádějí, že si chtějí rozšířit vědomí, setkat se s duchy, poznat „jiné světy“, často také zazněla touha skrze práci s liánou a případně dalšími amazonskými rostlinami dojít do stavu, kdy se stanou šamany a případně přicházejí, aby si prohloubili vlastní léčitelské schopnosti různého druhu, které v sobě během ceremonií objevili.

Příklady, které bych ráda uvedla pro bližší pochopení těchto informací: Jaroslav má rád setkání s duchy, protože mu dávají rady do života, a když na jejich rady dá, jeho život se vždy posune vpřed v tom nejpozitivnějším smyru: „*Prostě když na ně dám, nikdy se nesecknu. Třeba s tátou. Řešil jsem, jestli mu říct, že už nehraju, že teď žiju dobře, nebo se na to vykašlat, když se ke mně zachoval tak hnusně. Při obřadu za mnou přišel duch, řekl mi, že je duch otců a synů, a jasně mi ukázal, že za tátou jít mám. Šel jsem a teď jsme v pohodě, v pátek jdeme na pivo.*“ Podobně přijímají rady od liány Marek a Otmar. Daniel mi sdělil, že ayahuasca pro něj představuje spojení se světem, „*kde je vše reálnější, pravdivější a zároveň jednodušší.*“ Další často uváděný důvod je, že „*ayahuasca vždycky ví, co je pro mě v danou chvíli nejlepší a v tom mi pomůže*“ (Ema) a podobná prohlášení.

Ti, kteří se chtějí stát šamany, většinou k účasti na rituálech přidružují další aktivity spojené s přípravou na šamanskou iniciaci, jako například dlouhodobou dietu a užívání dalších amazonských bylin. Tento důvod zazněl celkem čtyřikrát a mohu říci, že i když jsem o oněch účastnících věděla, že se šamanské práci věnují intenzivněji, netušila jsem, jak důležité a zásadní pro jejich život je, aby docílili šamanské iniciace. Ve chvílích, kdy o tom hovořili, mluvili většinou dlouho, vášnivě a zaujatě.

c) **Zdravotní důvody**, které informátoři uváděli, šly od vyléčení nebo snahy vyléčit se z určité konkrétní nemoci či závilosti, přes touhu revitalizovat své zdraví, pročistit se, dobít si energii, až po přání si tento stav udržet. Například Marek hledá v šamanismus a ayahuasce řešení při nemoci, se kterou si nedokázala západní medicína poradit, Ema se dobrovolně vzdala chemoterapie, která dlouhodobě neúčinkovala, a svou nemoc řeší alternativní cestou, přičemž ayahuascové rituály jsou jednou z aktivit, kterým se za tímto účelem věnuje. Olda býval velmi nemocný, a když mu „*máma řekla, že jestli mi něco může pomoci, tak ayahuasca,*“ přišel na první rituál a po návštěvě několika dalších (a užívání jiných amazonských rostlin) se zcela vyléčil.

Pro zajímavost jsem všechny důvody přehledně roztřídila do tabulky č. 2 „Motivace k opakované účasti na rituálech“, která se nachází v příloze. Pokud měl informátor například tři důvody, vyskytnou se tyto ve třech různých kategoriích.

Pokud jsem tedy chtěla poznat motivaci participantů k účasti na rituálech a pochopit jejich důvody, a věřím, že se mi to alespoň částečně podařilo, pak mohu zkonstatovat, že škála důvodů je velmi různorodá a především se často opakuje jev, kdy informátor uvede více než jeden důvod. Zároveň, jak lze vidět výše, se u různých osob opakují podobné důvody. Jako nejčastěji uváděné důvody pro opakovanou účast na rituálech jsem tedy vysledovala: získání životní energie a upevnění zdraví, sebepoznání a smíření sám se sebou, dosažení stavu rozšířeného vědomí.

Jako podotázku jsem zařadila dotaz na to, kde se informátoři dozvěděli o možnosti obřady absolvovat a jaký důvod je na první rituál přivedl.

Naprostá většina informátorů se o možnosti navštívit rituál, který se koná v Praze, dozvěděla od kamaráda nebo rodinného příslušníka, ostatní z internetu anebo náhodně či v situaci, kdy se vrátili z výpravy do Amazonie a hledali možnost, jak na práci s ayahuascou navázat v Čechách.

Důvody pro účast na prvním rituálu byly různorodé, od léčení přes touhu vypořádat se s problémy, poznat novou léčebnou metodu, duchovně se posunout, vyváznout z rutiny až po to potvrdit si to, co o ayahuasce slyšeli nebo četli. Nejčastěji účastníky přivedla pouhá zvědavost. Například Karolína chtěla poznat vše, co jí manžel o ceremoniích vyprávěl, Marie se o šamanismus zajímala už dlouho, a proto byla ráda za možnost setkat se ayahuascou v Praze.

7.8.2. Jak aktéři prožívají rituál a jak hodnotí jeho průběh

Ve druhé výzkumné otázce jsem sledovala, jak aktéři vnímají a prožívají samotný rituál, zda jej hodnotí jako příjemný nebo nepříjemný, do jakých stavů se dostávají, zda mají tyto stavy spíše fyzický, psychický nebo spirituální charakter. V rámci této otázky jsem také zjišťovala, jak důležitá je pro ně osoba šamana a prostředí, ve kterém se obřad koná.

Většina informátorů se shodla na tom, že **prožitky se liší obřad od obřadu**. Podle

Jaroslava se obřad popsat nedá, protože na to slova nestačí a protože každý rituál je jiný. Vlasta zažívá někdy fyzické a někdy spirituální či psychické projevy, případně vše najednou, a říká, že každý prožitek s ayahuascou je jiný, stejně jako je jiný každý šaman.

Téměř tři čtvrtiny informátorů uvádí, že zaznamenali nebo prožili **fyzické projevy**, jako purifikace organismu, bolest nebo tlak na určitých místech, žár, pocení, třes, chlad. Otmar při obřadu necítí tělo, až jako kdyby z něj vystoupil. Jana při prvních dvou rituálech silně zvracela a vnímala, že se tím čistí i její psychika, další rituály už přinesly i slabší vize, nicméně stále převládají fyzické projevy jako například brnění v určitých částech těla, motání hlavy.

Stejně tak téměř tři čtvrtiny informátorů uvádí **spirituální projevy**, tedy vize (slabší či silnější, doprovázené hlasy či melodiemi), případně jiný způsob kontaktování se s liánou, duchy či bytostmi (například formou pocitů, rozhovorů), získávání informací a rad pro svůj život. Otmar téměř vždy vidí přívaly světla, rotující barevné fraktály a někdy i bytosti. Luisa mívá vize pokaždé: *„Pokaždé něco vidím a jsem z toho překvapená, třeba jsem jednou viděla detailní součástky nějaké konstrukce, zářící, mohutné a obrovské a pak jsem si ke svému překvapení uvědomila, že ta věž jsem najednou já... jak jsem si tak ležela, teda moje tělo leželo, tak jsem si najednou sedla a rozhlížela se kolem a viděla jsem zářit jiného člověka.“* Daniel jednou viděl, jak se narodil a proč právě do své rodiny: *„To bys nevěřila jaké je to pocit... když najednou víš, že tví rodiče jsou sice šílený, ale že to bylo tvoje rozhodnutí narodit se zrovna jim a co se od nich máš naučit. Když to VIDÍŠ. JASNĚ. MÁŠ TO PŘED OČIMA, tu situaci, kdy ses tak rozhodovala... Vlastně až tehdy, když jsem viděl tohle, jsem mohl začít spokojeně žít svůj život dospěláka a vykašlat se na tu neustálou nutkavou potřebu jim něco dokazovat nebo se jim zpovídat.“*

Psychické projevy ve formě nejrůznějších emocí, od strachu, smutku, obav, úzkostí, přes „aha momenty“ až k pocitům úlevy či harmonie jmenovala více jak třetina informátorů. Adam říká, že: *„Většinou to, co mě nejvíc tíží nebo s čím bojuju a chci zpracovat, tak se při rituálu vyjasní, ať už ve vizích nebo přímo, jak to nazvat..., prostě mi to docvakne.“* Daniel zažíval pocity úzkosti a obavy, ale také pocity úlevy a harmonie. Ema pak zažívá vysloveně jen psychické projevy: *„Ne vždy je to stejné, většinou mi hodně dlouho trvá, než se dostanu jinam a naopak, zase hodně rychle jsem z účinku pryč. Co je však vždycky stejné, je, že dokáži vnímat okolí a zároveň vnímám, co mi ayahuasca sděluje, komunikuji s ní na psychické rovině. Nemívám obrazové vize, ale i tak přesně vím, jaký děj, barvy, postavy, hlasy probíhají. Tyto projevy se mi dějí v Amazonii, stejně jako v České republice. Při prvních rituálech jsem z toho byla zmatená a*

myslela, že na mě bylina nepůsobí. Dnes však vím, že je to tak pro mě správné a dává mi přesně to a tak, jak jsem schopna přijímat... Nutí mě to k hlubšímu pochopení sama sebe.”. Jana někdy cítí obavy o svou rodinu, o jejích zdaví a budoucnost, o to „co s nima bude, až tu nebudu já, jako ten věčnej dorozce.“

Často účastníci zažívají **fyzické, spirituální i psychické projevy najednou** v rámci jednoho obřadu, třeba tak, jako popisuje Kamila: „Po požití čajíku byl poprvé nástup vizí okamžitý a nemohla jsem se dvě hodiny hýbat. Snažila jsem se s liánou komunikovat anebo ji nechat pracovat. Cítla jsem, jak mi projíždí celým tělem a kde se soustředí. Prosila jsem ji, ať počká s čištěním střev nebo žaludku, až se budu moci hýbat - a vždycky poslechla. Celkově to bylo velmi silné, živé vize. Silně jsem cítila také jakési změny v energii v mém těle, když mi šaman chřestil schacapou nad hlavou, jako by do mě pronikal. Druhý rituál nebyl tak silný, liána působila víceméně jen uprostřed lebky a několik dní tam pulzovala. Jinak mi nebylo nic. Třetí a čtvrtá akce byly o trochu silnější, byly menší vize a opět soustředění v lebce.“ Marie je na tom podobně, zažívá všechny druhy stavů: „Při prvním rituálu jsem měla zpočátku trochu pocitu strachu z nejistoty, co se bude se mnou po užití ayahuascy dít, jestli mi bude špatně...nicméně projevy byly hlavně psychického charakteru, fyzické byly pouze takové, že jsem se po skončení rituálu cítila jako opilá. Účinek rostliny jsem cítila postupně celý týden, bylo to podobné tomu, jako by se mi v těle něco proráželo, velmi zajímavé bylo, že přesně za týden po rituálu i ve stejný čas, kdy jsem ayahuascu tehdy pila, jsem pocítila naprosto stejný pocit v těle, jaký jsem měla po užití rostliny a donutilo mě to lehnout si, zavřít oči a přicházely podobné pocity a vjemy, které jsem měla v průběhu rituálu, bylo to velmi příjemné. U dalších rituálů už jsem měla i krásné vize a slyšela jsem, jak ke mně ayahuasca promlouvá, mluví o mojí mámě, tátovi..., bylo to neuvěřitelné.“. Marian sice mívá vize slabší, ale když přijdou, pak „je to vždycky spojený se zvracením a většinou s úzkostí... co se mnou bude dál, jestli dělám věci správně nebo jsem úplně mimo.“

Faktem, který jsem vysledovala, když jsem se snažila proniknout za oponu odpovědí anebo v nich najít nějaký řád, strukturu, podobnosti... je ten, že jsem nedokázala učinit závěr, že by jeden typ projevů převažoval nad druhým, že by lidé měli podobné vize, nebo dokonce že by jedna osoba prožívala obřad vždy stejně. Jestli v celém výzkumu hraje někde individualita větší roli, pak je to v otázce prožívání obřadu.

Naprostá většina těch informátorů, kteří se k této otázce vyjádřili, shledává obřady jako **příjemné**, dva pak říkají, že se to liší obřad od obřadu a jako vysloveně vždy nepříjemné je

nezhodnotil žádný z informátorů. Opět cituji Adama: „*Můj postoj k rituálu je velmi kladný, poprvé jsem zažil, že se o vás a váš zdravotní stav někdo zajímá a snaží se vám poradit a pomoci.*“ Karolína popisuje průběh obřadu, jako když se člověk ocitne v pohádce, cítí jen samé příjemné pocity, vidí jen příjemné věci.

Osoba šamana

Je důležitá pro naprostou většinu informátorů. Téměř shodně uvádějí, že mu potřebují důvěřovat, vědět, že je zkušený. Roli hraje také to, zda ho vnímají jako poctivého. Pro Marii je osoba šamana „*velmi důležitá, jeho úloha je nezastupitelná. Kdybych neměla v jeho schopnosti a čest důvěru, nikdy bych se obřadu nezúčastnila.*“ Ema mi sdělila, že: „*šamanovi potřebuji důvěřovat, proto si ho vybírám podle svého cítění.*“ Daniel jednou zkusil užít ayahuascu, kterou si dovezl z Amazonie, sám doma, bez šamana a „*nedělo se nic, vůbec nic, jako kdybych vypil čaj...*“

Luna, jak jsem popsala v kapitole č. 6.3., uvádí, že důvěra v šamana a jeho zkušenosti je stěžejní, a rovněž doporučuje vyhledat šamana, který je poctivý a pokorný (Luna, 2010).

Prostředí, kde se ceremonie odehrává

Tato otázka pro mě byla zpočátku spíše nezajímavá a jaksi doprovodná, ale odpovědi mě zaujaly velice. Zjistila jsem, že pro některé jedince nehraje roli vůbec, že by ayahuascu konzumovali, jak říká Vlastimil: „*klidně i na autobusovém nádraží, kdyby nebylo zbylí,*“ další naopak uvádějí, že je pro ně zásadní, aby se na místě cítili bezpečně, příjemně, pohodlně, klidně. Několikrát zazněla informace, že by si dotyční přáli zažít obřad v přírodě, namísto v sále nebo tělocvičně. Pro některé je taky důležité to, s kým se obřadu účastní, jak říká Jana: „*Hlavně aby tam moc lidí nežvanilo, to se pak jeden nemůže soustředit. I když i já pod náporem emocí taky někdy žvaním.*“ Sára dokonce z jednoho obřadu, kde byla skupina hlučných mladých lidí, odešla. „*Dělali si z ayahuascy akorát legraci, brali to snad jako nějakou drogu jako je ta extáze, no nedalo se to poslouchat ani s nima vydržet na jednom místě.*“

7.8.3. Co přináší participantům účast na rituálech a jak změnila jejich život?

Ve třetí výzkumné otázce jsem zjišťovala, jak opakovaná účast na rituálech aktérům

ovlivňuje život a co jim přináší.

Zde nebylo možné zavést vůbec žádné kategorie, protože odpovědi se velice různily a zahrnovaly v sobě mnoho informací, velmi těžko se hledala shoda, občas se mi podařilo nalézt nějaké podobnosti. Pokusila jsem se alespoň odpovědi (nebo jejich části), které si byly velmi podobné, seřadit k sobě a uvádím je v tabulce č. 3 „Změny v životě participantů po opakované účasti na rituálech“, kterou lze v případě zájmu najít v příloze.

Pro některé informátory se účast na ayahuascových ceremoniích stala naprosto stěžejní součástí jejich života a její přínos vnímají jako zásadní či rozhodující, pro některé znamená účast na obřadech doplněk k jiným duchovním či zdravotním aktivitám.

Téměř polovina informátorů uvedla, že získala **jiný pohled na svět, na situace či problémy a že se jim změnil žebříček hodnot**. Otmar se vyjádřil následovně: *„Byl jsem ztracený hledající a jak bych to tak řekl..., stal jsem se nacházejícím. Ayahuasca mi změnila život. Mám teď jiný pohled na svět a na svůj život. Víc vidím, co je důležité a co není. Změnil se mi žebříček hodnot. Pochopil jsem, že jsem mnohem víc než jen hmota, že je tu něco, co mě přesahuje... Velkou sílu tvořivé myšlenky, že čas je iluzorní... Teď jsem schopný dělat hodně rozhodnutí vědomějším způsobem.“* Sára se svěřila, že po absolvování rituálů se jí *„změnil i žebříček hodnot, například rozlišení podstatných a méně podstatných věcí, pochopení souvislostí, větší nadhled.“* Jaroslav se mimo jiné naučil odpouštět sobě i druhým. Květa se dívá do budoucnosti optimističtěji, *„tak nějak s lehkostí.“*

Stejně tak se velká část informátorů vyjádřila, že **lépe poznali lépe sami sebe a získali sebedůvěru**. Adam říká, že: *„Po každém rituálu se cítím sebejistější, zdravější a hlavně spokojenější... Změnil jsem se jak po psychické, tak i po fyzické stránce. Lidi se mě ptají, jak to dělám, že jsem tak v klidu, že vypadám dobře, ale to není to hlavní. Opravdu jsem začal chápat svojí podstatu v životě úplně jinak. Nepotřebuju už od nikoho nějaké dokazování. Stačí mi se zeptat sám sebe a odpověď vždy přijde. Jsem hodně sebejistej.“* Kamila mimo jiné sdělila, že se vyplavila z jejího podvědomí velká spousta věcí, o kterých ani nevěděla, že jí vnitřně škodí. Ayahuasca ji také přiměla k ještě intenzivnější práci na sobě. Marian konečně pochopil, jaká práce ho naplňuje a sebral odvalu se do ní pustit, i když si myslel, že *„pracovat na volné noze bych nikdy kvůli nejistotě nedokázal.“*

Jako další velmi často jmenovaný přínos jsem v rozhovorech zaznamenala **zlepšení fyzického stavu informátorů či vyléčení z nemoci**. Kamila uvedla, že: *„Poté mám vždy pocit lehkosti a jasnosti myšlenek. Život si více užívám a také lidi mi začínají říkat, že nějak zářím. Celkově spím hrozně málo, mívám nespavost, ale nijak mi to nevádí. Jako bych spánek“*

nepotřebovala.“ Ema popisuje tento proces uzdravování následovně: „*Ayahuasca se pro mě stala učitelkou, při prvním rituálu mi bylo řečeno, že to není pouze rostlina, ale bytost a jako k takové k ní přistupuji. Pomohla mi odkrýt pár mých bloků, zobrazila mi několik mých vlastností, o kterých jsem si myslela, že jsou ctnostné a opak byl pravdou. Dokázala jsem i přestat užívat chemoterapii. Po užití cítím velkou vnitřní sílu, pomocí které jsem schopna ve svém životě dělat změny v rytmu života. A protože je stále co zdokonalovat na moji cestě k uzdravení, účastním se rituálů opakovaně.*“ Sára cítí „*více životní energie.*“ Jana, jako největší přínos ayahuascy vnímá, že zhubla, uzdravilo se jí koleno a rameno, cítí se velmi silná a zdravá.

Dalším často uváděným přínosem bylo **zlepšení partnerských či rodinných vztahů.** „*Hodně mě to sblížilo s manželem, jelikož obřady absolvujeme spolu.*“ (Karolína). Květoslava jako zásadní a nejdůležitější přínos ayahuascy uvádí, že se jí významně zlepšil partnerský život a rodinné vztahy, protože se naučila chápat chyby druhých a připustit si ty své, je daleko tolerantnější i k docela cizím lidem.

V neposlední řadě pak několik informátorů uvedlo, že se cítí psychicky daleko lépe. Několik dalších se zbavilo různých závislostí, získalo novou práci, vztah či přátele, objevilo v sobě schopnost léčit, přestalo jíst maso a cítí, že jim ayahuasca pomáhá rychleji se duchovně posouvat. „*Neočekávám a nehledám. Na rituál jdu vždy, když vnitřně vnímám, že jej potřebuji pro posílení a posun svého bytí dál, prostě v čase, kdy bude pro mě rituál výživný.*“ (Ema)

Jak je vidět, změn či přínosů ayahuascy pro jednotlivce může být nejméně tolik, kolik je osob ve zkoumaném vzorku.

7.8.4. Jak informátoři vnímají dietu a sexuální abstinenci před obřadem?

Charakter dietních a dalších opatření, které je třeba dodržovat před obřadem, jsem popsala v kapitole č. 4.3. Jedná se nařízení sexuální abstinence, abstinence od alkoholu, vyřazení jakýchkoliv chemických léků a to nejméně týden před obřadem. V den konání rituálu, nebo nejlépe 3 dny před ním, je zakázán navíc kofein, tein, čokoláda, fermentované potraviny, cukr, sůl, koření. V den konání obřadu se doporučuje jíst naposledy v poledne lehké bezmasé jídlo anebo držet půst. Instrukce, které čeští organizátoři ohledně dietních opatření rozesílají, se v tomto shodují, dva z nich navíc důrazně doporučují tři dny po obřadu nekonzumovat banány, sojové a konzervované výrobky.

Dietní opatření a přístupy k nim co se týká konkrétního počtu informátorů a daného přístupu jsem pro zajímavost uvedla v příloze v tabulce č. 4 „Dietní opatření“.

Když jsem se snažila zjistit, jak informátoři vnímají dietu a sexuální abstinenci, které jsou nedílnou součástí přípravy na obřad, shledala jsem, že přístupy k dietě se velmi liší, zejména co obliby či chuti se jí podřídit. Ale bez výjimky každý informátor ji dodržuje. Někteří informátoři nemají s dietou vůbec žádný problém, například Oldovi přijdou tato opatření přirozená. Další ji vnímají jako to nejmenší, co mohou pro ayahuascu na oplátku udělat, například jak říká Adam: *„To co nám bylina dá, se nedá porovnat s tím, jakej zlomek pro ni uděláme my tím, že se něčeho na nějaký čas vzdáme. Důležité je být k ní pokorný a ona vám to vše vynahradí nepopsatelným způsobem.“* Jiní, například Ema, takovou dietu dodržují stále anebo si ji, podobně jako Marian, dobrovolně protáhnou o několik dní. Někteří informátoři, například Jana a Marek, dietní opatření v oblíbě zrovna nemají, nicméně tato pravidla dodržují. Luisa zase musí na dietní zásady několik dní předem myslet, protože se s touto povinností ještě nesžila.

Za tím, že dietu dodržují všichni informátoři, i ti, kterým činí potíže, a vzhledem k tónu, jakým mi tuto skutečnost většinou sdělovali, osobně vnímám jakýsi jejich respekt k ayahuasce jako k nápoji, ke kterému se pojí posvátné tradice, které je třeba náležitě dodržovat.

7.8.5. Životní styl participantů rituálů

V rámci rozhovorů jsem zjišťovala, zda se život mých informátorů nějak liší od života průměrného českého člověka, zejména s ohledem na aktivity spojené s “alternativním” způsobem žití. Proto jsem se jich ptala, jak tráví volný čas, co je baví, jak se stravují, jakou čtou literaturu, tedy vlastně, jak žijí. Snažila jsem se jednoduše do jejich životů na chvíli proniknout a vypátrat, jestli ayahuascové rituály navštěvují spíše lidé ezoterického zaměření, nebo zda to, jak žijí, nijak nesouvisí s jejich zájmem o ayahuascu.

Více jak polovina informátorů uvedla pravidelné aktivity, které jsou spojeny s “alternativním způsobem života”. Nejčastěji jmenovali zájem o soulad s přírodou, meditace, jógu, zdravý nebo vegetariánský či veganský způsob stravování, semináře zaměřené na duchovní práci, četbu duchovní literatury, abstinenci, alternativní medicínu, další druhy rituálů – například s bubnováním nebo v potní chýši, kurzy reiky, exotické masáže (například shiatsu), několik z nich odmítá užívat jakékoliv chemické léky. Například Marian sám sebe považuje za opak konzumenta a stejně jako Ema se zajímá o geomantii – energii místa a krajiny. Olda se svěřil, že žil *„obyčejným konzumním životem, do doby, než jsem před třemi lety onemocněl. Od té doby se*

mi otočil o 180 stupňů pohled na svět, víc se zajímám o sebe, o svoje zdraví, o přírodu, příležitostně medituju, účastnil jsem se několika seminářů, které se všechny týkaly zdravého způsobu života. Zhruba tři čtvrtě roku jsem na vegetariánské stravě." Adam jako aktivity související s alternativním způsobem života uvádí léčebné obřady nejrůznějšího druhu (například potní chýše, šamanské bubnování), domácí meditace, diety (například beztuková, sacharidová, jistého času i vegetariánská strava), zajímá se o věštění z run a snaží se pomáhat nemocným lidem ve svém okolí například tím, že je učí, jak se správně stravovat a medítovat. Karolína změnila svůj životní styl: „Co se týče stravy tak jsem hodně změnila jídelníček kvůli manželovi, ale i mě tohle zdravější jídlo vyhovuje. Snažím se ve volných chvílích medítovat nebo si srovnávat čakry. Čakry mě zajímají, proto jsem si nedávno pořídila i knihu od Jona Mumforda Velká kniha o čakrách a kundalini.“ Kamila medituje, navštěvuje nejrůznější kurzy, dochází na semináře, webináře, prodýchává čakry, věnuje se józe, orientálnímu a intuitivnímu tanci, dopřeje si masáž shiatsu, často se prochází v přírodě, čte duchovně zaměřenou literaturu, stravuje se pokud možno zdravě. Marie uvádí, že její životní styl je zaměřen na soulad s přírodou, cvičí jógu, pravidelně medituje, stravuje se vegetariánsky, je abstinent a nekuřák a neuzivá žádné chemické léky. „Snažím se poslouchat hlas svého těla a srdce a v tomto duchu každodenně plyne moje teď a tady.“

Přibližně třetina informátorů popsala svůj život jako průměrný, žádné aktivity spojené s duchovním rozvojem nebo alternativním způsobem života, kromě účasti na ayahuascových ceremoniích, neprovozuje anebo provozuje jen minimálně či nárazově. Například Jaroslav, Marek ani Luisa nepřišli na nic, co by je odlišovalo od „konzumního člověka,“ Sára se považuje typicky městského a pragmaticky uvažujícího člověka.

Mohu tedy konstatovat, že díky této otázce jsem měla možnost poznat své respondenty spíše jako lidi, kteří se věnují aktivitám spojeným s alternativním způsobem života, a myslím, že i ty, kteří žádné takové aktivity nevedli, si mohu dovolit k nim přiřadit, jelikož už samotný fakt, že pravidelně docházejí na ayahuascové rituály, ukazuje na to, že jejich život není tak docela standartní a mimo alternativní pojetí či chápaní bytí.

7.8.6. Přenos rituálů z autentického prostředí Amazonie do Prahy

Téma přenosu rituálů bylo pro mne osobně velice zajímavé. Jak se asi cítí člověk, když leží na zemi v tělocvičně, na karimatce, má na sobě džíny, vidí kolem sebe dalších, řekněme deset, podobných jedinců... kolem hoří svíčky a line se vůně pryskyřice... a najedou mu někdo

začne na čelo a ruce mazat jakousi směs bylin, foukat mu kouř kolem těla... ? Když pak vypije odporně chutnající tekutinu, u čehož, kdo ví proč, cítí posvátnou úctu, začne vidět rozostřeně, kolem něj náhle krouží člověk, šaman, taky v džínách, se svazkem listí a z jeho úst se linou zpěvy v neznámém jazyce....? Říká si, že mu něco chybí? Co třeba džungle, hamaka, šaman s čelenkou...? Nebo že je tady něco nepatřičného, něco špatně? Napadne takového člověka, že v původním prostředí rituál nejenže vypadá jinak, ale má třeba i silnější a intenzivnější průběh? Na takové otázky jsem se, tak trochu oklikou, snažila nalézt odpověď. Oklikou míním to, že jsem samozřejmě pokládala otevřené a nesugestivní otázky. Například místo: „*Vadí ti, že ležíš v tělocvičně a máš na sobě džíny?*“ jsem se ptala: „*Co si myslíš, jak asi probíhá takový obřad v džungli?*“

Více jak polovina informátorů podle všeho přenos rituálů do Prahy nevnímá jako problém nebo tento fakt dokonce vítá, protože mají možnost se s ayahuascou seznámit, aniž by museli cestovat do Amazonie, případně si myslí, že intenzita rituálů musí být stejná v Praze i v Amazonii, a že český šaman dokáže udělat stejně kvalitní práci jako amazonský. Důvody, které uvádějí, jsou zejména ty, že když se český šaman učil v Amazonii, tak ví, jak s rostlinou správně pracovat, bez ohledu na to, kde se rituál koná (případně to ví sama rostlina). Jarda si nedokáže představit, proč by vědomosti, které tam šaman nabyl, nebo duch byliny, měli být v Čechách oslabené. Markova reakce na mou otázku zněla: „*ayahuasca nerozlišuje hranice států.*“ Daniel to pak cítí takto: „*Jsem rád za to, že někdo je ochoten přinést kousek džungle sem k nám a umožňuje mi to rituály navštěvovat často, takže to nevidím jako problém, ale výhodu.*“ Otmar se na toto téma rozpovídal: „*Vnímám to jako zázrak, že je možné obřad zažívat i v Čechách. Přál bych si, aby každý zažil ten stav, kdy se člověk cítí jak znovuzrozený, čistý a posílený. Podle mě obřad může mít v Čechách srovnatelný charakter a intenzitu jako v Peru. Přijde mi, že tu jen kolují zbytečné mýty, že by obřady měly být dělány jen v původním prostředí. Šamani ze zahraničí jsou podle mě nakloněni k tomu, aby u nás ayahuasca pomáhala. Už jen tím, že sem občas nějaký přijede. Myslím, že charakter obřadu a intenzita může být stejná v Čechách i v Amazonii. Také jsem se přesvědčil, že stejnou práci může dělat Čech stejně dobře jako Peruánec.*“ Marianovi rituál pořádaný v neautentickém prostředí nepřipadá jako nějaká zvláštnost, naopak vítá prolínání kultur. Vlasta prohlásil, že: „*každá ája je jiná, každé šaman je jinej, to co je důležité není prostředí, země, stát..., ale poctivost šamana a poctivě připravená ája.*“ Kamila se vyjádřila následovně: „*Mně to nevadí. Stejně jako se potraviny vozí z jedné polokoule na druhou, tak to jde i s liánou a je jediné dobře, že je tu taková možnost léčit se něčím z amazonské džungle. Možná to má nějaké dopady na intenzitu, ale nemohu to posoudit. Co vím, v Peru to požívají častěji, a s durmanem, takže těžko soudit. Důležité je to, že to funguje. A jsem radši, že je to takto postupně v dlouhodobém procesu.*“ Podobně to vidí Jana: „*Když si*

oblékám čínské zboží, jím vietnamské jídlo, žiju v politickém bahně okopčeném z USA, co je vlastně ještě původní? Já jsem obyvatel planety Země." Pro Marii je myšlenka zavést rituály v Čechách „úžasným a vítaným kompromisem, jak se dostat k úžasným účinkům amazonských rituálů s bylinami, aniž by člověk musel do Peru cestovat.“ Helena říká: „Nevnímám to nějak špatně. Každý má něco do sebe. Jde o to, aby osoba, která to vede, byla zkušená a dělala to s tím nejlepším vědomím a svědomím. Myslím si, že i v Peru se dá narazit na špatný rituál, tak jako kdekoliv. V Čechách může být ája stejně dobrá jako v Peru. Nejspíš je otázka, proč si dotyčný vybral zrovna ten špatný obřad a nezavedlo ho to na lepší.“

Několik informátorů si myslí, že rituály v Amazonii musí být pro člověka daleko silnějším a intenzivnějším zážitkem, případně jim vadí civilizační vlivy jako světelný smog a hluk. Zajímavá byla odpověď Emy, která mi sdělila, že vůbec nejraději by byla, kdyby existovali čeští šamani, kteří v Čechách pracují s českými rostlinami.

7.8.7. Srovnání pražských a amazonských rituálů

Několik informátorů se účastnilo výpravy (nebo několika výprav) do Amazonie, a proto jsem je požádala, aby srovnali pražské a amazonské obřady, zejména co do intenzity prožitků. Tato otázka poměrně souvisí s tím, jak vnímají aktéři přenos rituálů do Prahy, s tím rozdílem, že se k této problematice vyjadřovali jen ti informátoři, kteří zažili obřady v Amazonii – je jich devět a jejich názory se dost různí. Pro mne osobně bylo velmi zajímavé sledovat rozdíly v chování, když jsme se o tomto tématu bavili – někteří zůstali klidní až laxní, jiní se naopak horlivě rozmluvili a začali popisovat, co vše člověk v džungli cítí a vnímá jinak. Nebo naopak velmi vášnivě obhajovali české rituály a „svého“ českého šamana.

Někteří nevidí mezi obřady žádný rozdíl, důležité pro ně není prostředí, ale práce šamana a kvalita nápoje, pro některé jsou obřady v Amazonii silnější. Jaroslav uvádí, že jeho nejhorší obřad, při kterém neměl žádné fyzické projevy ani vize, se odehrál v Amazonii. Otmar tam naopak zažil svůj nejzajímavější obřad, i když obecně, jak jsem psala výše, jsou pro něj rituály v Praze a v Amazonii srovnatelné: „Pro mě je cenné vyrazit do Peru. Už jen tou cestou a vzdáleností od běžného života a obvyklých starostí získávám nadhled a jinou perspektivu. Přijde mi, že obřad v krásné přírodě má smysl a duši. Stojí za to taky navštívit silová místa. Hodně rituálů v Peru bylo srovnatelných s rituály v Čechách, ale pokud zavzpomínám na nějaký mimořádnější, tak ten se odehrál v Peru. Na expedici má člověk spoustu času být sám se sebou a má fakt prostor vše zpracovat. V Čechách je těžší se odpoutat od všedního rytmu dne, od práce.... Není možné se tu například dva týdny věnovat obřadům a odpoutat se z dosahu

internetu a mobilu.“ Podobně porovnává rituály Sára : „*je dobře, že se někdo snaží obřady pořádat i zde, i když prožitek je méně intenzivní než v původním prostředí, myslím, že je to způsobeno civilizačními vlivy, je tu jiná energie, hluk, světelný smog...*“ Helena mi sdělila, že v Peru se obřady konaly v přírodě, v džungli, a to jí vyhovovalo více. Líbilo se jí také, že se po obřadu nemusela přesouvat daný den nebo den následující domů – absolvovala obřady u šamana, u kterého byla i ubytována. Pro Květu byly rituály v Amazonii „*strašidelnější, ale to bylo asi hodně ovlivněné pro mě velmi exotickým prostředím džungle, všemi těmi zvířaty, zvuky...*“ Ema se vyjádřila, že Amazonské rituály jí vyhovují jednoznačně více: „*Při obřadech v Čechách vnímám daleko větší napětí, možná je to způsobeno myšlením lidí - doběhnou, zalehnou, vypijí, prožijí-neprožijí, odběhnou, prostě se nevymaní ze všech těch musů zdejšího života. V Amazonii to takhle prostě nefunguje, a pokud se to někdo pokouší praktikovat, prostě narazí.*“

I zde musím zkonstatovat, že chtěla-li jsem nalézt nějaké zásadní podobnosti, pak se mi to nepodařilo. Jediný fakt, na kterém se shodla většina z oněch devíti informátorů je ten, že je dobře, že je zde možnost rituály navštěvovat v Praze a nikoliv nutnost za nimi cestovat do Amazonie.

7.9. Stručné srovnání s výzkumy Veroniky Kavenské, Šárky Vosáhlové a Kateřiny Petružálkové

Kavenská a Vosáhlová v roce 2013 provedly studii s názvem *Zkušenosti s ayahuascou v Evropě – motivace, možné přínosy a rizika*. U dvaceti informátorů sledovaly mimo jiné jejich motivaci k účasti na rituálu a přínosy této participace do jejich života.

Jedná se o jinou oblast výzkumu – sledovaly rituály, které se konaly v několika zemích Evropy, které vedl jihoamerický šaman, a mezi jejich informátory byli lidé, kteří se rituálu účastnili poprvé. Přesto jsem shledala zjištění podobná těm v mém výzkumu, zejména v otázce přínosu účasti na ceremoniích do života participantů. Většina informátorů Kavenské a Vosáhlové uvedla, podobně jako v mém výzkumu, že za největší přínos považují změnu životního postoje, hlubší poznání sama sebe a zlepšení vztahů s druhými. Kavenská a Vosáhlová rovněž uvádějí, že většina jejich informátorů získala, podobně jako moji informátoři, informace o možnosti rituál navštívit od známého či z internetu.

Rozdíl jsem naopak zaznamenala v otázce motivace k účasti na rituálech, protože jejich informátoři uváděli nejčastěji jako hlavní například i důvody, které moji vůbec nejmenovali (například vyřešení konkrétního problému jako je rozchod s partnerem), a naopak důvody, které

moji informátoři uváděli velmi často (například řešení zdravotního stavu) se ve výsledcích jejich výzkumu vůbec neobjevily. Toto zjištění z mého pohledu zasluhuje hlubší prozkoumání.

Kateřina Petružálková v roce 2013 vstupovala do výzkumu v rámci své diplomové práce s názvem *Ayahuascová subkultura v Praze* se dvěma hypotézami – 1) Uživatelé ayahuascy vyznávají jiný životní styl než většinová populace a 2) Ayahuascový zážitek je vnímán jako pozitivní životní zkušenost, přičemž obě hypotézy byly potvrzeny. V případě mých informátorů většina popsala ayahuascový rituál jako vždy příjemný zážitek, u Petružálkové pak absolutní většina. Co se týká alternativního způsobu života či zájmů tohoto charakteru, pak naprostá většina informátorů Kateřiny Petružálkové jej v nějaké podobě uvádí, v mém výzkumu se pak jedná o mírně nadpoloviční většinu.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala ayahuascou, posvátným psychotropním nápojem, který má svou domovinu v nativních kulturách Amazonie, a to v kulturních kontextech Horní Amazonie a Prahy, dále původním šamanismem Horní Amazonie a neošamanismem.

Teoretická část obsahuje informace o šamanismu napříč mnoha kulturami, včetně iniciování nových šamanů a popisuje renesanci šamanismu v podobě neošamanismu. Následně byla popsána oblast peruánské Amazonie, zejména s ohledem na sociální a historické souvislosti.

Charakterizován byl původní kmenový šamanismus a mestický šamanismus a jeho praktikanti - vegetalisté a šamani, včetně deskripce jejich iniciace, která se značně liší od způsobu iniciace kmenových šamanů a vysvětlení toho, jakým způsobem a s jakými "nástroji" tito šamani pracují. Další kapitola sledovala, jak to vypadá, když iniciaci mestického šamanismu podstoupí cizinec.

Následující kapitoly teoretické části se zabývaly samotnou ayahuascou - představily její původ, užití, způsob, jakým se užívá k léčení, složení a přípravu tohoto posvátného nápoje, a její užití v synkretických církvích.

Další část se týkala rituálního užití ayahuascy - zde lze najít popis rituálu tak, jak jej chápou odborníci, popis rituálu v Amazonii včetně nezbytné přípravy na rituál, popisu prostředí, ve kterém se jednotlivé rituály odehrávají, a samotného průběhu.

Další jev, který byl představen, se týká ayahuacového turismu, který je fenoménem současnosti a informací, jak byl měl západní člověk postupovat v případě, že hodlá absolvovat ayahuascový rituál, ať už v původním nebo neautentickém prostředí, a co vše při něm může prožít. Následoval krátký popis ayahuascových rituálů praktikovaných v Evropě, další kapitola se zvlášť věnuje těm, které se konají v Praze.

Empirická část se zabývala motivací aktérů účastnit se ayahuascových rituálů praktikovaných v Praze a vedených českým šamanem, popisem jejich prožitků při rituálu a přínosem opakované účasti na ceremoniích do jejich života. Dále jsem zkoumala několik dalších souvisejících jevů – dietní opatření související s obřady, přenos rituálu mimo autentické prostředí a srovnání pražského a amazonského rituálu.

Z první výzkumné otázky, týkající se motivace k opakovanému navštěvování rituálů, vzešly tři hlavní kategorie důvodů pro tuto účast: psychologické důvody, spirituální důvody, zdravotní důvody. Jako nejčastější motivaci k opakované účasti na ceremoniích jsem vysledovala: získání životní energie a upevnění zdraví, sebezpoznání a smíření se sebou, dosažení stavu rozšířeného vědomí. Tyto výsledky mého výzkumu do značné míry korespondují s tím, jak popsal motivaci k účasti na Ceremoniích Luna (2010), a které jsem popsala v kapitole č. 6.4. Zde

jako nejčastější důvody k účasti na rituálu uvádí: vyléčení, uspořádání životních hodnot, poznání sebe sama a proniknutí do podvědomí a zpracování zde uložených traumat. První výzkumná otázka zahrnovala podotázku, pomocí které jsem zjistila, co přivedlo účastníky na jejich první rituál a kde se o této možnosti dozvěděli. Většinu informátorů přivedla zvědavost, další důvody se různily. Většina informátorů se o možnosti rituál absolvovat dozvěděla od kamaráda, známého či rodinného příslušníka.

Druhá výzkumná otázka přinesla odpovědi na to, jak aktéři rituál prožívají, doplňující podotázky se týkaly osoby šamana a prostředí. Většina informátorů se shodla na tom, že každý obřad je jiný a že zažívá fyzické, spirituální i psychické projevy. Většina informátorů shledává obřady vždy jako příjemné. Osoba šamana je rovněž důležitá pro naprostou většinu informátorů. Co se týká prostředí, názory se velmi různí – některým informátorům na prostředí nezáleží, pro jiné je velmi důležité.

Třetí výzkumná otázka se týkala vlivu opakované účasti na rituálech na život informátorů. Informátoři uvedli velice různorodé odpovědi. Mezi nejčastější životní změny patřilo získání jiného pohledu na svět, změna žebříčku hodnot, sebepoznání, vyléčení z nemoci či fyzické posílení, zlepšení partnerských a rodinných vztahů.

Dietní opatření někteří informátoři v oblibě mají, jiní ne, všichni je však dodržují, z čehož lze vysledovat respekt k posvátné tradici ayahuascového nápoje.

Životní styl participantů rituálů lze zhodnotit jako z většiny “alternativní”, pouze třetina uvádí, že jejich život se v ničem neliší od života ostatních lidí, navštěvují však ayahuascové rituály, a to je z mého pohledu přibližuje těm, kteří alternativně žijí.

Přenos rituálu do pražského prostředí nevidí jako problém, případně tento fakt vítá, většina informátorů, nicméně někteří uvádějí, že si dovedou představit, že obřady v Amazonii jsou silnější, případně je v Praze ruší hluk a světelný smog.

Co se týká srovnání amazonských obřadů, kterých se účastnilo devět informátorů, s těmi pražskými, část informátorů je hodnotí jako rovnocenné, pro několik z nich jsou amazonské rituály intenzivnější.

Na závěr jsem provedla krátkou komparaci s výzkumy Veroniky Kavenské, Šárky Vosáhlové a Kateřiny Petružálkové, přičemž některé jevy, které jsem při této komparaci vysledovala, považuji za hodné dalšího zkoumání.

Výzkumem bylo zjištěno, že jev ayahuascy přenesený z kontextu Amazonie má prozatím v České Republice v porovnání s pozicí v Amazonii pozici okrajovou, avšak že zájem o tuto techniku prováděnou v českém prostředí je ayahuascovou subkulturou vítán, a dle odpovědí informátorů lze předpokládat nárůst zájmu. Zároveň na základě informací získaných od

informátorů se ukazuje, že se ayahuascové rituály přizpůsobily českému prostředí, už jen tím, že se konají většinou v sále či tělocvičně a část informátorů uvádí, že by měly být praktikovány spíše v přírodě, aby se tak přiblížili rituálům amazonským. Domnívám se, že další výzkumy tohoto fenoménu by byly velmi přínosné.

Dodatek

Iniciace gringa na druhou

Dovolím si trochu spekulace, kterou nemám jak doložit žádnou odbornou literaturou. Mohu čerpat pouze ze svých zkušeností a z několika málo informací od lidí ze svého okolí a to je důvod, proč řadím tyto informace na závěr formou dodatku. Může se učit například Čech od jiného Čecha, který se stal vegetalistou v Amazonii, v prostředí České Republiky a to tak, aby se stal plnohodnotným vegetalistou? Ve svém okolí mám několik lidí, kteří se od mého manžela, vegetalisty, učí. Diskutují s ním, užívají učitelské byliny, navštěvují ayahuascové obřady, dodržují dietní opatření. U některých jsou vidět pokroky – například vize ve snu, kdy jim duch rostliny, kterou právě užívají, sděluje informace o jejím širším využití. Mají také daleko silnější učitelské vize při obřadech s ayahuascou. Ale žádný z nich za celé roky nezískal své ícaro, magický hlen ani není schopen pomocí tabáku či ayahuascy diagnostikovat nemoc, nebo ji dokonce léčit. Mám za to, že v Čechách, resp. kdekoliv na světě, se člověk může dobře připravit na iniciaci, seznámit se s tím, co obnáší, ale nemůže ji plně podstoupit. Z mého pohledu je k samotné iniciaci třeba navštívit Amazonii a podstoupit ji v původním prostředí pralesa. Proč tomu tak je, netuším.

Přílohy

Tabulka č. 1

Výzkumný soubor						
Číslo informátora - jméno	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Povolání	Počet absolv. obřadů v Praze	Počet organizátorů u kterých se obřadů účastnil
Informátor č. 1 - Jaroslav	26	muž	SŠ s maturitou	OSVČ, podniká ve všech možných oblastech	50	4
Informátor č. 2 - Olda	27	muž	SŠ s maturitou	provozní hotelu	10	2
Informátor č. 3 - Marek	30	muž	SŠ s maturitou	investor	4	1
Informátor č. 4 - Adam	31	muž	VŠ	společník firmy, která se zabývá širokou škálou činností	10	1
Informátor č. 5 - Daniel	37	muž	SŠ s maturitou	podnikatel	42	1
Informátor č. 6 - Otmar	40	muž	VŠ	kameraman	11	2
Informátor č. 7 - Marian	45	muž	VOŠ	restaurátor	40	1
Informátor č. 8 - Vlastimil	47	muž	SŠ	programátor	100	1
Informátorka č. 9 - Karolína	24	žena	vyučena	mateřská dovolená	4	1
Informátorka č. 10 - Kamila	29	žena	VŠ	referent zaměstnanosti na úřadu práce	4	1
Informátorka č. 11 - Luisa	34	žena	VŠ	redaktorka	8	1
Informátorka č. 12 - Marie	43	žena	VŠ	protidrogová koordinátorka	4	1
Informátorka č. 13 - Ema	50	žena	SŠ s maturitou	plný invalidní důchod	20	2
Informátorka č. 14 - Jana	56	žena	vyučena	asistentka v pohřebním ústavu	6	1
Informátorka č. 15 - Sára	60	žena	SŠ s maturitou	účetní	50	1
Informátorka č. 16 - Helena	62	žena	SŠ s maturitou	důchodce	4	2
Informátorka č. 17 - Květoslava	67	žena	SŠ s maturitou	důchodce	7	1

Tabulka č. 2

Motivace k opakované účasti na rituálech	
1.kategorie - psychologické důvody	počet informátorů
sebezpoznání a smíření sám se sebou	8
lечение mysli a nalezení rovnováhy a pohody	4
větší sebejistota a sebedůvěra	3
potřeba na sobě pracovat	3
nové nápady a inspirace do života	2
nový/lepší pohled na svět	2
lepší partnerské, rodinné, pracovní vztahy	2
2. kategorie - spirituální důvody	
rozšíření vědomí, setkání s duchy a jinými světy	6
stát se šamanem	4
objevení vlastních léčitelských schopností	2
3. kategorie - zdravotní důvody	
přívál životní energie, upevňování zdraví	9
lечение konkrétní nemoci nebo celkově špatného zdravotního stavu, fyzická očista	5
lечение závislosti na alkoholu, drogách, hracích automatech	2

Tabulka č. 3

Změny v životě participantů po opakované účasti na rituálech	
Změny, přínosy	počet informátorů
získání jiného pohledu na svět a situace či problémy, změna žebříčku hodnot nebo celková změna životního stylu	7
lepší poznání sebe sama, smíření se sebou samotným, získání sebedůvěry	6
fyzická změna, lepší fyzický pocit, vyléčení se z nemoci	6
zlepšení partnerských či rodinných vztahů	5
získání daleko lepší psychické pohody	5
zbavení se závislosti (na alkoholu, drogách, hracích automatech)	2
získání nové práce, vztahu nebo přátel	2
objevení schopnosti léčit	2
ukončení konzumace masa	1
získání inspirace jak změnit svůj život	1
rychlejší duchovní posun	1

Tabulka č. 4

Dietní opatření	
Přístup k dietě	počet informátorů
dieta chápána jako to nejmenší, co lze pro ayahuascu udělat	3
dieta není problém	3
dieta dodržována až na výjimky stále	3
dieta není v oblibě, ale je chápána a dodržována	3
dieta vítána, protože je běžně nedodržována, ale vytváří dobrý pocit, že jednou za čas se dopřeje tělu v tomto směru úleva	1
dobrovolné prodloužení diety o několik dní	1
dieta činila před časem velké potíže, ale dnes připadá přirozená a není problémem	1
dieta dodržována, ale vyžaduje si několik dní pozornosti předem, protože nebyla integrována do života	1

Použitá literatura

- Beyer, Stephan V. 2010: *Singing to the plants : a guide to meztizo shamanism in the Upper Amazon*. Albuquerque: University of New Mexico Press. ISBN 978-0826347305.
- Bowie, Fiona. 2008: *Antropologie náboženství: rituál, mytologie, šamanismus, poutnictví*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-378-9.
- DeKorne, Jim. 1997: *Psychotropní šamanismus: psychotropní rostliny v čarodějnictví*. Praha: Volvox Globator. ISBN 80-7207-098-3.
- Disman, Miroslav. 2002: *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0139-7.
- Dobkin de Rios, Marlene. 1972: *Visionary Vine : Hallucinogenic healing in the Peruvian Amazon*. Illinois. Waveland Press. ISBN 0-88133-093-0.
- Dobkin de Rios, Marlene. 2009 : *The psychedelic journey of Marlene Dobkin de Rios: 45 years with shamans, ayahuasceros, and ethnobotanists*. Rochester : Park Street Press. ISBN 978-1594773130.
- Eliade, Mircea. 1997: *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*. Praha: Argo. ISBN 80-7203-153-8.
- Eriksen, Thomas H. 2008: *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-465-6.
- Ferjenčík, Ján. 2010: *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha : Portál. ISBN 978-80-7367-815-9.
- Frecska, Ede. 2010 : *Šamanská cesta : nadpřirozená, či přirozená? Neuro-ontologický výklad spirituálních zážitků*. In : Strassman, Rick a kol. 2010: *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru : cesty do jiných světů prostřednictvím psychedelik a dalších spirituálních technik*. Praha : Dybbuk ISBN 978-80-7438-030-3.
- Furst, Peter. 1996: *Halucinogeny a kultura*. Praha: DharmaGaia. ISBN 80-85905-20-5.
- Grauds, Connie. 2004: *Jungle Medicine. From medicine do magic. A spirited tale of transformation*. San Francisco : The Center for Spirited Medicine. ISBN: 0-9747303-0-0.
- Grof, Stanislav. 2000: *Dobrodružství sebeobjevování*. Praha : Perla. ISBN 80-902156-5-3.
- Harner, Michael. 1973: *Hallucinogens nad shamanism*. London: Oxford University Press. ISBN 978-0195016499.
- Harner, Michael. 2010: *Cesta šamana. Jak probudit svůj vnitřní potenciál*. Praha : DharmaGaia. ISBN 978-80-86685-81-6.
- Hendl, Jan. 2005: *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

- Horák, Miroslav. 2006 : *Rostliny transformace, případová studie : Užití přírodních halucinogenů mazateckými Indiány v Oaxace a mestici v peruánské Amazonii*. Diplomovaná práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Praha. [online]. Dostupné z : <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/54217/?lang=en>
- Kavenská, Veronika. 2012. *Léčba v centru Takiwasi a její vliv na proces formování vztahu k sobě*. Dizertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc. [online]. Dostupné z : http://www.theses.cz/id/gfihp0/Kavenska_disertace_s_prilohami.pdf
- Kavenská, Veronika. Vosáhlová, Šárka. 2013. *Zkušenosti s ayahuascou v Evropě – motivace, možné přínosy a rizika*. E psychologie, elektronický časopis ČMPS, roč 7., č. 4. [online]. Dostupné z <http://e-psycholog.eu/clanek/189>
- Kuchař, Jiří. 1998: *Ayahuasca aneb Tanec s bohy*. Praha : Eminent. ISBN 80-85876-70-1.
- Luna, Luise E. 2002: *Vegetalismo: šamanismus mezi mestickým obyvatelstvem peruánské Amazonie*. Praha: DharmaGaia. ISBN 80-86685-02-0.
- Luna, Lusie E. 2010 : *Ayahuasca : posvátná réva Amazonie*. In: Strassman, Rick a kol. 2010: *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru : cesty do jiných světů prostřednictvím psychedelik a dalších spirituálních technik*. Praha : Dybbuk ISBN978-80-7438-030-3.
- Luna, Luise E. & Amaringo, Pablo. 1991 : *Ayahuasca Visions :The Religious Iconography of a Peruvian Shaman*. Berkeley : North Atlantic Books. ISBN 1-55643-064-7.
- Lužný, Dušan. 1995. *Neošamanismus – postmoderní techniky extáze. K problematice náboženství v dnešní době*. Studie. Religio III/2. Dostupné z : https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/124721/2_Religio_3-1995-2_7.pdf?sequence=1
- Metzner, Ralph. 2006: *Sacred vine of spirits: ayahuasca*. Rochester: Park Street Press. ISBN 1-59477-053-0.
- Murphy, Robert. 2004: *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha : Slon. ISBN 978-80-86429-25-0.
- Pendell, Dale. 2009 : *Pharmako Gnosis*. Praha : Dybbuk. ISBN 978-80-86862-91-0.
- Petružálková, Kateřina. 2013. *Ayahuascová subkultura v Praze*. Diplomová práce. Karlova Univerzita, Filosofická fakulta, Praha. [online]. Dostupné z : <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/108398/>
- Reichel – Dolmatoff, Gerardo. 1972 : *Amazonian cosmos : the sexual and religious symbolism of the Tukano indians*. Chicago: University of Chicago Press. ISBN 978-0226707310.
- Reichel – Dolmatoff, Gerardo & Schultes, Richard Evans. 1975 : *The Shaman and the Jaguar: A Study of Narcotic Drugs Among the Indians of Colombia*. Philadelphia : Temple University Press. ISBN 978-0877220381.
- Schultes, Richard & Hofmann, Albert. 1996 : *Rostliny bohů*. Praha :Volvox Globator. ISBN 80-

7207-007-X.

Strassman, Rick. 2005: *DMT: molekula duše : převratný vědecký výzkum stavů blízkých smrti a mystických prožitků*. Praha : Dybbuk. ISBN 80-86862-10-0.

Stuart, R. 2002: *Ayahuasca tourism: a cautionary tale*. MAPS bulletin 7(2). [online]. Dostupné z <http://www.maps.org/news-letters/v12n2/12236stu.html>

Taussig, Michael. 1997 : *The magic of the State*. New York : Routledge. ISBN 978-0415917919.

Taussig, Michael. 1987: *Shamanism, Colonialism, and the Wild man, A Study in Terror and Healing*. Chicago : The university of Chicago Press. ISBN 978-0226790138.

Trichter, Stephen. 2010 : *Ayahuasca beyond the Amazon. The benefits and risks of a spreading tradition*. Journal of Transpersonal Psychology 42(2). [online]. Dostupné z file:///E:/Downloads/trichter_beyond_the_amazon_2010.pdf

Turner, Victor. 2004 : *Průběh rituálu*. Brno : Computer Press. ISBN 80-722-6900-3.

Valíček, Pavel. 2002 : *Rostlinné omamné drogy*. Benešov : Start. ISBN 978-80-86231-09-9.

Winkelman, Michael. 2007 : *Alternative and traditional medicine approaches for substance abuse programs: a shamanic perspective*. International Journal of Drug Policy, 12 (4). [online]. Dostupné z http://www.researchgate.net/publication/255604617_Alternative_and_traditional_medicine_approaches_for_substance_abuse_programs_a_shamanic_perspective

Elektronické zdroje :

<http://www.grafologiecr.cz/detail-clanek.php?clanek=215>

http://www.iisrp.com/WebPolymers/00Rubber_Intro.pdf

www.jungle-medicine.eu

Přílohy :

Tabulka č. 1 Výzkumný soubor

Tabulka č. 2 Motivace k opakované účasti na rituálech

Tabulka č. 3 Změny v životě participantů po opakované účasti na rituálech

Tabulka č. 4 Dietní opatření

Videonahrávka, Peru, 2015. [Jungle-medicine.eu](http://www.jungle-medicine.eu)